

Temari de professors

Aula de la Seguretat Social

Índex

Índex.....	2
0 Conceptes generals. Principis i directrius de la Seguretat Social	8
0.1 Principis i directrius del sistema de Seguretat Social	8
1 El sistema espanyol de Seguretat Social	12
1.1 Antecedents i model actual del sistema espanyol de Seguretat Social.....	13
1.2 Etapa de definició prestacional i institucional (1900-1962).....	13
1.3 Etapa de configuració normativa (1962-1978).....	14
1.4 Etapa de l'Estat del benestar (1978 fins ara).....	15
1.5 Organització gestora de la Seguretat Social.....	17
2 El model actual de Seguretat Social. Nivell bàsic de protecció - Nivell contributiu o professional - Nivell complementari de protecció.....	20
2.1 El model actual de Seguretat Social.....	20
2.2 Nivell bàsic de protecció	22
2.2.1 Caràcters.....	22
2.2.2 Prestacions sanitàries. Contingut	24
2.2.3 Pensions no contributives	24
2.2.4 Subsidi especial per maternitat.....	27
2.2.5 Protecció familiar.....	27
2.2.6 Nivell assistencial de la protecció per desocupació.....	27
2.2.7 Serveis socials	28
2.3 Nivell contributiu o professional	28
2.4 Nivell complementari.....	29
3 Acció protectora i règim jurídic de les prestacions.....	30
3.1 Concepte, classes i caràcters de les prestacions	30
3.2 Quadre de l'acció protectora.....	31
3.2.1 Prestacions sanitàries	32
3.2.2 Incapacitat temporal.....	32
3.2.3 Risc durant l'embaràs	33
3.2.4 Risc durant la lactància natural.....	34
3.2.5 Maternitat	34
3.2.6 Paternitat.....	35
3.2.7 Cura de menors afectats per càncer o una altra malaltia.....	36
3.2.8 Prestacions per incapacitat permanent	37
3.2.9 Lesions permanents no invalidants.....	38

3.2.10	Jubilació	38
3.2.11	Prestacions de mort i supervivència	40
3.2.12	Prestacions familiars	41
3.2.13	Pensions extraordinàries motivades per actes de terrorisme	42
3.2.14	Prestacions per desocupació	43
3.3	Revaloració, límit màxim i complements per mínims	44
4	Relació jurídica amb la Seguretat Social. Camp d'aplicació. Afiliació, inscripció, altes, baixes, règims.	46
4.1	La relació jurídica de la Seguretat Social	47
4.2	Camp d'aplicació	47
4.2.1	Supòsits especials	48
4.3	Afiliació	50
4.3.1	Formes de realitzar l'afiliació	50
4.3.2	Lloc i terminis	51
4.3.3	Efectes de l'afiliació	51
4.4	Inscripció d'empreses	51
4.4.1	Concepte d'empresari	52
4.4.2	Sol·licitud d'inscripció	52
4.4.3	Pràctica de la inscripció. Variacions posteriors	52
4.4.4	La cobertura de les contingències d'accident de treball i de malalties professionals	53
4.5	Altes i baixes	53
4.5.1	Concepte i característiques	53
4.5.2	Classes d'alta	53
4.5.3	Manera de promoure les altes i les baixes	54
4.5.4	Sol·licituds d'alta i de baixa. Lloc i termini	54
4.5.5	Efectes de les altes	55
4.5.6	Efectes de les baixes	55
4.6	Règims	56
4.6.1	Règim general	56
4.6.2	Règims especials	57
5	Finançament. El pressupost de la Seguretat Social	59
5.1	Finançament	59
5.1.1	Fonts	59
5.1.2	Sistema de finançament	61
5.2	El pressupost de la Seguretat Social	63
5.2.1	Introducció	63
5.2.2	Elaboració del pressupost	64

5.2.3	Contingut.....	64
5.2.4	El pressupost de la Seguretat Social 2012.....	65
6	Cotització	66
6.1	Introducció	66
6.2	Cotització al règim general de la Seguretat Social	67
6.2.1	Subjectes i conceptes de la cotització	67
6.2.2	Bases de cotització	69
6.2.3	Deduccions de les quotes.....	71
6.2.4	Període de liquidació i ingrés de les quotes	72
6.2.5	Situacions i supòsits especials de cotització	72
6.3	Integració dels règims especials d'empleats de la llar i de treballadors agraris per compte d'altri dins del règim general de la Seguretat Social	73
6.3.1	Sistema especial per a empleats de la llar	73
6.3.2	Sistema especial de treballadors agraris per compte d'altri	73
6.4	Cotització en els règims especials de la Seguretat Social.....	74
6.4.1	Règim especial dels treballadors pel seu compte o autònoms (RETA)	74
6.4.2	Règim especial del mar	75
7	Serveis i mitjans per relacionar-se amb l'administració de la Seguretat Social	76
7.1	Catàleg de serveis	76
7.1.1	Serveis específics de la Tresoreria General de la Seguretat Social	77
7.1.2	Serveis específics de l'Institut Nacional de la Seguretat Social	78
7.1.3	Serveis específics de l'Institut Social de la Marina	79
7.2	Mitjans de relació amb el ciutadà.....	82
7.2.1	Atenció telemàtica.....	82
7.2.2	Atenció telefònica.....	87
7.2.3	Atenció presencial.....	88
7.3	El factor humà.....	91
7.4	La qualitat en els serveis	92
7.5	La participació dels ciutadans en la millora dels serveis	92
7.6	Mesures que garanteixen la igualtat de gènere, faciliten l'accés i milloren les condicions de la prestació del servei de la Seguretat Social	93

El mes de març de 2007, es va signar un protocol general de col·laboració entre el Ministeri d'Educació i Ciència i el Ministeri de Treball i Afers Socials d'aleshores per a l'educació en matèries del sistema de la Seguretat Social, amb l'objectiu comú de fomentar entre la ciutadania, a partir de l'educació en els seus diferents nivells, el coneixement del nostre sistema públic de Seguretat Social, entès com un dels pilars del model de protecció social a Espanya i de l'Estat del benestar.

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, estableix entre els principis que han d'inspirar el nostre sistema educatiu, la transmissió i posada en pràctica de valors que afavoreixin la llibertat personal, la responsabilitat, l'exercici democràtic, la solidaritat i l'observació de l'entorn social i de les necessitats, ocupacions i serveis de la vida en comunitat.

Aquesta tasca d'aprenentatge que es desenvolupa des de l'educació infantil i que es concreta a través dels currículums escolars, ha de complementar-se amb la posada en pràctica en els centres escolars d'activitats que permetin millorar el coneixement que els menors i joves tenen sobre els valors en què es fonamenta la societat democràtica, les normes i els principis de convivència establerts a la Constitució, la valoració dels serveis públics, i també les obligacions de les administracions públiques i dels ciutadans en el seu manteniment, tal com succeeix en el sistema públic de la Seguretat Social, entès com un dels pilars per garantir el benestar present i futur dels individus i les famílies.

L'escola, atès l'extens període que suposa la formació en la vida dels joves, constitueix el lloc idoni per rebre, en una edat decisiva per establir els conceptes i patrons de comportament, incloent-hi l'adquisició de coneixements sobre el vast i complex entramat de drets i obligacions que s'inclouen en el nostre sistema de Seguretat Social i sobre la responsabilitat social que exigeix l'ús adient dels mecanismes de protecció social establerts en vista de determinades contingències o situacions de necessitat.

D'altra banda, l'educació transcendeix l'àmbit de les administracions públiques i dels components de la comunitat escolar i afecta el conjunt de la societat.

Així doncs, les administracions públiques han de possibilitar i encoratjar la participació de les persones i entitats públiques o privades en la formació per a la ciutadania en general, ja que afavoreix l'exercici de les llibertats i el respecte per als drets de tercers.

Entre d'altres finalitats, l'instrument de col·laboració esmentat, cita:

- **El disseny d'estratègies coordinades** entre les parts afectades per aprofundir en el coneixement dels principis democràtics, amb el benentès que la solidaritat, la igualtat i la proporcionalitat són principis rectors del nostre sistema de Seguretat Social.
- **Desenvolupar la recomanació setena de l'informe de la comissió no permanent del Pacte de Toledo**, que considera un element rellevant que el ciutadà pugui accedir a la informació comprensible i fiable sobre les perspectives a llarg termini del seu sistema de protecció social i, en especial, de les prestacions socials a les que pugui aspirar.
- **Potenciar el coneixement de les opcions en matèria de Seguretat Social**, afavorint l'exercici dels drets que els joves puguin executar en incorporar-se al mercat de treball i el compliment de les seves obligacions.
- **Adequar el coneixement dels nens i dels joves sobre el nostre model de protecció social** en conseqüència amb l'evolució que està experimentant la societat espanyola, a causa de circumstàncies com ara les relatives a la integració de les persones amb discapacitat i dels ciutadans procedents d'altres països.
- **Promoure activitats educatives que permetin millorar el coneixement de nens i joves sobre els pilars del sistema de protecció social i la contribució de la Seguretat Social a la vertebració de l'Estat del benestar.**
- **Impulsar l'elaboració i difusió de materials didàctics** aplicats a l'educació sobre prestacions de la Seguretat Social.
- Coordinar els esforços de les administracions implicades i comprometre els centres escolars en la incorporació al seu projecte educatiu i al currículum escolar d'una **visió integrada de l'Estat social i democràtic de dret reconegut per la Constitució espanyola.**
- **Establiment de mecanismes de coordinació a través de convenis o acords entre les administracions educatives competents i les institucions responsables en matèria de Seguretat Social.**

Els continguts d'aquests acords, faran referència entre d'altres aspectes, a la formació dels equips directius escolars en la seva funció d'impulsors i dinamitzadors de les iniciatives que en aquest àmbit es desenvolupen en els centres educatius; a la celebració de trobades periòdiques entre el professorat i funcionaris de la Seguretat Social per a l'intercanvi de coneixements i experiències; a afavorir el coneixement de les institucions de la Seguretat Social mitjançant visites o jornades de portes obertes en les institucions de les entitats de la Seguretat Social, etc.

- **Impulsar l'elaboració i difusió de materials didàctics dotats de criteris psicopedagògics comuns.**
 - En aquesta línia d'actuació, es considera d'importància capital la col·laboració amb les editorials especialitzades en l'elaboració i producció de publicacions educatives, i facilitar la matèria i coneixements bàsics per al seu tractament i

integració en els textos escolars, guies del professorat i material de suport corresponent.

- **Creació d'un portal específic dins del Portal d'Internet de la Seguretat Social.**

Els objectius que es pretén complir amb el llançament d'aquest portal dirigit específicament als segments de professors i alumnes d'educació primària i educació secundària obligatòria, són, entre d'altres, el de generar una cultura de col·laboració en la societat, educant-la per al compliment de les seves obligacions i l'exercici dels seus drets en matèria de Seguretat Social; construir una plataforma informativa i formativa per apropar l'administració de la Seguretat Social al ciutadà i, en especial, a la comunitat educativa i impulsar l'ús d'aquest tipus d'eines entre els joves, principals usuaris de les noves tecnologies.

Per impregnar les actuacions descrites d'un nivell d'homogeneïtat desitjable, les entitats i institucions de la Seguretat Social han elaborat aquest document que proporciona els coneixements bàsics necessaris perquè, degudament adequats i adaptats amb criteris d'accessibilitat, racionalitat i comprensió per experts en les distintes aplicacions de la ciència educativa, constitueixi el suport i l'eix conductor del projecte en el seu conjunt, sense perjudici de les variables i alternatives que es puguin plantejar en el seu desenvolupament.

Madrid, 2009

0 Conceptes generals. Principis i directrius de la Seguretat Social

Objectius

Amb aquesta sessió es pretén que els alumnes:

- Comparteixin els grans principis que ordenen i orienten el sistema espanyol de Seguretat Social.
- Entenguin la finalitat i naturalesa dels drets que conformen el nostre sistema de Seguretat Social.

Continguts

- Referències constitucionals i transformació del model de Seguretat Social.
- Pacte de Toledo i l'Acord Social sobre el desenvolupament i tendències del sistema de Seguretat Social.

Recordem que...

Els grans principis que sustenten i orienten l'evolució del nostre sistema de Seguretat Social són:

- Contributivitat: proporcionalitat entre el que es percep i el que s'aporta.
- Universalitat: extensió màxima de l'acció protectora.
- Solidaritat intergeneracional: mentre treballem contribuïm a finançar les pensions actuals.
- Equitat i igualtat de drets, amb independència del moment i lloc de residència de l'assegurat.
- Sufficiència: garantia i perfeccionament dels nivells de benestar mitjançant prestacions adients.
- Unitat de caixa: l'Estat és l'únic titular de tots els recursos, obligacions i prestacions de la Seguretat Social.

0.1 Principis i directrius del sistema de Seguretat Social

D'acord amb els principis establerts a l'art. 41 de la Constitució espanyola, competeix al poder polític i als agents i interlocutors socials la responsabilitat de garantir en el futur un sistema públic de pensions just, equilibrat i solidari.

En vista d'aquest mandat constitucional, l'Estat té el compromís d'establir un sistema de protecció de naturalesa pública i d'articular uns recursos econòmics que facin viable aquesta protecció social de manera suficient, si bé la Constitució estableix també que el nivell complementari de la protecció social és lliure, és a dir, que pot ser de caràcter privat.

Per tant, el sistema espanyol de Seguretat Social, per a fer realitat el principi constitucional abans esmentat, requereix una acció protectora de caràcter públic que garanteixi a tots els ciutadans una protecció suficient quan hi ha situacions de necessitat, i uns recursos econòmics estables i suficients per finançar aquesta acció protectora.

El sistema espanyol de Seguretat Social, a més de ser universalista, manté una protecció especial envers els treballadors quan pateixen riscos derivats del treball, entre ells, tal com diu la Constitució, la desocupació.

El model de Seguretat Social que va imperar en el nostre país fins a èpoques recents, s'organitzava bàsicament sobre tres grans principis: proporcionalitat entre la prestació reconeguda i la contribució econòmica realitzada pels treballadors (contributivitat), naturalesa professional de la protecció lligada a l'exercici d'una activitat i l'escassa o nul·la consideració dels recursos econòmics disponibles per part del subjecte protegit.

Aquestes característiques que informaven el nostre sistema de Seguretat Social, pateixen una alteració important a partir de l'aprovació de la Llei 26/1990, de 20 de desembre, sobre prestacions no contributives de la Seguretat Social, que introdueix un segon nivell de protecció amb l'objectiu de suplir la carència de rendes de subsistència, independentment de l'activitat professional del beneficiari i de les seves aportacions econòmiques al sistema (cotitzacions).

Per comprendre en la seva vertadera dimensió la transformació dels principis que orienten el nostre sistema de Seguretat Social, cal esmentar el Pacte de Toledo, constituït per analitzar i detectar els problemes del sistema de Seguretat Social i per elaborar un catàleg de possibles línies d'actuació. En particular, es posava l'accent en la problemàtica del finançament de la Seguretat Social i la seva projecció futura per preveure les actuacions que cal adoptar amb la finalitat d'evitar l'increment del dèficit públic, com a conseqüència dels majors pagaments de prestacions i, en especial, de les pensions de jubilació.

El resultat d'aquests treballs (Informe del Pacte de Toledo) va ser aprovat pel Ple del Congrés el 6 d'abril de 1995.

L'objectiu bàsic en què es resumeixen les propostes contingudes respon a l'enunciat següent: "garantir en el futur un sistema públic de pensions just, equilibrat i solidari d'acord amb els principis continguts a l'art. 41 de la Constitució espanyola".

Entre les recomanacions que conté aquest informe, cal destacar algunes que afecten els principis orientadors del sistema espanyol de Seguretat Social, com és ara:

- Equitat i caràcter contributiu del sistema, amb el reforçament de la vigència d'aquests principis de manera que, sense perjudici del principi de solidaritat i de forma gradual, les prestacions tinguin una major proporcionalitat amb l'esforç de contribució realitzat.
- Reforçament del principi de solidaritat, en la mesura en què la situació financera ho permeti, amb l'adopció de mesures a l'estil de l'elevació de l'edat màxima de permanència en la percepció de les pensions d'orfanat o la millora de les pensions de viduitat en el cas de menors ingressos.

Desenvolupant una de les recomanacions del Pacte de Toledo, es va constituir una comissió no permanent per a la valoració dels resultats obtinguts en aplicació de les recomanacions adoptades i, d'acord amb tot això, estudiar el seu desenvolupament futur, dins dels criteris d'estabilitat, sostenibilitat i igualtat de prestacions per a tota Espanya, que permet garantir la continuïtat en la millora del nivell de benestar dels pensionistes i fent especial atenció a les pensions de menor quantia.

El 2 d'octubre de 2003, el Ple del Congrés dels Diputats va aprovar l'informe elaborat per la comissió no permanent. En aquest informe, a més de reforçar-se les conclusions del Pacte de Toledo de 1995, s'incorporen noves recomanacions que fan referència a les qüestions següents:

- Conveniència d'examinar la situació dels treballadors afectats per les fórmules modernes d'organització del treball, en especial pel que fa a l'extensió del treball a temps parcial, la incidència de l'ocupació temporal i les possibilitats de compatibilitzar salari i pensió o subsidi.
- Estudiar mecanismes que incorporin els períodes d'atenció i cura dels fills o persones dependents com a "elements a considerar en les carreres de cotització".
- Configurar un sistema integrat que abordi, des de la perspectiva de la globalitat, el fenomen de la dependència.
- Consideració especial de les persones amb discapacitat física, psíquica o sensorial.
- Adoptar les mesures necessàries per garantir la incorporació dels ciutadans d'altres països en el sistema de protecció social amb plenitud de drets i obligacions.

Cal destacar també per la seva importància, l'Acord sobre mesures en matèria de Seguretat Social, subscrit el 13 de juliol de 2006, pel Govern, la Unió General de Treballadors, la Confederació Sindical de Comissions Obreres, la Confederació Espanyola d'Organitzacions Empresariales i la Confederació Espanyola de la Petita i Mitjana Empresa, que juntament amb les prioritats marcades pel Pacte de Toledo en la reunió parlamentària de 2003, van donar lloc a la Llei 40/2007, de 4 de desembre, de mesures en matèria de Seguretat Social, que reafirma la necessitat de mantenir i reforçar determinats principis bàsics en què s'estableix el sistema de la Seguretat Social com a objectiu per garantir l'eficàcia d'aquest i el perfeccionament dels nivells de benestar del conjunt dels ciutadans.

D'aquesta manera s'avança en la plasmació del principi de solidaritat i la garantia de suficiència mitjançant la millora i extensió graduals de la intensitat protectora, i també en el reforçament de la unitat de caixa. També s'intensifica la contributivitat del sistema, tot avançant en una major proporcionalitat entre les cotitzacions realitzades i les prestacions obtingudes, i evitant al mateix temps situacions de manca d'equitat en el reconeixement d'aquestes últimes. Així mateix, es progressa en el camí ja iniciat d'afavorir la prolongació voluntària de la vida laboral més enllà de l'edat legal de jubilació, sense oblidar tampoc la necessitat de pal·liar les conseqüències negatives experimentades pels treballadors de més edat expulsats prematurament del mercat laboral.

Per últim, cal destacar també el propòsit de modernització del sistema en abordar les situacions creades per les noves realitats familiars. Tot això en el context de les exigències que es deriven de la situació sociodemogràfica de la que ressalten circumstàncies com és ara l'envelliment de la població, la creixent incorporació de les dones al mercat de treball i el fenomen de la immigració, i també els criteris harmonitzadors cap a on s'apunta en l'àmbit de la Unió Europea, amb l'objectiu de garantir la sostenibilitat financera del sistema de pensions.

D'altra banda, cal fer referència a dos aspectes que es consideren de vital importància a l'hora de completar l'anàlisi general sobre els principis i directrius que sustenten i orienten el nostre sistema de Seguretat Social.

El primer al·ludeix a la titularitat estatal dels recursos i de les obligacions de la Seguretat Social en virtut d'allò que es disposa a l'art. 141.1.17 de la Constitució espanyola que atribueix a l'Estat "la legislació bàsica i el règim econòmic de la Seguretat Social, sense perjudici de l'execució dels seus serveis per les comunitats autònomes.

Del precepte esmentat es deriva la igualtat de drets dels assegurats sigui quin sigui el lloc on resideixin i per la seva sola condició com a tal, ja que aquests drets s'exerceixen per un únic titular, l'Estat, obligat a aplicar el principi de solidaritat financera i sense discriminar per raó del territori. Relacionat directament amb tot el que precedeix, el mateix l'art. 149.1.17 de la

Constitució espanyola, recull de forma implícita el principi d'unitat de caixa recollit de manera expressa en diverses normes amb rang de llei i que s'ha d'interpretar tenint en compte la doctrina constitucional en el sentit de l'existència d'un únic titular (l'Estat) de tots els recursos, obligacions i prestacions de la Seguretat Social, arreu del territori nacional, independentment de si aquest titular exclusiu utilitza diferents ens recaptadors i registradors.

Cal entendre el principi d'unitat de caixa, com la voluntat de l'Estat de racionalitzar en el temps i en la totalitat del territori nacional, la distribució de fons de la Seguretat Social, per a fer front a la totalitat de les seves obligacions.

Per últim, cal destacar algunes notes que il·lustren i caracteritzen la finalitat i vocació natural del sistema espanyol de Seguretat Social:

- La Seguretat Social ha de garantir els ciutadans la seva protecció i la de la seva família quan hi ha situacions de vellesa, malaltia, desocupació i d'altres carències socials que en el transcurs de la vida requereixen ajuts.
- La Seguretat Social s'ha convertit en una activitat imprescindible i en un element essencial de cohesió de la societat.
- La Seguretat Social respon de manera universal i solidària al conjunt de necessitats individuals quan hi ha situacions que han de ser protegides. Aquesta solidaritat es manifesta des d'un doble punt de vista:
 - a) **Solidaritat entre generacions:** el sistema espanyol com a sistema de repartiment, implica que les generacions joves paguen cotitzacions perquè, amb elles, es financin les prestacions dels més grans o de les persones necessitades.
 - b) **Solidaritat entre territoris:** el sistema espanyol parteix del concepte de **caixa única**, és a dir, les cotitzacions recaptades arreu del territori nacional serveixen per finançar les prestacions de tots els espanyols.
- La Seguretat Social té la seva raó de ser en la mateixa inseguretat de la vida, mitjançant l'organització d'un sistema de protecció que respon a les necessitats individuals, familiars i col·lectives.
- La Seguretat Social esdevé un dret fonamental i universal que incorpora tots els ciutadans i ofereix protecció, independentment de la situació personal i social de cadascú.
- El sistema espanyol de Seguretat Social s'ha d'entendre en el seu context històric, com a resultat del progrés de la societat espanyola i d'un procés de lluites i conquestes socials.

1 El sistema espanyol de Seguretat Social

Objectius

Amb aquesta sessió es pretén que els alumnes:

- Coneguin l'evolució i transformació operada en el sistema espanyol de Seguretat Social, des del seu naixement fins el model actual de protecció social i consolidació de l'Estat del benestar actual.
- Aprenguin el model organitzatiu de la Seguretat Social i de les entitats responsables de gestionar les seves prestacions i serveis.

Continguts

- Antecedents i model actual del sistema espanyol de Seguretat Social.
- Organització gestora de la Seguretat Social.

Recordem que

Podem distingir tres etapes en l'evolució de la Seguretat Social a Espanya:

- Etapa de definició prestacional i institucional (1900-1962).
- Etapa de configuració normativa (1962-1978).
- Etapa de consolidació del sistema de protecció social, cap a l'Estat del benestar (des de 1978 fins a l'actualitat).

La gestió i administració de les prestacions i serveis de la Seguretat Social estan encomanades a entitats estatals, sota el control i tutela dels òrgans superiors de l'Administració General de l'Estat.

1.1 Antecedents i model actual del sistema espanyol de Seguretat Social

En tots els països, la Seguretat Social és una conseqüència de l'evolució de la societat i està condicionada tant per les demandes que el conjunt social aspira a satisfer, com per les potencialitats de l'entorn econòmic en què s'hi desenvolupa.

La formació i evolució de la Seguretat Social a Espanya, fins arribar al model actual, es caracteritza per l'existència d'una sèrie d'etapes la delimitació temporal de les quals es pot efectuar d'acord amb les mesures polítiques, jurídiques i organitzatives successives que han anat conformant la protecció social en sentit ampli.

A grans trets, l'evolució de la Seguretat Social espanyola està marcada per tres etapes fonamentals:

- Etapa de definició prestacional i institucional (1900-1962).
- Etapa de configuració normativa (1962-1978)
- Etapa de consolidació del sistema de protecció social, com a manifestació de l'Estat del benestar (des de 1978 fins a l'actualitat).

1.2 Etapa de definició prestacional i institucional (1900-1962)

Aquesta etapa es caracteritza pel naixement i generalització de les assegurances socials que, en els seus inicis, van ser el resultat dels mecanismes i instruments de protecció que havia anat desenvolupant el moviment obrer de manera mutualista i per l'elaboració i creació de les normes i institucions que estenien al conjunt dels treballadors les prestacions que, fins aquell moment, només es reconeixien als treballadors sindicats, de manera aliena a l'actuació de l'Estat. En aquesta fase, cal destacar les fites següents:

Promulgació de la Llei d'accidents de treball

El desenvolupament industrial i la creixent mecanització dels processos productius van provocar un augment important dels accidents de treball, amb un total desemparament dels treballadors i les seves famílies.

Aquesta Llei, aprovada el 30 de gener de 1900, defineix l'accident de treball com "tota lesió corporal que l'operari pateix amb motiu o a conseqüència del treball que executi per compte d'altri".

Es declara, per primera vegada, la responsabilitat directa i objectiva de les empreses en els accidents que pateixin els seus treballadors i es fomenta la institució de l'assegurança, però la seva obligatorietat per part de l'empresari i amb caràcter general no apareix fins al 1932.

Creació de l'Institut Nacional de Previsió (INP)

El 1908 es crea l'Institut Nacional de Previsió, la realització més destacable del qual seria la posada en pràctica d'un règim de llibertat subsidiada, que pretenia trobar l'equilibri entre la llibertat de concertar una assegurança per part dels assegurats i la responsabilitat de cobertura dels riscos per part de l'Estat.

L'aparició del Retir obrer obligatori.

El 1919 es crea el Retir obrer obligatori, gestionat per l'INP i destinat als assalariats d'entre 16 i 65 anys, la retribució dels quals no superés un cert límit. Aquesta assegurança protegia la vellesa en considerar-la una invalidesa per motius d'edat.

El finançament era mixt, amb la participació de les empreses i de l'Estat.

Unificació i coordinació de les assegurances socials

En el període de 1932 a 1935, el govern de la II República va encarregar l'INP l'elaboració d'un projecte d'unificació i coordinació de les assegurances socials preexistents, que no va arribar a cristal·litzar ni es va poder aplicar a conseqüència de la guerra civil. Aquest projecte contemplava un sistema de Seguretat Social laboral de caràcter integrador i gestió participada.

Subsidis familiars

Una Llei de bases de 1938 va instituir un règim obligatori de subsidis familiars. Aquesta nova assegurança estén el seu camp d'aplicació a tots els treballadors per compte d'altri, de certes branques de producció i determina les seves prestacions segons el nombre de fills, de l'edat i de la capacitat laboral.

L'assegurança obligatòria de vellesa i invalidesa

El 1939, l'antic Retir obrer es transforma en subsidi de vellesa i vuit anys després, el 1947, es configura com a Assegurança de Vellesa i Invalidesa (SOVI), la gestió dels quals recau en l'INP.

L'Assegurança Obligatòria de Malaltia (SOE)

El 1942, es crea l'Assegurança Obligatòria de Malaltia, destinada a tots els productors "econòmicament dèbils", organitzada segons un sistema de repartiment, en què s'abonen les primes a parts iguals entre empresaris i treballadors. Aquesta assegurança va desaparèixer amb la inclusió de l'assistència sanitària en l'acció protectora de la Seguretat Social.

El mutualisme laboral

A partir de 1946 i a causa de la insuficiència quantitativa de les assegurances socials, s'estableixen a Espanya formes complementàries de protecció social, organitzades per branques professionals. Aquest procés va culminar el 1954 amb la publicació del Reglament general del mutualisme laboral. Les prestacions que reconeixia eren de caràcter reglat (pensions i subsidis) i potestatives (assistència social, crèdits, acció formativa). La cotització era bipartida a càrrec d'empresaris i treballadors.

Per acabar amb l'examen d'aquesta primera etapa, cal destacar que les reformes legals operades en aquest període comparteixen una doble característica:

- participació mínima d'empresaris i treballadors en els òrgans de gestió.
- baixa intensitat protectora com a conseqüència del nivell inversor escàs destinat a la protecció social.

1.3 Etapa de configuració normativa (1962-1978)

En aquesta etapa, s'aproven les bases d'un sistema integrat de Seguretat Social d'abast professional amb declaració d'universalitat subjectiva i objectiva en intentar emparar tota la població i pel que fa a totes les prestacions.

Les seves fites principals són:

Llei de bases de la Seguretat Social de 1963.

La Llei de bases de la Seguretat Social i els seus textos articulats I i II (1966 i 1974), unifiquen i integren les diferents assegurances socials i emergeix un nou sistema de Seguretat Social que reordena l'acció protectora des de paràmetres eminentment contributius cap al col·lectiu dels treballadors per compte d'altri i les seves famílies, i només compartida en part per d'altres sectors professionals de menor capacitat contributiva.

L'1 de gener de 1967 comença la vigència del nou Sistema de Seguretat Social.

Llei de finançament i perfeccionament de 1972.

Per resoldre els problemes financers heretats de l'antic mutualisme, es defineix una estructura de major cotització, calculada en el règim general d'acord amb els salaris reals i en la resta de règims especials, que defineix la Llei de bases, en atenció a la distinta naturalesa i condicions de certes activitats professionals, segons unes bases mínimes o d'acord amb allò acordat en procediments negociats. Així mateix, es millora el camp d'acció protectora i s'inicia l'homologació progressiva entre règims.

Això no obstant i encara que les normes esmentades prevegin que les aportacions de l'Estat tindran caràcter progressiu i que es constitueixin en un recurs ordinari de la Seguretat Social, en la pràctica són les cotitzacions socials les que suporten la major part del finançament dels serveis i prestacions de l'acció protectora. En conseqüència, les prestacions continuen sent insuficients i el sistema de protecció social té una rellevància escassa en el conjunt de l'economia nacional.

Altres notes que caracteritzen aquesta segona etapa són: l'atribució de la gestió de la Seguretat Social a l'Estat i la separació entre un règim general i diversos règims especials.

1.4 Etapa de l'Estat del benestar (1978 fins ara)

El desenvolupament de la Seguretat Social té com a punt àlgid l'aprovació de la Constitució espanyola de 1978, diversos preceptes de la qual es refereixen de manera explícita a la Seguretat Social, en especial l'article 41, que es considera clau per entendre el sistema públic de protecció a Espanya i que dissenya el model actual de Seguretat Social. En aquest model es declara com a principi rector de la política social i democràtica el manteniment per part dels poders públics d'un règim públic de Seguretat Social per a tots els ciutadans que garanteixi unes prestacions suficients quan hi ha situacions de necessitat, en particular, en cas de desocupació. L'assistència i prestacions complementàries són lliures.

Aquesta etapa democràtica es caracteritza per la presència dels elements següents:

- **Reforma financera**, que es tradueix en la plena integració dels pressupostos de la Seguretat Social en els pressupostos generals de l'Estat, el que permet una major transparència pel fet d'existir un control parlamentari de la despesa i dels ingressos de la Seguretat Social i la consolidació de la naturalesa pública del sistema.
- **Participació i control dels interlocutors socials** (sindicats i organitzacions empresarials) en el funcionament del sistema de la Seguretat Social, a través de la seva participació en els òrgans de direcció i de control de les entitats de la Seguretat Social.
- **Increment dels recursos financers** amb l'objectiu d'assolir els nivells mitjans de despesa en protecció social respecte dels països amb un mateix nivell socioeconòmic.

- **Diferenciació de les prestacions**, no contributives vinculades a la condició de ciutadania i finançades amb recursos procedents dels impostos, i les contributives, pròpies dels treballadors cotitzants i les seves famílies.

Les prestacions reconegudes a tots els ciutadans amb caràcter universal i amb els requisits establerts per a cada situació són:

- L'assistència sanitària.
- Els serveis socials.
- Les pensions no contributives de vellesa i invalidesa.
- Les prestacions per naixement de fill o adopció i les reconegudes a les famílies vulnerables (amb membres discapacitats, monoparentals, nombroses, amb carència de recursos), i també la maternitat no contributiva.
- Les prestacions del sistema de dependència.

Són prestacions reconegudes en el nivell contributiu:

- Les prestacions econòmiques temporals per accident de treball i malaltia professional o comuna.
 - Les prestacions contributives de jubilació, incapacitat permanent, viduitat, orfandat i a favor de familiars.
 - Les prestacions de maternitat, risc durant l'embaràs, paternitat i risc durant la lactància.
 - La prestació per desocupació per a treballadors per compte d'altri.
-
- **Les prestacions tendeixen a la seva extensió**, amb la cobertura de les llacunes legals que provocaven situacions de desprotecció, i a l'atenuació de diferències entre col·lectius de treballadors per compte d'altri o fins i tot entre treballadors dependents i pel seu compte.
 - **Les prestacions de la protecció social pública es completen amb la creació i ordenació de la previsió social complementària** a través d'instruments individuals (plans i fons de pensions) vinculats a la negociació col·lectiva i a l'estalvi personal.

Entre les mesures aplicades en aquesta etapa, cal destacar per la seva importància qualitativa les que s'adrecen a la conciliació de la vida familiar i laboral de les persones treballadores, les millores de la protecció familiar, la jubilació parcial gradual i flexible i les mesures per a la igualtat efectiva de dones i homes pel que fa al reconeixement del dret a la conciliació de la vida personal i laboral i a una major corresponsabilitat entre homes i dones en el compliment de les obligacions familiars.

Per últim, la Llei de mesures en matèria de Seguretat Social actual vol garantir la sostenibilitat financera i el perfeccionament dels nivells de benestar del conjunt dels ciutadans. Aquestes mesures es basen en un seguit de circumstàncies com és ara l'envelliment de la població, la incorporació de les dones al mercat de treball i el fenomen de la immigració.

Es pot concloure que l'ampliació de l'àmbit de cobertura en la protecció social experimentada en els darrers anys i alineada amb els canvis de la societat del segle XXI contribueixen a consolidar i perfeccionar l'Estat del benestar a Espanya.

1.5 Organització gestora de la Seguretat Social

La gestió i administració de la protecció social del sistema de la Seguretat Social estan encomanades a un conjunt d'organismes públics amb facultats i competències directives, reguladores, planificadores i gestores.

Les principals característiques de l'organització gestora de la Seguretat Social són:

- Tenir personalitat jurídica pròpia tutelada pel ministeri corresponent.
- Desenvolupar les seves funcions en règim descentralitzat en els diferents àmbits territorials.
- El seu control i vigilància s'efectua per òrgans on són representats a parts iguals els sindicats, les organitzacions empresarials i l'administració pública.
- No poden servir de fonament a operacions de lucre mercantil.
- La Seguretat Social s'emmarca en el procediment administratiu comú, ja que es tracta d'un servei públic.

De la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social depenen els òrgans directius i unitats següents:

- a) **La Direcció General d'Ordenació de la Seguretat Social:** Li correspon el desenvolupament de les funcions jurídiques i econòmicofinanceres de la Seguretat Social, la planificació i realització d'estudis jurídics, econòmics, financers i demogràfics, l'elaboració de l'avantprojecte de pressupost de la Seguretat Social, el seguiment econòmic i pressupostari de les entitats gestores i serveis comuns, etc.
- b) **La Intervenció General de la Seguretat Social:** És l'òrgan de control intern i de direcció i gestió de la comptabilitat de la Seguretat Social.
- c) **El Servei jurídic de la Seguretat Social** Li correspon l'exercici de les funcions i competències relatives a l'assessorament jurídic i representació i defensa en judici de les entitats gestores i serveis comuns de la Seguretat Social.
- d) **L'Institut Nacional de la Seguretat Social:** És l'entitat encarregada de gestionar i administrar les prestacions econòmiques del sistema de la Seguretat Social, amb excepció de les que s'atribueixen a l'ISM, IMSERSO o als serveis corresponents de les comunitats autònomes.
- e) **L'Institut Social de la Marina:** És l'entitat encarregada de la problemàtica social del sector marítimopesquer i de gestionar el règim especial de la Seguretat Social dels treballadors del mar.
- f) **La Tresoreria General de la Seguretat Social:** Té encomanada la gestió dels recursos econòmics i l'administració financera del sistema de la Seguretat Social, en aplicació dels principis de solidaritat financera i de caixa única, i també la titularitat del patrimoni de tot el sistema.
- g) **La Gerència d'Informàtica de la Seguretat Social:** És l'entitat competent en tot allò que està relacionat amb l'ús i l'aplicació de les noves tecnologies de la informació i de les comunicacions en l'àmbit de la Seguretat Social.

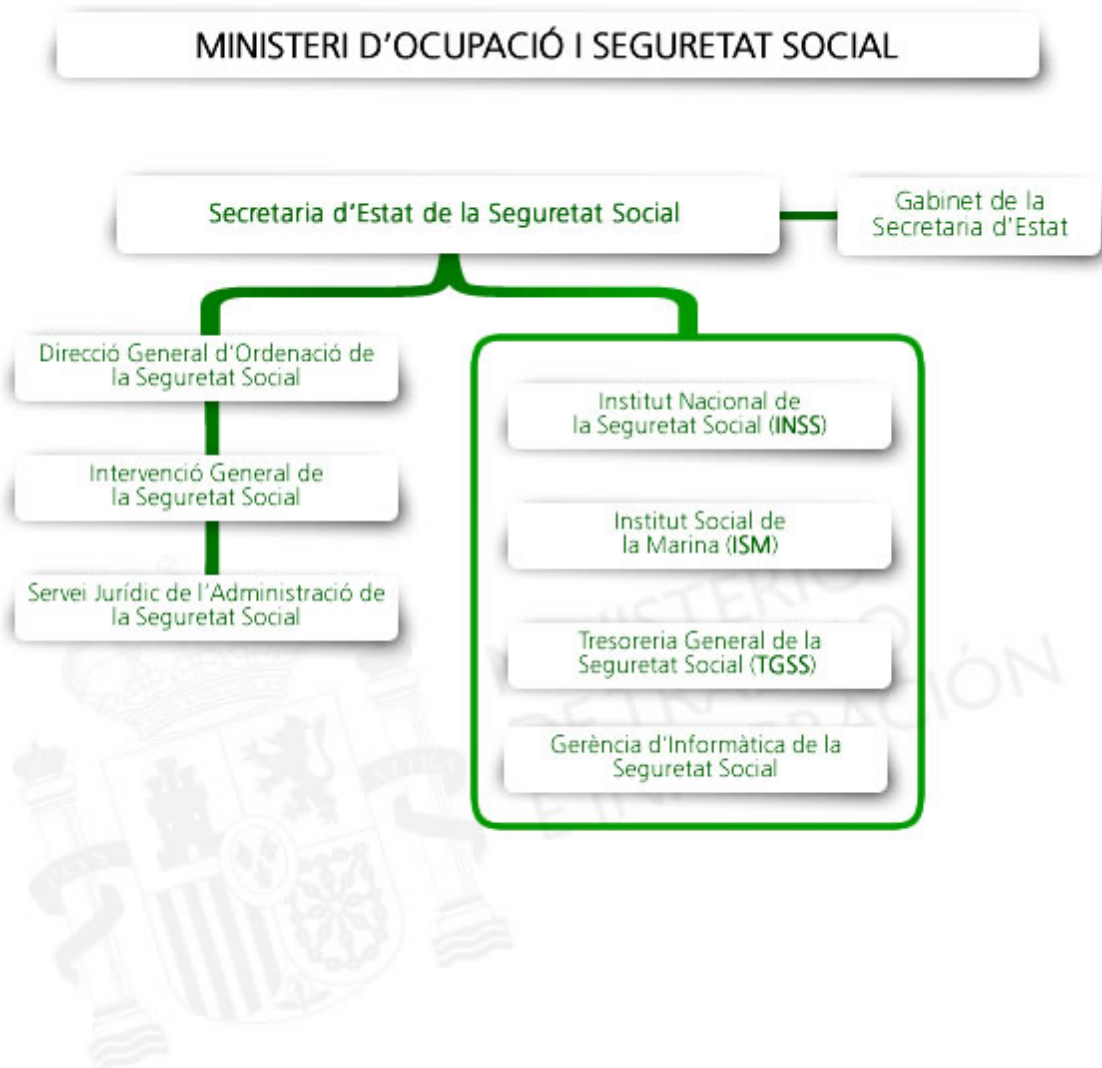
D'altra banda, depenen d'altres Secretaries d'Estat o Ministeris, els organismes següents:

L'Institut de Gent Gran i Serveis Socials Té encomanada la gestió dels serveis socials, complementaris del sistema de la Seguretat Social i els plans, programes i serveis d'àmbit estatal per a persones grans i en situació de dependència, sense perjudici de la gestió transferida a les comunitats autònomes.

Servei Públic d'Ocupació Estatal: S'encarrega bàsicament de la gestió i control de les prestacions per desocupació, anàlisi del mercat de treball, registre públic de les ofertes, demandes i contractes, i també de les polítiques de formació i col·locació en els territoris que no les tinguin transferides a les comunitats autònomes respectives.

L'Institut Nacional de Gestió Sanitària (INGESA): Se li atribueix la gestió de les prestacions sanitàries de la Seguretat Social en l'àmbit de les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, ja que la resta de comunitats autònomes tenen transferides aquestes competències.

En matèria d'assistència sanitària, l'Estat té competència exclusiva sobre les bases i coordinació general de la Sanitat, legislació sobre productes farmacèutics i sanitat exterior.

(*) **COL·LABORACIÓ EN LA GESTIÓ:** Mútues d'accidents laborals i malalties professionals de la Seguretat Social.

(**) **ASSISTÈNCIA SANITÀRIA:** Sistema Nacional de Salut (comunitats autònomes i INGESA).

2 El model actual de Seguretat Social. Nivell bàsic de protecció - Nivell contributiu o professional - Nivell complementari de protecció

Objectius

Amb aquesta sessió es pretén que els alumnes:

- Compruguin i entenguin el tractament que la Constitució espanyola realitza amb relació a la Seguretat Social i les seves línies mestres.
- Articulen el model espanyol de Seguretat Social, a partir dels diferents nivells de protecció que es reconeixen i, en concret, del nivell bàsic de Seguretat Social (no contributiu).

Continguts

- Nivell bàsic de protecció.
- Característiques: àmbit subjectiu, finançament i gestió.
- Contingut: pensions, prestacions i serveis.

Recordem que...

- D'acord amb allò que proclama l'art. 41 de la Constitució, el sistema de protecció de la Seguretat Social, es materialitza a través de dues modalitats o nivells: una modalitat contributiva i una altra de no contributiva.

A aquests nivells cal afegir un tercer de caràcter lliure: fons i plans de pensions.

2.1 El model actual de Seguretat Social

El model de Seguretat Social que la Constitució dissenya serà més ambiciós que el model vigent fins ara i exigirà adequar el sistema a les previsions constitucionals, ja que les normes ordinàries preconstitucionals en matèria de Seguretat Social són insuficients per complir el model que exigeix la Constitució.

Aquesta utilitza l'expressió "Seguretat Social" en quatre preceptes dispersos, encara que el més important, com ja hem assenyalat, és l'article 41. El segon precepte d'interès és l'article 149.1.17 que inclou la legislació bàsica i el règim econòmic de la Seguretat Social entre les matèries sobre les que l'Estat té competència exclusiva, sense perjudici de l'execució dels seus serveis per les comunitats autònomes.

En vista del tercer precepte contemplat, que és l'article 129.1, la legislació que correspon a l'Estat ha d'establir les formes de participació dels interessats en la Seguretat Social.

Una quarta i última referència a la Seguretat Social s'inclou a l'article 25.2 quan, en referir-se als drets del condemnat a una pena de presó, declara que, en tot cas, té dret a un treball remunerat i als beneficis corresponents de la Seguretat Social.

Però les línies mestres de la Seguretat Social traçades per la Constitució no es redueixen als quatre articles als que s'ha fet referència, tal com s'utilitza aquesta expressió. També cal esmentar d'altres articles: la protecció econòmica de la família (article 39); la protecció de la salut (article 43); el tractament i rehabilitació dels disminuïts físics (article 49) i la suficiència econòmica dels ciutadans durant la tercera edat, mitjançant pensions adequades i actualitzades periòdicament (article 50), aspectes que es consideren internacionalment com a vessants de la Seguretat Social.

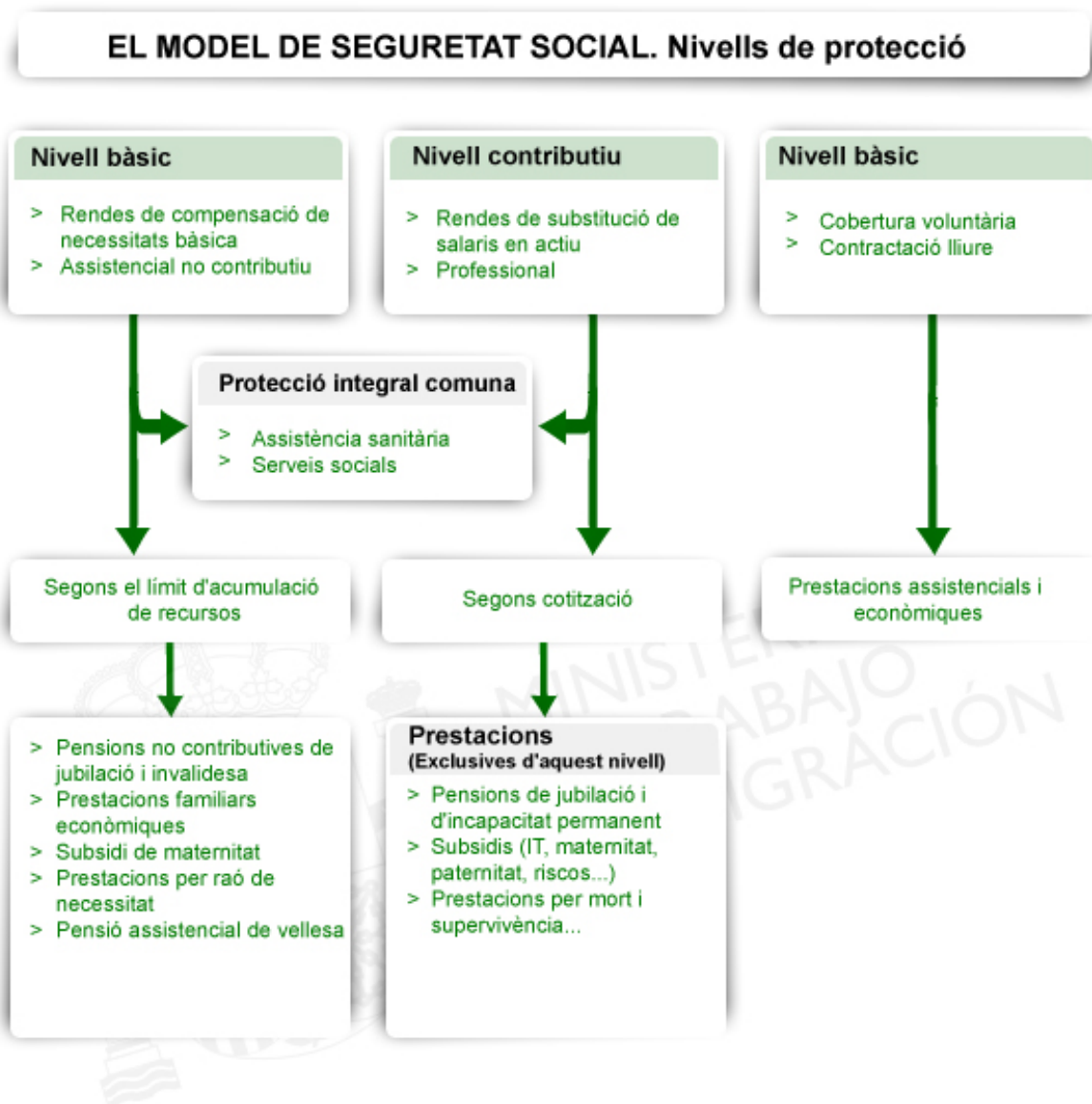
El mandat constitucional, recollit com un dels principis rectors de la política social i econòmica, s'ha complert mitjançant la promulgació de la Llei de prestacions no contributives, i d'aquesta manera ha quedat finalment configurat el sistema de protecció de la Seguretat Social a través de dues modalitats o nivells: una modalitat contributiva i una altra de no contributiva.

L'article 41 de la Constitució espanyola quan es refereix a la Seguretat Social estableix que el poders públics mantindran un règim públic de Seguretat Social per a tots els ciutadans, que garanteixi l'assistència i prestacions socials suficients davant de situacions de necessitat, en especial en cas de desocupació. L'assistència i prestacions complementàries són lliures.

D'aquesta manera, actualment, l'acció protectora del sistema de Seguretat Social espanyol s'articula a partir d'un mòdul de protecció integral i universalitzada que inclou l'assistència sanitària i les prestacions farmacèutiques, la protecció familiar, els serveis socials i, en determinats casos, el subsidi per desocupació.

A aquesta protecció hi tenen accés tots els ciutadans, en condicions idèntiques, amb independència de si han contribuït o no al sistema de la Seguretat Social i es completa, d'una banda, amb el sistema de prestacions econòmiques en el que, de manera armònica i diferenciada, s'integra la modalitat contributiva, en què s'ofereixen rendes de substitució dels salaris percebuts en actiu (proporcionalitat entre salari-cotització i prestació) i, d'altra banda, amb la modalitat no contributiva, dirigida a proporcionar rendes de compensació de les necessitats bàsiques en favor dels ciutadans que, per trobar-se en una situació de necessitat, no tenen accés a l'esfera contributiva.

A aquests dos nivells de caràcter públic i obligatori cal afegir un tercer nivell complementari de caràcter lliure, constituït principalment per les entitats de previsió social i els fons de pensions.

2.2 Nivell bàsic de protecció

2.2.1 Caràcters

La protecció a través de prestacions no contributives, en major o menor grau, es va començar a configurar a partir de la dècada dels anys vuitanta, en què l'Estat inicia una lenta reforma progressista del sistema de la Seguretat Social, representada principalment pels aspectes següents:

- **Àmbit subjectiu**, que fa referència a la inclusió en el camp d'aplicació del sistema de totes aquelles persones que, per qualsevol causa, no hagin cotitzat mai o en quantia suficient per poder tenir dret a prestacions i que no disposin de recursos suficients per mantenir un nivell de vida mínim.

- **Finançament**, manifestat en les prestacions amb càrrec als pressupostos generals de l'Estat, ja que es tracta d'un model que suposa l'existència d'una relació jurídica de protecció directa entre l'Estat i els subjectes protegits, que no ho són pel que fa a subjectes d'una relació laboral o d'activitat pel seu compte.
- **Gestió**, de caràcter públic, de la mateixa manera que en el nivell contributiu i s'acompleix també per entitats gestores especialitzades. D'aquesta manera:
 - La gestió de les pensions de jubilació i d'invalidesa correspon a l'entitat gestora del sistema de Seguretat Social que té competències també pel que fa a les prestacions complementàries, a l'Institut de Gent Gran i Serveis Socials (**IMSERSO**) o als òrgans competents de les comunitats autònomes que tenen transferides les funcions i serveis d'aquest organisme.
 - La gestió i el reconeixement de les prestacions econòmiques de protecció familiar es realitza a través de l'Institut Nacional de Seguretat Social (**INSS**).
 - La materialització de la prestació d'assistència sanitària s'efectua a través del servei competent de les comunitats autònomes o per l'Institut Nacional de Gestió Sanitària (**INGESA**) a les Ciutats de Ceuta i Melilla.
 - La gestió del subsidi per desocupació o nivell assistencial es desenvolupa a través del Servei Públic d'Ocupació Estatal.

Actualment, l'IMSERSO i l'INSALUD (INGESA) tenen transferides les seves competències respectives a totes les comunitats autònomes, excepte a les Ciutats autònomes de Ceuta i Melilla.

NIVELL BÀSIC DE SEGURETAT SOCIAL. No contributiu

Caràcters

- > Àmbit subjectiu. Persones sense cotitzacions ni recursos
- > Finançament mitjançant aportacions de l'Estat
- > Gestió pública, per entitats gestores especialitzades

Contingut

- > Assistència sanitària i farmacèutica
- > Pensions no contributives { Jubilació
Invalidesa
- > Prestacions per raó de necessitat (Residents a l'estranger)
- > Pensions assistencials de vellesa (Espanyols retornats)
- > Prestacions familiars econòmiques
- > Subsidi per desocupació
- > Subsidi no contributiu per maternitat
- > Serveis socials

2.2.2 Prestacions sanitàries. Contingut

Tal com hem analitzat, la Constitució espanyola va consagrar el dret a la protecció de la salut de tots els ciutadans i, en el seu desenvolupament es va elaborar un nou concepte "universalista" de la prestació d'assistència sanitària, en tots els casos de pèrdua de la salut.

A més a més, es garanteix la igualtat substancial de tota la població pel que fa a les prestacions sanitàries i la inexistència de qualsevol mena de discriminació en l'accés, administració i règim de prestació dels serveis sanitaris.

El marc normatiu definit pels preceptes constitucionals i legals, garanteix la protecció de la salut, l'equitat i l'accessibilitat a una atenció sanitària adequada, a la que tenen dret tots els ciutadans independentment del lloc de residència. Les prestacions es fan efectives a través de la cartera de serveis comuns del Sistema Nacional de Salut, en què es recullen les tècniques, tecnologies o procediments que cobreix el sistema.

Amb la Llei general de sanitat, s'estén la cobertura de la prestació a les persones sense recursos econòmics no incloses en l'assistència sanitària del sistema de Seguretat Social.

No obstant això, l'any 1989, és quan es materialitza i es reconeix el dret a les prestacions de l'assistència sanitària de la Seguretat Social als espanyols que tinguin establerta la residència en territori nacional i no tinguin recursos econòmics suficients. Aquesta assistència es reconeix amb idèntica extensió i contingut que la que es preveu en el règim general de la Seguretat Social.

Després de l'entrada en vigor de la Llei sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la integració social, els que siguin a Espanya, inscrits en el padró del municipi on resideixin habitualment, tenen dret a l'assistència sanitària en les mateixes condicions que els espanyols.

Així mateix, els estrangers que siguin a Espanya (encara que no siguin residents) tenen dret a l'assistència sanitària pública d'urgència per malalties greus o accidents, sigui quina sigui la seva causa, i a la continuïtat d'aquesta atenció fins assolir la situació d'alta mèdica; si es tracta d'un menor de 18 anys, l'assistència sanitària es reconeix en les mateixes condicions que als espanyols i, per últim, les estrangeres embarassades que es trobin a Espanya tenen dret a l'assistència sanitària durant l'embaràs, part i postpart.

2.2.3 Pensions no contributives

La protecció no contributiva en el marc del sistema espanyol de la Seguretat Social ha deixat de ser una part marginal existent dins del contingut de les prestacions contributives i s'ha convertit en una porció més de l'acció protectora del sistema, a partir de l'establiment de les prestacions no contributives.

Per mitjà de la Llei, s'estén el dret a les pensions de jubilació i d'invalidesa del sistema de la Seguretat Social, a tots els ciutadans, encara que no hagin cotitzat mai o el temps suficient per tenir dret a les prestacions de nivell contributiu.

Es poden assimilar també a pensions no contributives, les pensions assistencials per vellesa a favor d'emigrants espanyols, encara que es té en compte que no formen part de l'entramat institucional de la Seguretat Social.

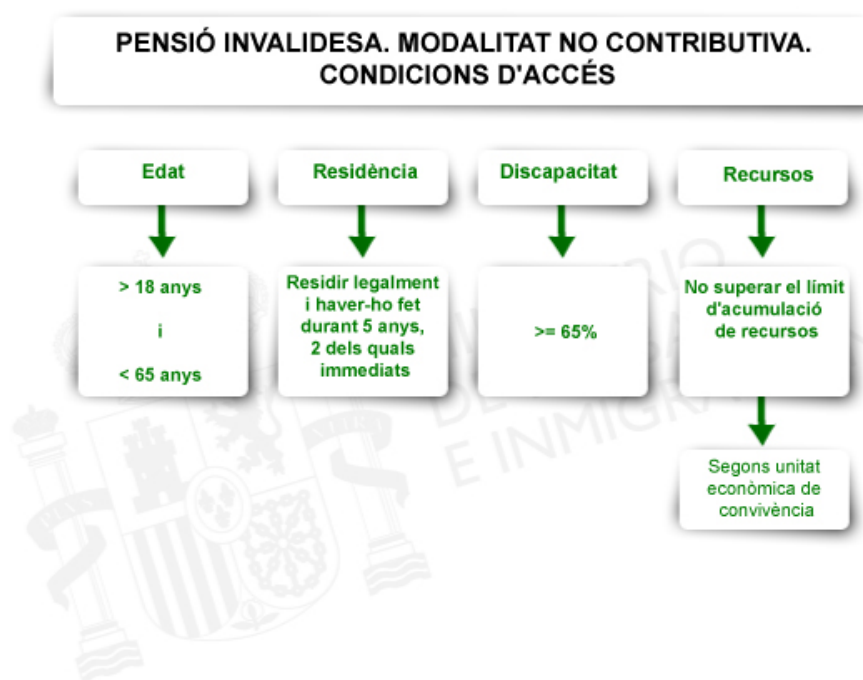
2.2.3.1 Espanyols (o assimilats), residents en el territori nacional

Pensions d'invalidesa

En la modalitat no contributiva, poden ser constitutives d'invalidesa les deficiències, previsiblement permanents de caràcter físic o psíquic, congènites o no, que anul·lin o modifiquin la capacitat física, psíquica o sensorial de qui les pateixen. Hi ha dos graus d'invalidesa:

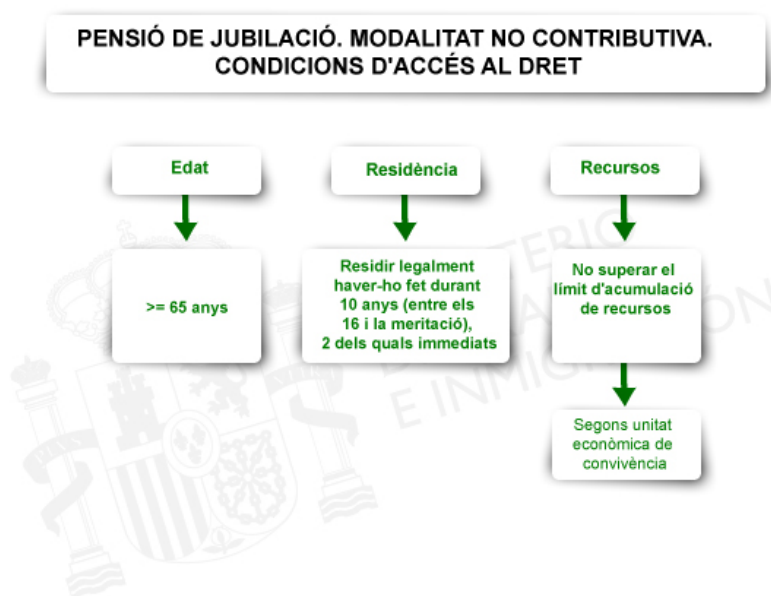
- Discapacitat o malaltia crònica > 65 %.
- Discapacitat o malaltia crònica > 75% i ajuda de 3a persona.

El percentatge de discapacitat es determina amb la valoració tant dels factors físics com dels factors socials complementaris que concorren. La valoració es realitza per equips de professionals especialitzats.

Pensions de jubilació

Per la seva banda, són beneficiaris de la pensió de jubilació, en la seva modalitat no contributiva, les persones que compleixen els requisits següents:

2.2.3.2 Espanyols residents a l'estranger

Prestacions per raó de necessitat

Es tracta d'un mecanisme de protecció que garanteix el dret que tenen els espanyols residents a l'exterior a percebre una prestació i que per haver-se traslladat per raons laborals, econòmiques o d'altres, fora d'Espanya, haver complert els 65 anys d'edat o per estar incapacitats per treballar, es troben en una situació de necessitat per manca de recursos suficients per cobrir les necessitats bàsiques.

La prestació per raó de necessitat inclou:

- La prestació econòmica per vellesa.
- La prestació econòmica per incapacitat absoluta per a tot tipus de feina.
- L'assistència sanitària.

2.2.3.3 Espanyols d'origen retornats

Pensió assistencial de vellesa

Els espanyols d'origen, residents als països on la precarietat del sistema de protecció social justifica l'existència de la prestació per raó de necessitat, poden ser beneficiaris de la pensió assistencial per vellesa quan tornen a Espanya.

El dret a la pensió assistencial de vellesa per a qui hagi retornat es reconeix sempre que s'acreditin els requisits exigits per tenir dret a una pensió de jubilació en la seva modalitat no contributiva, llevat del que es refereix als períodes de residència en territori espanyol.

La quantia és la que es fixa a la Llei de pressupostos generals de l'Estat per a la pensió de jubilació en la seva modalitat no contributiva del sistema de Seguretat Social, en còmput anual i referida a 12 mensualitats.

2.2.4 Subsidi especial per maternitat

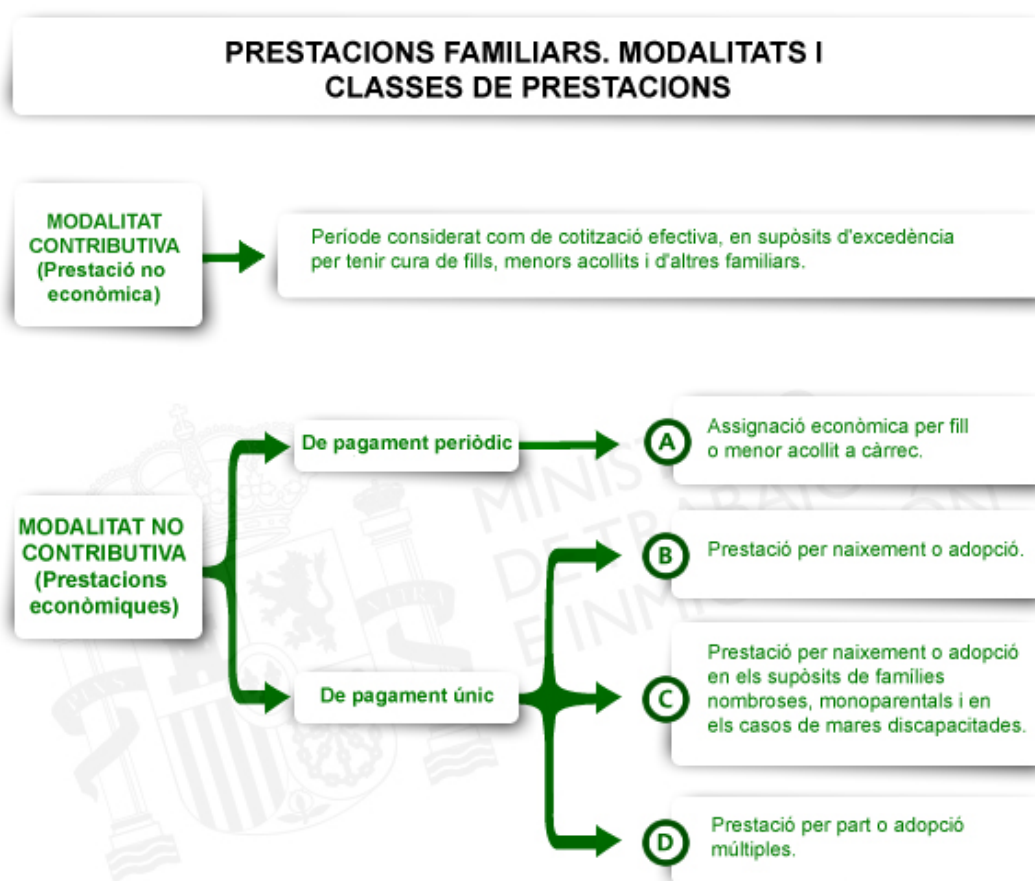
La Llei per a la igualtat efectiva de les dones i homes estableix un subsidi per maternitat, en cas de part, per a qui compleixi tots els requisits per accedir a la prestació per maternitat excepte el període mínim de cotització necessari.

Aquest subsidi només inclou els supòsits de part i és aplicable a totes les treballadores, que treballen tant pel seu compte com per compte d'altri, de tots els règims del sistema.

2.2.5 Protecció familiar

Són beneficiaris de les prestacions econòmiques de protecció a la família els que resideixen legalment en territori espanyol, no tenen dret a prestacions d'aquesta naturalesa en un altre règim públic de protecció social i compleixen els requisits establerts reglamentàriament.

Els estrangers residents a Espanya tenen dret a les prestacions en les mateixes condicions que els espanyols.

2.2.6 Nivell assistencial de la protecció per desocupació

El nivell assistencial es dirigeix a desocupats que per motius diferents no han pogut tornar a treballar o accedir a la prestació contributiva de desocupació; es finança a través de les aportacions de l'Estat, i consta d'una prestació econòmica i de l'abonament a la Seguretat Social de la cotització corresponent a algunes contingències.

Són beneficiaris del subsidi per desocupació els aturats que figuren inscrits com a demandants d'ocupació, sense haver rebutjat cap oferta de treball adequada ni haver-se negat a participar, llevat causa justificada, en accions de promoció, formació o reconversió professionals, i que no tinguin unes rendes superiors, en còmput mensual, al 75 per cent del salari mínim interprofessional, excloent-hi la part proporcional de les pagues extraordinàries, sempre que estiguin en algunes de les situacions següents:

- Haver exhaurit una prestació contributiva de desocupació i tenir responsabilitats familiars.
- Haver exhaurit una prestació contributiva de desocupació d'almenys 360 dies de durada, no tenir responsabilitats familiars i ser major de 45 anys d'edat en la data d'esgotament de la prestació.
- No tenir dret a una prestació contributiva, si es compleixen determinats requisits (període de cotització mínim i/o responsabilitats familiars).
- En les condicions previstes, ser emigrant retornat, alliberat de presó o invàlid rehabilitat procedent de les situacions d'incapacitat permanent total, absoluta o gran invalidesa.

La durada de la prestació i la cotització a la Seguretat Social és en funció de la modalitat de subsidi a la que tingui dret el beneficiari. Aquestes modalitats són:

- 1) Subsidi per desocupació. La quantia equival al 80 per cent de l'Indicador públic de renda d'efectes múltiples (IPREM) mensual vigent en cada moment. En l'exercici de 2011, l'IPREM mensual és de 532,51 €; per tant, el subsidi és de 426 €.
- 2) Subsidi per desocupació per a treballadors majors de 52 anys. La quantia en aquest cas és idèntica a l'anterior. Poden percebre el subsidi fins arribar a la jubilació.
- 3) Subsidi especial per a treballadors majors de 45 anys que hagin esgotat la prestació per desocupació de 24 mesos. La quantia oscil·la entre el 80 per cent de l'IPREM (treballador amb un o cap familiar a càrrec seu); el 107 per cent (dos familiars a càrrec seu) i el 133 per cent (tres o més familiars a càrrec seu).

2.2.7 Serveis socials

Els beneficiaris de pensions no contributives, en tant que pensionistes de la Seguretat Social, no tan sols reben una renda econòmica i l'assistència medicofarmacèutica, sinó també un seguit de serveis socials que es manifesten en: orientació familiar, atenció domiciliària, residències i llars comunitàries, ocupació del temps lliure i oci, etc. amb el que s'obté una cobertura integral en vista de l'estat de necessitat que pateixen.

2.3 Nivell contributiu o professional

Mitjançant el nivell contributiu de la Seguretat Social, l'Estat garanteix a les persones incloses en el seu camp d'aplicació, per exercir una activitat professional i als familiars o assimilats que tinguin a càrrec seu, la protecció adequada en les contingències i situacions definides legalment.

L'anàlisi del nivell contributiu o professional de la Seguretat Social es du a terme en les següents unitats didàctiques que es refereixen a l'acció protectora i el règim jurídic de prestacions, el camp d'aplicació, el finançament i la cotització de la Seguretat Social.

NIVELL CONTRIBUTIU DE LA SEGURETAT SOCIAL

Concepte

- > Protecció adequada
- > Garantida per l'Estat
- > Per a les persones encloses en el camp d'aplicació
- > **Per realitzar una activitat professional**
- > En les contingències i situacions definides

ÀMBITS D'ANÀLISI

2.4 Nivell complementari

Aquest tercer nivell de protecció, té caràcter lliure i està constituït principalment per les entitats de previsió social i els fons de pensions. La seva cobertura és voluntària i la contractació és lliure. El contingut prestacional d'aquesta modalitat està constituït bàsicament per prestacions assistencials i econòmiques.

3 Acció protectora i règim jurídic de les prestacions

Objectius

Amb aquesta sessió es pretén:

- Percebre l'amplíssim elenc de drets que es generen en el marc de la Seguretat Social, davant determinades situacions o contingències previstes.
- Aprofundir en les característiques de les prestacions de la Seguretat Social.

Continguts

- Concepte, claus i caràcters de les prestacions de la Seguretat Social.
- Quadre de l'acció protectora. Notes i esquemes.
- Revaloració de les pensions, límits i complements per mínims.

Recordem que...

- Les prestacions de la Seguretat Social tenen contingut econòmic i són irrenunciables per part dels seus beneficiaris.
- El reconeixement del dret a l'assistència sanitària correspon a l'Institut Nacional de la Seguretat Social, tot i que les prestacions derivades d'aquest dret corresponen als Serveis Públics de Salut de les comunitats autònomes.
- És el Servei Públic d'Ocupació Estatal qui gestiona les prestacions per desocupació.
- Les pensions de la Seguretat Social es revaloren anualment d'acord amb l'increment de l'índex de preus de consum (IPC).

3.1 Concepte, classes i caràcters de les prestacions

En l'àmbit de la Seguretat Social, les prestacions econòmiques, eminentment contributives, constitueixen un dret de contingut dinerari que, un cop reconegut quan es compleixen determinades condicions, s'integra en el patrimoni del beneficiari, en les contingències o situacions protegides previstes a la Llei.

Les prestacions poden ser de dues classes:

- **Pensions**, són prestacions econòmiques de meritació periòdica i de durada vitalícia o fins assolir una edat determinada.
- **Subsidis**, prestacions de meritació periòdica i de durada temporal.
- **Indemnitzacions**, prestacions econòmiques abonables una sola vegada.
- **Altres prestacions**, com les prestacions per desocupació i la protecció familiar de caràcter no econòmic.

A més a més de les prestacions econòmiques cal esmentar l'assistència sanitària, la prestació farmacèutica i els serveis socials que, en realitat, són prestacions en espècie però que tenen una repercussió econòmica inqüestionable.

Com a caràcters de les prestacions econòmiques del Sistema de la Seguretat Social cal esmentar els següents:

- **Són públiques**, ja que integren el règim públic de Seguretat Social a què es refereix l'article 41 de la Constitució.
- **Són intransmissibles i irrenunciables**, ja que els beneficiaris no poden transmetre el seu dret ni renunciar-hi, independentment de l'exercici del dret d'opció en cas d'incompatibilitat de prestacions.
- **Gaudeixen de garanties davant de tercers**, és a dir, que no poden ser objecte de retenció, compensació ni descompte, excepte en els casos establerts (obligacions alimentàries, deutes contrets amb la mateixa Seguretat Social...).
- **Només poden ser embargades** en el termes i quanties fixats per la Llei d'enjudiciament civil per a les pensions i rendes de naturalesa salarial.
- Són de **cobrament preferent**, tenen el caràcter de crèdit amb privilegi general.
- Tenen un **tractament fiscal específic**, en estar subjectes a tributació en els termes establerts en les normes regulades de cada impost.

3.2 Quadre de l'acció protectora

En el nivell contributiu, llevat d'algunes excepcions en els règims especials (per exemple, incapacitat temporal i desocupació en el règim agrari pel seu compte i en el d'autònoms), l'acció protectora del sistema de la Seguretat Social comprèn les prestacions següents:

3.2.1 Prestacions sanitàries

Encara que es tracta d'una prestació en principi no econòmica, s'inclou en aquest quadre d'acció protectora, tant per la seva repercussió evident en l'economia del subjecte protegit, segons s'ha assenyalat anteriorment, com perquè també el reconeixement del dret correspon a l'INSS i a l'ISM, en relació amb el règim especial dels treballadors del mar, tot i que la materialització de l'assistència es porti a terme a través de l'òrgan autonòmic corresponent o dels serveis de l'INGESA.

Té per objecte la prestació dels serveis mèdics i farmacèutics conduents a conservar o restablir la salut dels beneficiaris, i també la seva aptitud per al treball, si es tracta de persones en actiu.

Són beneficiaris els treballadors afiliats i en situació d'alta, els pensionistes i perceptors de subsidis i, també, els familiars (cònjuge, descendents, ascendents, etc.) i qui convisqui amb els primers, estiguin a càrrec seu i no percebin ingressos superiors a l'indicador públic de renda d'efectes múltiples (527,24 €/mes).

L'efectivitat del dret es produeix a partir del dia següent al de la presentació de l'alta o, si escau, des de la data d'inici de la percepció de la pensió, o des de la data de caducitat.

Es consideren prestacions d'atenció sanitària del Sistema Nacional de Salut els serveis o conjunt de serveis preventius, diagnòstics, terapèutics, rehabilitadors i de promoció i manteniment de la salut adreçats als ciutadans.

El catàleg de prestacions del Sistema Nacional de Salut comprèn les prestacions corresponents a salut pública, atenció primària, atenció especialitzada, atenció sociosanitària, atenció d'urgències, la prestació farmacèutica, la ortoprotèsica, de productes dietètics i de transport sanitari.

Les prestacions sanitàries del catàleg es fan efectives mitjançant la cartera de serveis acordada al si del Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salut.

3.2.2 Incapacitat temporal

És la situació en què es troba el treballador quan està impossibilitat temporalment per treballar i li cal rebre assistència sanitària de la Seguretat Social.

Són beneficiaris els treballadors afiliats i en situació d'alta, que tinguin cobert un període mínim de cotització de 180 dies dins dels 5 anys anteriors a la data de la baixa, quan aquesta sigui per causa de malaltia comuna. En cas d'accident o de malaltia professional, no s'exigeix cap període previ de cotització.

Incapacitat temporal Contingències

	Quantia sobre la base reguladora	Naixement del dret	Durada de la situació
Malaltia comuna i accident no laboral	60% (4t al 20è dia) * 75% (des del 21è)	4t dia	365 dies + 180 dies de pròrroga
AT i MP	75%	Dia següent a l'accident o baixa (Dia de la baixa, a càrrec de l'empresa)	365 dies + 180 dies de pròrroga
Període d'observació			6 mesos + 6

* Del 4t al 15è dia, a càrrec de l'empresa

** També, als 365 dies, l'INSS pot emetre l'alta o iniciar un expedient d'incapacitat permanent

Abonament del subsidi.....mentre dura la IT.

Vaga i tancament patronal.....no existeix dret.

INCAPACITAT TEMPORAL. Concepte

Concepte

- > Impossibilitat de treballar
- > Necessitat d'assistència sanitària

Situacions determinants

- > Malaltia { Comuna
Professional
- > Períodes d'observació
- > Accident { Laboral
No laboral

Beneficiaris

- > Afiliació i alta
- > Període de cotització

3.2.3 Risc durant l'embaràs

La Llei per promoure la conciliació de la vida familiar i laboral de les persones treballadores va implantar la prestació de risc durant l'embaràs, dins de l'acció protectora del sistema de la Seguretat Social, amb la finalitat de protegir la salut de la dona embarassada. D'aquesta manera, i de conformitat amb la Llei de prevenció de riscos laborals, es dona cobertura als supòsits en què la dona hagi de canviar de lloc de treball per un altre que sigui compatible amb el seu estat, ja que les condicions en què desenvolupa la seva activitat laboral poden influir negativament en la seva salut o en la del fetus, i que aquest canvi no sigui tècnicament o objectivament possible, o no es pugui exigir raonablement per motius justificats

Subsidi per risc durant l'embaràs

- 1) **FINALITAT:** Protegir la salut de la dona treballadora.
- 2) **SITUACIÓ PROTEGIDA:** Suspensió del contracte de treball en els supòsits de l'art. 26 de la Llei de prevenció de riscos laborals.

- 3) **PRESTACIÓ ECONÒMICA:** Des de l'inici de la suspensió fins al descans per maternitat o reincorporació a la feina.
- 4) **QUANTIA:** Subsidi equivalent al 100% de la base reguladora d'IT, derivada de contingències professionals.
- 5) Gestió directa per l'INSS o per l'ISM o per mútua d'accidents de treball i malalties professionals.

3.2.4 Risc durant la lactància natural

La Llei per a la igualtat efectiva de les dones i homes ha creat la prestació de risc durant la lactància natural, dins de l'acció protectora del sistema de la Seguretat Social, amb la finalitat de protegir la salut de la dona treballadora i del seu fill durant el període de lactància natural. D'aquesta manera i de conformitat amb la Llei de prevenció de riscos laborals, es dona cobertura als supòsits en què la dona treballadora hagi de canviar de lloc de treball per un altre que sigui compatible amb el seu estat, ja que les condicions en què desenvolupa la seva activitat laboral poden influir negativament en la seva salut o en la del nadó, i aquest canvi no sigui tècnicament o objectivament possible, o no es pugui exigir raonablement per motius justificats.

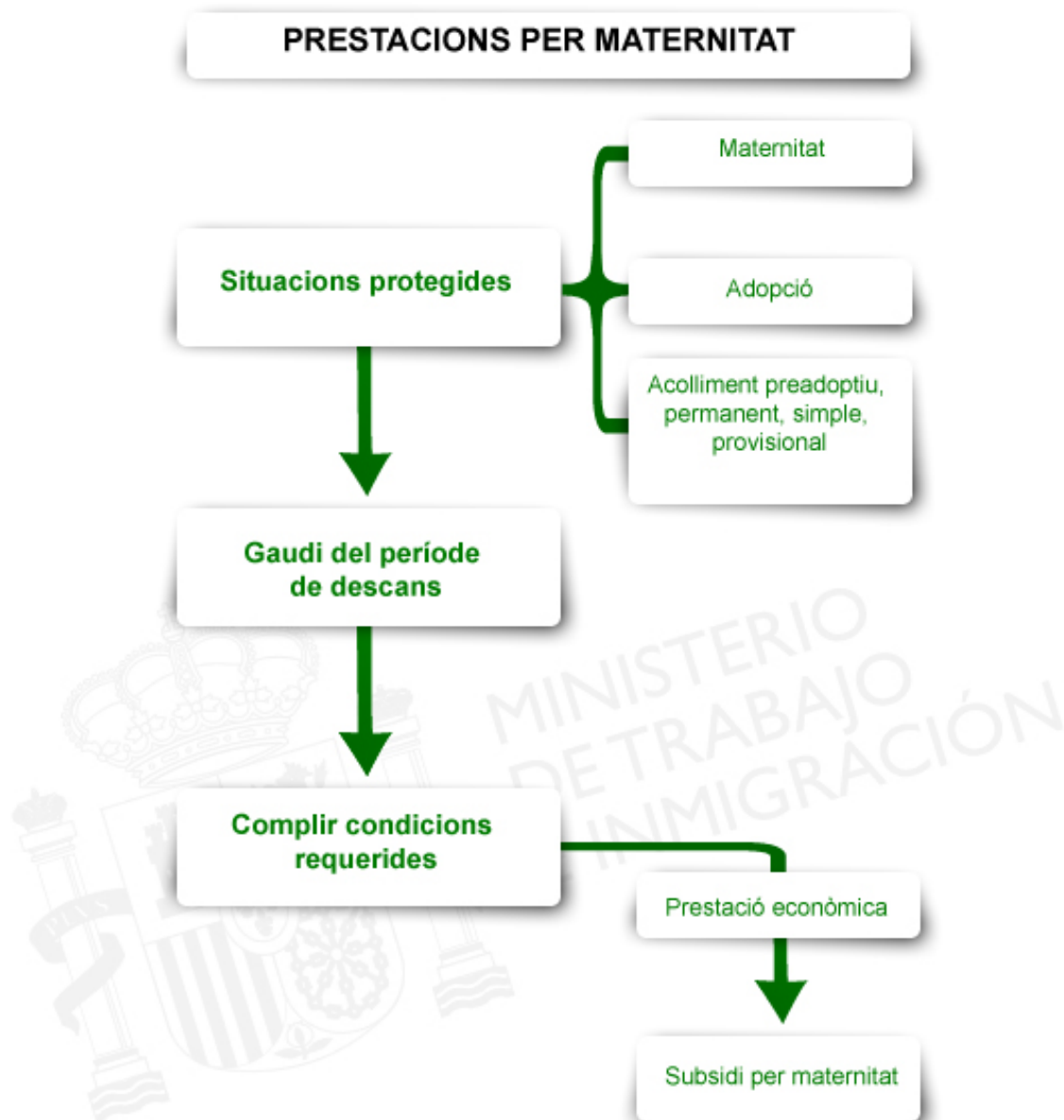
Subsidi per lactància natural

- 1) **FINALITAT:** Protegir la salut de la dona treballadora i/o la del nadó.
- 2) **SITUACIÓ PROTEGIDA:** Suspensió del contracte de treball en els supòsits de l'art. 26 de la Llei de prevenció de riscos laborals.
- 3) **PRESTACIÓ ECONÒMICA:** Des de l'inici de la suspensió fins que el fill compleixi nou mesos o es produeixi la reincorporació en el lloc de treball o en un altre de compatible amb la seva situació.
- 4) **QUANTIA:** Subsidi equivalent al 100% de la base reguladora d'IT, derivada de contingències professionals.
- 5) Gestió directa per l'INSS o per l'ISM o per mútua d'accidents de treball i malalties professionals.

3.2.5 Maternitat

A partir de l'any 1995, la maternitat s'ha configurat com una contingència específica, deslligada de la incapacitat laboral transitòria, a la que fins aleshores s'associava. La finalitat última de la protecció, la cura del menor i la potenciació de la relació en l'afectivitat mare/fill, màxim en els primers moments de l'existència d'aquest darrer, justifiquen aquesta separació.

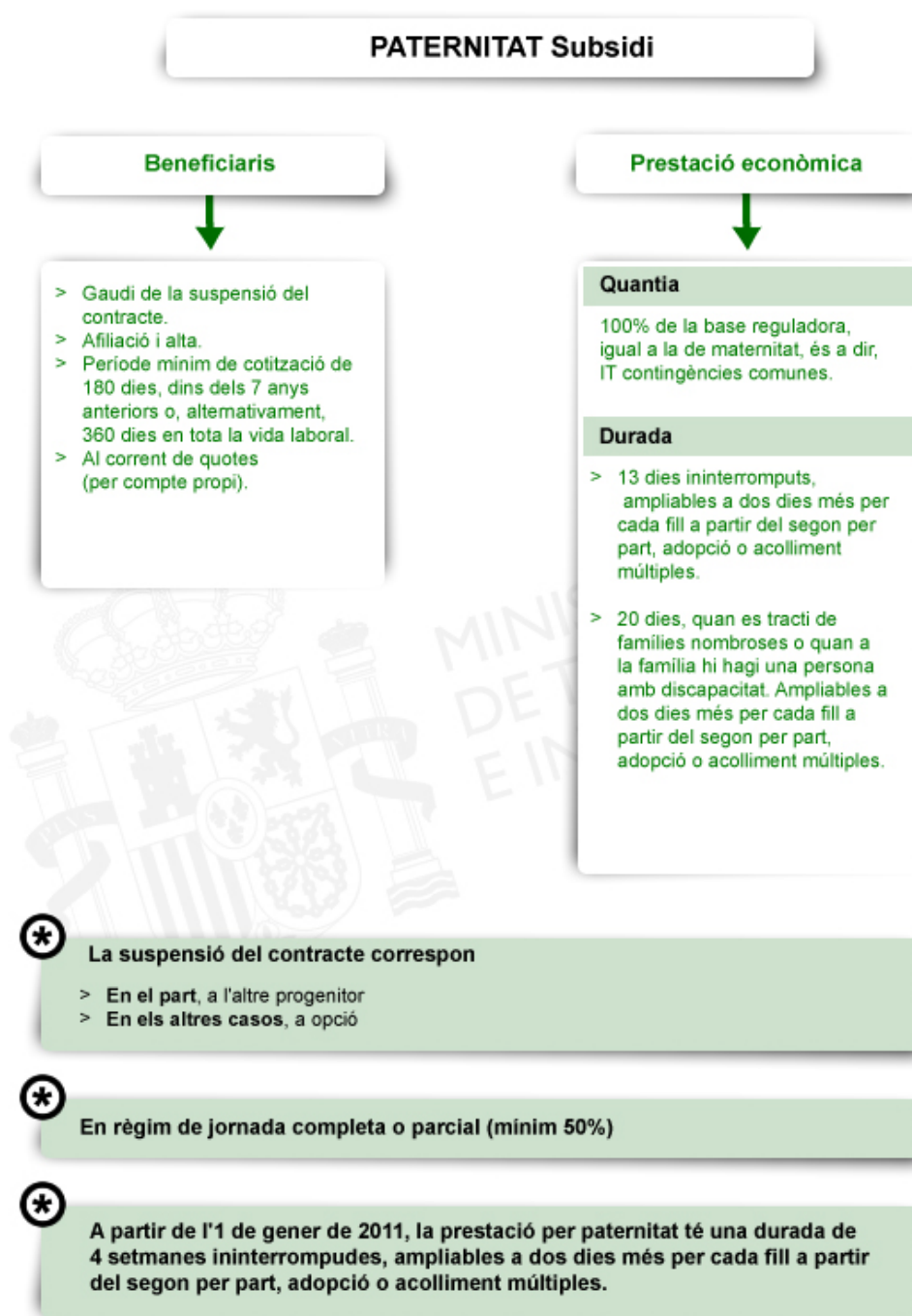
Per a la prestació per maternitat, es consideren situacions protegides la maternitat, l'adopció i l'acolliment tant preadoptiu com permanent o simple, de conformitat amb el Codi Civil o les lleis civils de les comunitats autònomes que ho regulen, sempre que, en aquest últim cas, la durada no sigui inferior a un any i encara que aquests acolliments siguin provisionals, durant els períodes de descans que per aquestes situacions gaudeixen legalment els treballadors.

3.2.6 Paternitat

La Llei per a la igualtat efectiva d'homes i dones ha creat també la prestació de paternitat.

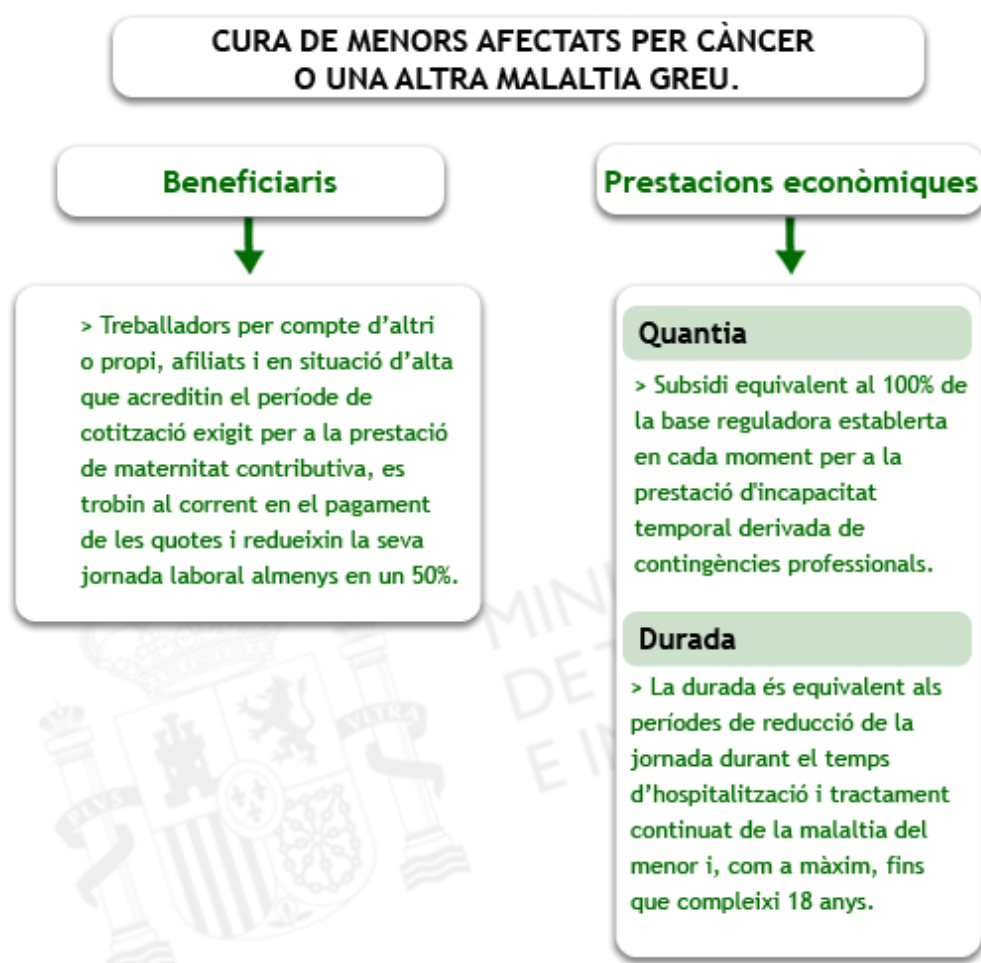
Per a la prestació per paternitat, es consideren situacions protegides la del naixement del fill, l'adopció i l'acolliment tant preadoptiu com permanent o simple, de conformitat amb el Codi Civil o les lleis civils de les comunitats autònomes que ho regulen, sempre que, en aquest últim cas, la durada no sigui inferior a un any i encara que aquests acolliments siguin provisionals, durant els períodes de descans que per aquestes situacions gaudeixen legalment els treballadors.

3.2.7 Cura de menors afectats per càncer o una altra malaltia

És una prestació econòmica destinada als progenitors, adoptants o acollidors que redueixen la seva jornada de treball per tenir cura del menor a càrrec seu, afectat per càncer o una altra malaltia greu.

La prestació consisteix en un subsidi equivalent al 100% de la base reguladora establerta en cada moment per a la prestació d'incapacitat temporal derivada de contingències professionals.

3.2.8 Prestacions per incapacitat permanent

En la modalitat contributiva, incapacitat permanent és la situació del treballador que, després d'haver estat sotmès al tractament prescrit i que s'hagi donat d'alta mèdicament, presenta reduccions anatòmiques o funcionals greus, susceptibles de determinació objectiva i previsiblement definitives, que disminueixen o anul·len la seva capacitat laboral.

La incapacitat permanent, sigui quina sigui la seva causa determinant, es classifica segons els graus següents:

- Incapacitat permanent parcial per a la professió habitual.
- Incapacitat permanent total per a la professió habitual.
- Incapacitat permanent absoluta per a qualsevol treball.
- Gran invalidesa.

Es considera **incapacitat permanent parcial** per a la professió habitual la que, sense arribar al grau total, ocasioni al treballador una disminució no inferior al 33 % en el seu rendiment normal per exercir aquesta professió sense que l'impedeixi la realització de les tasques fonamentals d'aquesta.

Es considera **incapacitat permanent total** per a la professió habitual la que inhabilita el treballador per a la realització de totes les tasques o les fonamentals d'aquesta professió, sempre que es pugui dedicar a una altra de diferent.

Es considera **incapacitat permanent absoluta** per exercir qualsevol treball la que inhabilita completament el treballador per exercir qualsevol professió o ofici.

Es considera **gran invalidesa** la situació del treballador afectat d'incapacitat permanent i que, a conseqüència de pèrdues anatòmiques o funcionals, necessita l'assistència d'una altra persona per als actes més essencials de la vida, com vestir-se, desplaçar-se, menjar i anàlegs.

En els casos d'accident, tant si és laboral com si no ho és, es considera que és professió habitual l'exercida normalment pel treballador en el moment de produir-se; en cas de malaltia comuna o professional, és aquella a la que dedicava la seva activitat fonamental el treballador durant els dotze mesos anteriors a la data en què s'hagi iniciat la incapacitat temporal.

Les situacions d'incapacitat permanent donen dret a les prestacions corresponents si es compleixen les condicions establertes.

3.2.9 Lesions permanents no invalidants

Es consideren "lesions permanents no invalidants" tota lesió, mutilació o deformitat, causada per accident de treball o malaltia professional, de caràcter definitiu, que no constitueixi incapacitat permanent, que alteri o disminueixi la integritat física del treballador i que estigui catalogada en el barem establert amb aquesta finalitat.

La prestació consisteix en una indemnització que es concedeix per una sola vegada, la seva quantia està fixada per barem, és compatible amb el treball en la mateixa empresa i incompatible amb les prestacions d'incapacitat permanent, per les mateixes lesions.

3.2.10 Jubilació

La pensió de jubilació és la prestació econòmica que es reconeix, quan s'assoleix l'edat establerta, a qui cessa o ha cessat, totalment o parcialment, en l'activitat per la que estaven inclosos en el sistema de la Seguretat Social i acreditin el període de cotització fixat. Hi ha diverses modalitats de jubilació:

Jubilació ordinària

És la que es produeix quan el treballador cessa totalment, a causa de l'edat, en la seva activitat laboral i compleix els requisits generals per a l'accés a la pensió.

Jubilació parcial

És la que s'inicia després d'haver complert 60 anys, simultàniament amb un contracte a temps parcial i vinculada o no amb un contracte de relleu. Cal distingir entre treballadors majors i menors de 65 anys d'edat:

Treballadors majors de 65 anys

Els treballadors que han complert 65 anys i compleixen els requisits per tenir dret a la pensió de jubilació, poden accedir a la jubilació parcial sense necessitat de celebrar simultàniament un contracte de relleu, sempre que es produeixi una reducció de la seva jornada laboral entre un mínim d'un 25% i un màxim d'un 75%.

Treballadors menors de 65 anys

Els treballadors a temps complet poden accedir a la jubilació parcial sempre que, amb caràcter simultani, se celebri un contracte de relleu, amb una durada igual al temps que li falti al treballador substituït per a complir els 65 anys i compleixi els requisits següents:

- Haver complert 61 anys d'edat o 60 anys si el treballador tenia la condició de mutualista l'1-1-1967.
- Acreditar un període d'antiguitat en l'empresa d'almenys 6 anys immediatament anteriors a la data de la jubilació parcial.
- Que la reducció de la seva jornada estigui compresa entre un mínim d'un 25% i un màxim del 75% o del 85% per als supòsits en què es contracti el treballador rellevista a jornada completa mitjançant un contracte de durada indefinida i s'acreditin 6 anys d'antiguitat en l'empresa i 30 anys de cotització a la Seguretat Social.
- Acreditar un període previ de cotització de 30 anys.
- En els casos en què, a causa dels requeriments específics de la feina que fa el jubilat parcial, el lloc de treball d'aquest no pugui ser el mateix o un de similar al que hagi de desenvolupar el treballador rellevista, ha d'haver-hi una correspondència entre les bases de cotització de tots dos, de tal manera que la del treballador rellevista no sigui inferior al 65% de la base per la qual cotitza el treballador que accedeix a la jubilació parcial.

Jubilació flexible

Es considera que és una situació de jubilació flexible la derivada de la possibilitat de compatibilitzar, una vegada en neixi el dret, la pensió de jubilació amb un contracte a temps parcial (reducció de la jornada entre un 25% i un 85%-75%), amb la consegüent minoració de la pensió en proporció inversa a la reducció aplicable a la jornada de treball del pensionista, en relació a la d'un treballador a temps complet comparable.

Jubilació anticipada

- Per als treballadors en situació d'alta o assimilada, l'edat de 65 anys pot ser rebaixada, en determinats casos, fins i tot fins els 60 anys o menys (discapacitats, normes transitòries, feines penoses, mineria, ferroviaris, etc.); jubilació especial als 64 anys...
- Des de l'1 de gener de 2002, hi ha la possibilitat d'accedir a la jubilació anticipada a partir dels 61 anys d'edat, quan el treballador tingui acreditats 30 anys de cotització, l'extinció del contracte de treball no s'hagi produït per una causa imputable a ell i es trobi inscrit com a demandant d'ocupació durant un termini d'almenys 6 mesos immediatament anteriors a la jubilació.

Requisits generals per a la jubilació

Són beneficiaris els treballadors que compleixen les següents condicions:

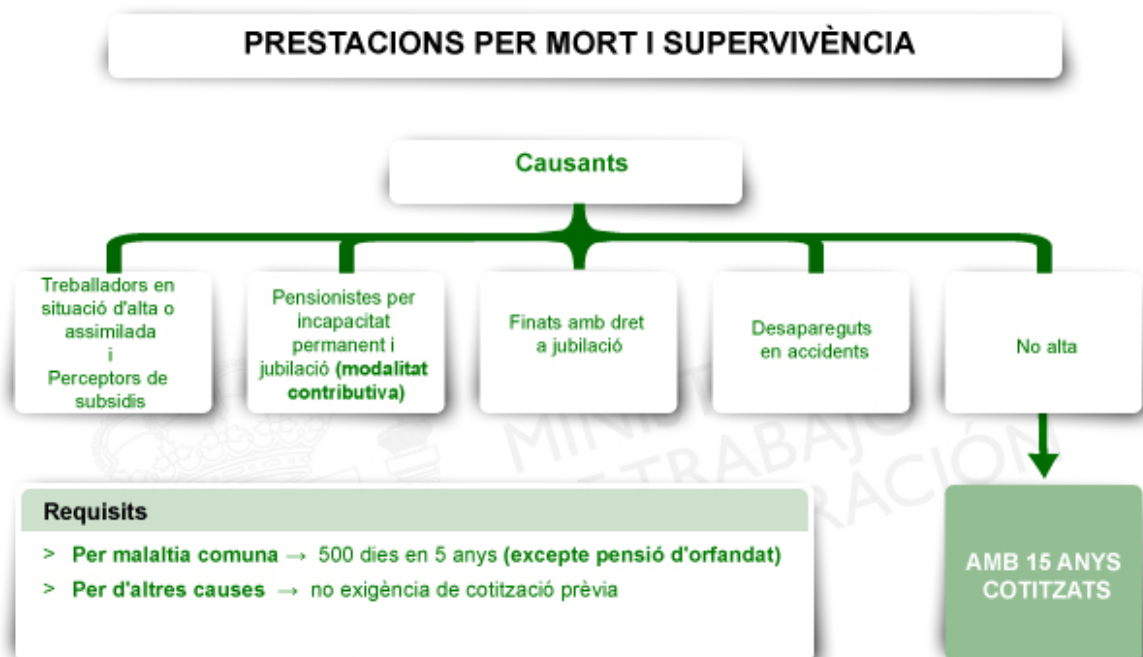
- **Camp d'aplicació i alta** Que estiguin o hagin estat inclosos en el camp d'aplicació del sistema, afiliats i en situació d'alta (o no) en el moment de tenir dret a la pensió.
- **Edat.** Com a norma general i exceptuant les excepcions assenyalades, s'exigeix que haver complert els 65 anys.
- **Període de cotització.** El període mínim de cotització exigit és de 15 anys, dels quals, almenys 2, han d'estar inclosos dins del 15 immediatament anteriors al moment en que neixi el dret; en els supòsits en què s'accedeixi a la pensió de jubilació des d'una situació

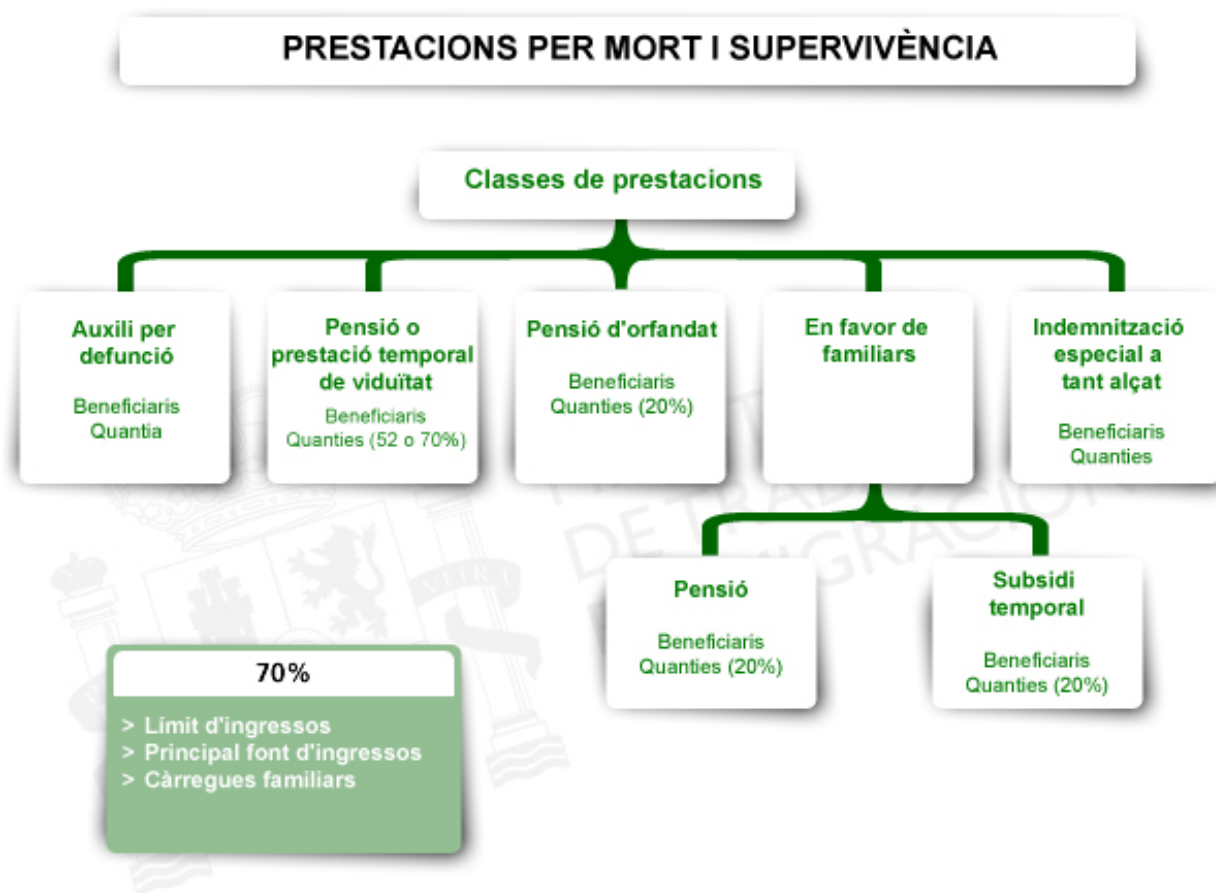
d'alta o assimilada, sense obligació de cotitzar, el període de 2 anys ha d'estar inclòs dins dels 15 anys anteriors a la data en què va cessar l'obligació de cotitzar.

- **Fet causant.** Cal que el fet causant es produeixi, és a dir, el cessament en l'activitat laboral quan el treballador es troba en situació d'alta o la presentació de la sol·licitud de la pensió en els altres casos.

3.2.11 Prestacions de mort i supervivència

En aquestes prestacions cal distingir entre subjectes causants (traspassats) i beneficiaris.

3.2.12 Prestacions familiars

El contingut de la prestació consisteix en considerar com a període de cotització efectiva els dos primers anys del període d'excedència que els treballadors gaudeixin, d'acord amb allò que es disposa a l'Estatut dels treballadors, quant a la cura de cada fill o menor acollit, en els supòsits d'acolliment familiar permanent o preadoptiu, encara que sigui de manera provisional, o el temps que duri l'excedència si aquesta té una durada inferior a dos anys.

El període considerat de cotització efectiva té una durada de 30 mesos si la unitat familiar de la qual forma part el menor en raó de la cura del qual se sol·licita l'excedència té la consideració de família nombrosa de categoria general, o de 36 mesos si té la de categoria especial, en els termes que defineix la Llei de famílies nombroses per a ambdós categories.

Igualment, es considera efectivament cotitzat el primer any del període d'excedència que els treballadors gaudeixin a causa de tenir cura d'altres familiars, fins el segon grau de consanguinitat o afinitat que, per motius d'edat, accident, malaltia o discapacitat, no es puguin valer per si mateixos, i que no exerceixin cap activitat retribuïda.

Els beneficiaris es consideren en situació d'alta per accedir a les prestacions (llevat de la incapacitat temporal) i el període de cotització que es reconeix es té en compte per a la cobertura del període mínim de cotització exigít per tenir dret a les prestacions per jubilació, incapacitat permanent, mort i supervivència, maternitat i paternitat, i també per a la determinació de la seva base reguladora, i fins i tot el percentatge aplicable (si escau, a la pensió de jubilació).

A més a més, durant el període assenyalat, es manté el dret a la prestació d'assistència sanitària de la Seguretat Social.

3.2.13 Pensions extraordinàries motivades per actes de terrorisme

Les persones incapacitades o els familiars de qui traspassi com a conseqüència d'actes de terrorisme, tenen dret, respectivament, a pensions extraordinàries d'invalidesa o de mort i supervivència.

Per tenir dret a aquestes pensions del sistema de la Seguretat Social, cal que les persones, víctimes d'un acte de terrorisme:

- estiguin afiliades a la Seguretat Social.
- estiguin en situació d'alta (o no) en un dels règims del sistema.

El mètode de càlcul aplicable a aquestes pensions és el mateix que per a les pensions d'incapacitat i supervivència derivades d'accident de treball.

PENSIONS EXTRAORDINÀRIES MOTIVADES PER ACTES DE TERRORISME

Classes

- > Invalidesa
- > Mort i supervivència

Condicions del causant

- > Afiliació a la Seguretat Social
- > Situació d'alta (o no) en el sistema

Base reguladora (Supòsits)

- > En situació d'alta → Última base cotitzada
- > No alta → Base mínima de cotització
- > Pensionistes → Pensió que estigui percebent

Percentatge

- > 200% de la base reguladora

NO SUBJECCIÓ AL LÍMIT MÀXIM APLICABLE A LES PENSIONS

3.2.14 Prestacions per desocupació

Protegeix la contingència de desocupació en què es troben les persones que, tot i poder i voler treballar, perden el lloc de treball de forma temporal o definitiva, o se'ls redueix, almenys en una tercera part, la jornada laboral, amb la pèrdua o reducció de salaris corresponent per alguna de les causes establertes com a situacions legals de desocupació. La protecció d'aquesta situació en el nivell contributiu s'anomena prestació per desocupació.

S'inclouen en la protecció per desocupació els treballadors per compte d'altri inclosos en el règim general de la Seguretat Social i el personal contractat en règim de dret administratiu i els funcionaris al servei de les administracions públiques que tinguin previst cotitzar per aquesta contingència.

Així mateix, s'inclouen, amb determinades peculiaritats, els treballadors per compte d'altri inclosos en els règims especials de la Seguretat Social que protegeixen aquesta contingència (treballadors de mineria del carbó, treballadors fixos per compte d'altri del règim especial agrari, treballadors del mar, incloent-hi els retribuïts a la part que prestin serveis en embarcacions pesqueres de menys de 10 tones de registre brut).

Durada

La durada de la prestació està en funció del període d'ocupació cotitzada en els darrers sis anys anteriors a la situació legal de desocupació o en el moment en què va cessar l'obligació de cotitzar, o des del naixement del dret a la prestació per desocupació anterior, d'acord amb una escala que inclou des de 360 dies de cotització (que donen dret a 120 dies de prestació) fins a 2.160 dies o més de cotització (i en aquest cas la prestació s'estendria a 720 dies).

Durada de la prestació per desocupació

Període de cotització (en dies)	Període de prestació (en dies)
Des de 360 fins a 539	120
Des de 540 fins a 719	180
Des de 720 fins a 899	240
Des de 900 fins a 1079	300
Des de 1.080 fins a 1.259	360
Des de 1.260 fins a 1.439	420
Des de 1.440 fins a 1.619	480
Des de 1.620 fins a 1799	540
Des de 1.800 fins a 1.979	600
Des de 1.980 fins a 2.159	660
Des de 2.160	720

Durada
Períodes d'ocupació cotitzats en els sis anys anteriors

PRESTACIONS PER DESOCUPACIÓ

Beneficiaris

- > Treballadors per compte d'altri; pèrdua d'ocupació

Condicions

- > En situació d'alta i en situació legal de desocupació
- > Dotze mesos cotitzats dins dels 6 anys anteriors
- > No haver complert l'edat de jubilació
- > No estar afectat per incompatibilitat

Contingut

- > Prestació econòmica
- > Abonament cotitzacions a la Seguretat Social

Quantia prestació

- > **Base reguladora** = Mitjana de cotització durant els 180 dies precedents
- > **Percentatges**
 - ▶ Fins a 180 dies = 70%
 - ▶ Des de 181 dies = 60%
 - ▶ **Màxim**
 - > 175% IPREM, sense fills
 - > 200/225% amb fills
 - ▶ **Mínim**
 - > 80% IPREM, sense fills
 - > 107% amb fills

3.3 Revaloració, límit màxim i complements per mínims

Les pensions de la Seguretat Social en la modalitat contributiva, incloent-hi l'import de la pensió mínima, es revaloren al començament de cada any, en funció de l'índex de preus de consum (IPC) corresponent, previst per a l'any en qüestió.

Si l'índex de preus de consum (IPC) acumulat, corresponent al període comprès entre novembre de l'exercici anterior i novembre de l'exercici econòmic a què es refereix la revaloració, és superior a l'IPC previst i en funció del qual es va calcular l'esmentada revaloració, es procedeix a l'actualització corresponent d'acord amb el que estableix la Llei de pressupostos generals de l'Estat. Amb aquesta finalitat, s'abona la diferència en un pagament únic als pensionistes les

pensions dels qual hagi estat objecte de revaloració en l'exercici anterior, abans de l'1 d'abril de l'exercici anterior.

Així mateix, es garanteixen per a les pensions inferiors a la mínima, uns complements consistents en la diferència entre l'import de la pensió reconeguda i el mínim establert anualment.

Aquests complements no tenen caràcter consolidable, i són absorbibles amb qualsevol increment futur que puguin experimentar les percepcions de l'interessat, sia en concepte de revaloracions sia per reconeixement de noves prestacions de caràcter periòdic.

Els complements per mínims són compatibles amb la percepció pel pensionista de rendes de treball personal pel seu compte o per compte d'altri i/o capital, sempre que no superin el límit establert anualment.

4 Relació jurídica amb la Seguretat Social. Camp d'aplicació. Afiliació, inscripció, altes, baixes, règims.

Objectius

Amb aquesta sessió es pretén:

- Emmarcar el sistema de Seguretat Social dins de l'Estat social i democràtic de dret.
- Destacar la necessitat del compliment de les obligacions, per a l'obtenció de drets.
- Definir els tipus de relacions jurídiques entre el ciutadà i la Seguretat Social.
- Determinar els requisits per a ser inclòs en el camp d'aplicació del sistema de Seguretat Social.
- Definir el concepte d'afiliació, la seva obligatorietat, el seu tràmit i els seus efectes.
- Definir el concepte d'inscripció, la seva obligatorietat, el seu tràmit i els seus efectes.
- Establir la diferència entre l'afiliació i l'alta en la Seguretat Social.
- Definir els conceptes d'alta i baixa, tipus, tràmits i efectes.
- Definir com s'organitza el nivell contributiu de la Seguretat Social en els diferents règims i les seves especificitats.

Continguts

- Relació jurídica amb la Seguretat Social.
- Camp d'aplicació.
- Afiliació.
- Inscripció d'empreses.
- Altes i baixes.
- Règims.

Recordem que...

- El sistema de Seguretat Social és un mecanisme de l'Estat per a la protecció quan hi ha situacions de necessitat.
- Els drets i obligacions que origina el sistema, i també la seva gestió, són "públics".
- És la llei la que determina i regula la "relació" entre els ciutadans i la Seguretat Social i, per tant, no queda a la lliure disposició de les parts.
- Orientació cap al principi d'universalitat: nivell contributiu i no contributiu.
- L'afiliació i les altes subsequents constitueixen el mecanisme per determinar qui són els responsables de l'obligació de cotitzar i dels drets que està generant el treballador per la seva "contribució" al sistema; si no es dona d'alta al treballador i la Seguretat no coneix aquesta circumstància, no els hi pot donar protecció. És molt important controlar el compliment d'aquesta obligació.
- L'afiliació és única, vitalícia i exclusiva.
- L'afiliació, inscripció i alta han de ser prèvies a l'inici de l'activitat professional.

4.1 La relació jurídica de la Seguretat Social

Actualment no es discuteix que sigui funció de l'Estat, entre d'altres, la de procurar protecció davant de les situacions de necessitat que puguin patir els ciutadans. Segons proclama l'article 1 de la Constitució, "Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de dret", i com a tal no pot abandonar a la iniciativa privada el manteniment de les persones que no es poden sustentar amb la seva feina.

Sobre aquestes bases es va construir un entramat d'"assegurances socials", que només es converteix en un autèntic sistema de Seguretat Social quan s'arriba el convenciment generalitzat que aquesta solidaritat en l'àmbit laboral només pot ser realment eficaç si es canalitza i s'organitza a través d'un sistema en què el mateix Estat, a través de la Llei, concreta les situacions dignes de ser protegides i l'aportació que per a aquesta protecció han de fer els treballadors en actiu. A més a més, cal que el mateix Estat vigili, a través d'organismes públics, el reconeixement d'aquests drets i el compliment d'aquestes obligacions.

No existeix pròpiament un sistema de Seguretat Social ni no parteix d'aquesta dimensió pública: els drets i obligacions que origina el sistema són "públics", atès que provenen de la Llei i no de l'acord entre particulars, i la gestió del sistema també és "pública", en encomanar-se a organismes que depenen del mateix Estat.

És la Llei, per tant, la que determina i regula la "relació jurídica" entre els ciutadans i la Seguretat Social. Aquesta relació, -sempre dirigida a la protecció social dels ciutadans davant les situacions de necessitat-, obliga a ambdues parts, l'Estat i el ciutadà, a la realització de determinats actes que poden ser de molt diversa naturalesa, segons quina sigui la posició del ciutadà davant la Seguretat Social, com a empresari, treballador en actiu o beneficiari d'una prestació.

En el nivell contributiu, es distingeixen tres àmbits de desenvolupament d'aquesta relació jurídica: afiliació, cotització i protecció:

L'AFILIACIÓ o primera ALTA a la Seguretat Social, i les altes subsegüents constitueixen el mecanisme establert per l'Estat per determinar, mentre el treballador està en actiu, d'una banda, qui són els responsables de l'obligació de cotitzar, i de l'altra, els drets que està generant aquest treballador per la seva "contribució" al sistema.

La COTITZACIÓ és el mecanisme principal establert per la Llei per finançar el nivell contributiu de la Seguretat Social. Si l'ALTA s'ha produït com a treballador per compte d'altri, l'empresari és el responsable de pagar les cotitzacions. Si l'ALTA ho és com a treballador autònom, és el treballador qui les ha d'ingressar.

Es considera com a "relació de PROTECCIÓ", el sistema establert perquè l'Estat reconegui la situació de necessitat quan aquesta es produeix i proporcioni la prestació pública articulada per atendre aquesta necessitat.

4.2 Camp d'aplicació

A través del camp d'aplicació establirem i determinarem el conjunt de persones que queden incloses en el sistema espanyol de Seguretat Social i que, per tant, seran subjectes de drets i obligacions. Són els anomenats "subjectes protegits".

En principi, el sistema espanyol està orientat cap al principi d'universalitat subjectiva i, per tant, en el seu àmbit de protecció estarien integrats tots els ciutadans, segons es dedueix de l'art. 41 de la Constitució i de l'art. 1 de la Llei general de la Seguretat Social (LGSS).

No obstant això, cal matisar aquesta afirmació, ja que no és suficient complir el requisit de ciutadania. Així doncs, l'Estat garanteix la protecció "sia per realitzar una activitat professional, sia per complir els requisits exigits en la modalitat no contributiva". (art. 2 LGSS).

Per tant, cal distingir dos criteris per assolir la condició de subjecte protegit:

- 1) Per desenvolupar una activitat professional, el que implicaria el deure de pagar cotitzacions i, a canvi, el dret a prestacions "contributives", que tenen en compte aquestes cotitzacions.
- 2) Per complir unes determinades condicions previstes específicament en les normes (situació de necessitat i carència de recursos econòmics propis), que donen lloc a rebre unes prestacions anomenades "no contributives".

Hi ha, doncs, un doble nivell de protecció: el contributiu (professional) i el no contributiu (assistencial).

És a l'art. 7 de la LGSS on es concreta en detall el camp d'aplicació del sistema de la Seguretat Social.

Així doncs, la modalitat contributiva es recull a l'apartat primer en la que s'inclouen els espanyols residents a Espanya i els estrangers residents legalment a Espanya, sempre que exerceixin una activitat professional en territori nacional i es trobin inclosos en alguns dels apartats següents:

- Treballadors per compte d'altri que prestin serveis en les condicions establertes a l'art. 1.1. de l'Estatut dels treballadors en les diferents branques de l'activitat econòmica.
- Treballadors per compte propi o autònoms majors de 18 anys.
- Socis treballadors de cooperatives de treball associat.
- Estudiants.
- Funcionaris públics, civils i militars.

Aquesta inclusió es porta a terme, independentment del sexe, estat civil o la professió desenvolupada.

Pel que fa a la modalitat no contributiva, l'apartat tercer d'aquest art. 7 esmenta als "espanyols residents en territori nacional" i l'apartat cinquè equipara als espanyols als ciutadans "hispanoamericans, portuguesos, brasilers, andorrans i filipins que resideixin en territori espanyol".

Pel que fa als nacionals d'altres països cal atènyer-se a allò que es disposa en els tractats, convenis, acords, etc. o bé al principi de reciprocitat, tàcita o reconeguda expressament.

4.2.1 Supòsits especials

Familiars de l'empresari

L'apartat 2 de l'art. 7 de la LGSS, exclou de la consideració de treballadors per compte d'altri, llevat prova en contrari, al cònjuge, descendents, ascendents i altres familiars de l'empresari per

consanguinitat o afinitat fins el segon grau inclusivament i, si escau, per adopció, ocupats en el seu centre o centres de treball, quan convisquin a la seva llar i estiguin a càrrec seu.

D'aquesta manera els considera treballadors inclosos en el règim especial de treballadors autònoms.

Això no obstant, la Llei 20/2007, d'11 de juliol, de l'Estatut del treballador autònom, ha obert la possibilitat de contractació dels fills menors de trenta anys encara que convisquin amb l'empresari.

Espanyols no residents a Espanya

En principi, estan exclosos del sistema de Seguretat Social; no obstant això, hi ha alguns supòsits excepcionals que queden integrats amb determinades particularitats, segons la seva normativa específica:

- Treballadors desplaçats per les seves empreses fora del territori nacional.
- Espanyols residents a l'estranger que són al servei d'organitzacions internacionals de caràcter intergovernamental.
- Personal espanyol contractat al servei de l'administració pública espanyola a l'estranger.
- Treballadors emigrants que no estiguin protegits en el país on exerceixen la seva activitat i que poden subscriure un conveni especial amb la Seguretat Social espanyola.

Per últim, el Govern, de conformitat amb l'art. 7.4 de la LGSS, pot establir diferents mesures de protecció social a favor dels espanyols no residents a Espanya.

Estrangers residents en territori nacional

En el nivell contributiu o professional, s'equiparen plenament als espanyols sempre que resideixin o es trobin legalment a Espanya, protecció que també abraça els refugiats i apàtrides.

Persones excloses del camp d'aplicació

Les persones que realitzen un treball que, en atenció a la seva jornada o retribució, es considera marginal i no constitutiu de mitjà fonamental de vida, queden excloses per Reial decret, del camp d'aplicació de la Seguretat Social.

Casos especials

De conformitat amb l'art. 8 de la LGSS, les persones incloses en el camp d'aplicació d'un dels règims del sistema de la Seguretat Social, no poden estar incloses per la mateixa feina de manera obligatòria en un altre règim aliè al sistema.

Com a norma general, en el supòsit que una persona realitzi treballs diferents però que no estiguin compresos en el camp d'aplicació del sistema, escau la inclusió simultània en dos o més règims, per exemple, en el règim general i en el de treballadors per compte propi o autònoms.

4.3 Afiliació

L'afiliació és l'acte administratiu a través del qual la Tresoreria General de la Seguretat Social reconeix la condició d'"estar inclòs" en el Sistema de la Seguretat Social, amb els efectes que estableix la llei, a la persona física que per primera vegada exerceix una activitat professional determinant per la que estigui inclosa en l'àmbit d'aplicació d'aquest.

L'afiliació es caracteritza pels aspectes següents:

- És obligatòria: totes les persones incloses en el camp d'aplicació del sistema en la modalitat contributiva estan obligades a efectuar-la.
- És única per a tot el sistema i per a tots els règims, encara que les persones canviïn d'un règim a un altre per raó de la seva activitat.
- És vitalícia, perquè l'afiliació inicial roman durant tota la vida de la persona, encara que sigui baixa en el règim per cessament del treball que desenvolupa.
- És exclusiva, ja que per la mateixa activitat no pot estar en situació d'alta en un altre règim de previsió social aliè al sistema.
- Per si mateixa i juntament amb altres requisits, és condició per a ser titular de drets i obligacions.

4.3.1 Formes de realitzar l'afiliació

L'afiliació es promou per tres vies:

- A instància de l'empresari.
- A petició del treballador.
- D'ofici, per la mateixa Tresoreria General de la Seguretat Social.

Afiliació a instància de l'empresari

L'empresari és el primer obligat a sol·licitar l'afiliació al sistema de qui no està afiliat i ingressa al seu servei.

L'incompliment d'aquesta obligació, a més de constituir una infracció greu, determina la responsabilitat empresarial de les prestacions, llevat que aquest incompliment es rectifiqui per les altres dues maneres d'efectuar l'afiliació.

Afiliació a instància del treballador

En el cas de treballadors pel seu compte o assimilats, són ells mateixos els subjectes que tenen l'obligació d'efectuar l'afiliació quan iniciïn l'activitat.

Igualment, en el cas que l'empresari incompleixi la seva obligació d'afiliar els seus treballadors, aquests poden sol·licitar directament l'afiliació i l'alta inicial a la Tresoreria General de la Seguretat Social en qualsevol moment en què constatin aquest incompliment.

Afiliació d'ofici

L'afiliació es pot efectuar d'ofici per la Tresoreria General de la Seguretat Social quan aquesta té constància de l'incompliment de sol·licitar l'afiliació, sia a través de l'actuació de la Inspecció de Treball i Seguretat Social, per les dades que tenen les entitats gestores, sia per qualsevol altre procediment.

4.3.2 Lloc i terminis

L'afiliació s'ha de tramitar a la unitat territorialment competent de la Tresoreria General de la Seguretat Social en funció del domicili de l'empresa, de l'establiment del treballador autònom o, si no n'hi ha, on aquest tingui el seu domicili.

Quan es tracti de treballadors inclosos en el règim especial dels treballadors del mar de la Seguretat Social, l'afiliació s'ha de tramitar a la direcció provincial o local de l'Institut Social de la Marina que correspongui.

Això no obstant, també es pot presentar la sol·licitud d'afiliació a una de les oficines de la Tresoreria General de la Seguretat Social o a les oficines del registre previstes a l'art. 38.4 de la Llei 30/1992 (oficines de correus, òrgans de l'Administració General de l'Estat, de les comunitats autònomes, representacions diplomàtiques i oficines consulars d'Espanya a l'estranger, etc.)

Com a norma general, la sol·licitud d'afiliació s'ha de presentar sempre abans de l'inici de la prestació de serveis del treballador per compte d'altri, en els mateixos termes que per a les altes inicials.

No obstant això, excepcionalment, l'afiliació és posterior a l'inici en el cas del règim especial de treballadors autònoms, segons s'estableix en normes de caràcter transitori.

Les dades facilitades en el moment en què s'efectua l'afiliació que amb posterioritat es modifiquin, han de ser comunicades en el termini de sis dies per l'empresari o, si escau, pel treballador autònom.

4.3.3 Efectes de l'afiliació

Un cop la Tresoreria General de la Seguretat Social reconeix l'afiliació, es procedeix a l'assignació de número de la Seguretat Social, a l'expedició del document d'afiliació a la Seguretat Social i a l'enregistrament en el fitxer general d'afiliació de les dades del treballador.

En el supòsit que, després de ser reconeguda l'afiliació aquesta es declari indeguda per tractar-se d'una persona exclosa del camp d'aplicació, es torna a la situació anterior i les cotitzacions efectuades no tenen cap efecte.

En cas que s'hagi actuat amb dol, negligència o morositat, es pot exigir la responsabilitat corresponent.

4.4 Inscripció d'empreses

És l'acte administratiu mitjançant el qual la Tresoreria General de la Seguretat Social inclou l'empresari que contracta treballadors per compte d'altri en el règim que li correspongui, per a la seva identificació i per al control del compliment de les seves obligacions amb la Seguretat Social.

Aquesta inscripció és un requisit previ i indispensable per a l'inici de les seves activitats. El seu incompliment dóna lloc a responsabilitats per a l'empresari, ja que implica l'incompliment d'altres obligacions legals com són ara l'afiliació, altes, cotització i fins i tot la seva responsabilitat directa respecte de les prestacions que s'hagin pogut produir.

De manera simultània a la inscripció, l'empresari ha d'exercir l'opció de l'entitat asseguradora de les contingències d'accidents de treball i malaltia professional i la cobertura de la prestació econòmica per incapacitat temporal dels treballadors al seu càrrec.

4.4.1 Concepte d'empresari

Es considera empresari, encara que la seva activitat no estigui motivada per l'ànim de lucre, tota persona física o jurídica, pública o privada, a qui presten serveis, amb la consideració de treballadors per compte d'altri o assimilats, les persones incloses en el camp d'aplicació de qualsevol règim dels que integren el sistema de la Seguretat Social.

4.4.2 Sol·licitud d'inscripció

La inscripció té com a finalitat comunicar a la Tresoreria General de la Seguretat Social les dades que identifiquen l'empresari.

Els empresaris han de comunicar també a la Tresoreria General la realització d'activitats distintes de les declarades en sol·licitar la inscripció inicial, les dades dels treballadors de l'empresa que presenten especialitats en matèria de cotització, les variacions que es produeixen en les dades facilitades abans, i també totes les altres circumstàncies que es determinin reglamentàriament.

La documentació que cal presentar en l'acte d'inscripció és la necessària per a la identificació de les persones físiques responsables de l'empresa, denominació, domicili, activitat i codis de compte de cotització que siguin necessaris.

Quan l'empresari és una persona jurídica, a més a més de la identificació de les persones físiques responsables, cal acreditar la condició d'empresari.

Juntament amb aquesta documentació, cal aportar la relativa a l'opció d'entitat per a la cobertura de les contingències professionals i de la incapacitat temporal derivada de contingències comunes.

4.4.3 Pràctica de la inscripció. Variacions posteriors

Mitjançant l'acte administratiu d'inscripció, la Tresoreria General de la Seguretat Social assigna a l'empresari un número únic d'inscripció, que es considera el primer i principal codi de compte de cotització. S'hi vinculen els codis successius de compte que s'obrin a la província o en d'altres.

La inscripció de l'empresari és única i vàlida en els règims dels sistema de la Seguretat Social que es determini, per a tot el territori de l'Estat i per a tota la vida de la persona física o jurídica titular de l'empresa.

Els empresaris estan obligats a comunicar les variacions de les dades apuntades en acabar la inscripció, en el termini de sis dies naturals a partir de la variació, en especial si afecten a canvi de denominació, domicili, activitat econòmica, subcontractació d'obres i serveis amb altres empresaris, etcètera.

També és fonamental notificar deu dies abans el canvi d'entitat de cobertura de les contingències professionals.

4.4.4 La cobertura de les contingències d'accident de treball i de malalties professionals

La protecció que atorga el sistema de la Seguretat Social als subjectes inclosos no és uniforme, sinó que es diversifica segons quina sigui la causa que origina la situació protegida, i pot tenir un origen "comú" o bé una causa "professional".

El caràcter comú o professional de la contingència determina uns efectes importants segons els requisits exigibles, l'amplitud de la protecció, l'entitat gestora o el finançament.

En el cas de les contingències professionals, la LGSS permet que la gestió s'assumeixi per les anomenades "Mútues d'accidents de treball i malalties professionals", i atorga a l'empresari un dret d'opció sobre aquestes en el moment de formalitzar la inscripció o posteriorment, a través del "document d'associació", que té una vigència inicial d'un any.

4.5 Altes i baixes

4.5.1 Concepte i característiques

L'alta és un acte administratiu mitjançant el qual la Tresoreria General de la Seguretat Social reconeix a la persona que inicia una activitat la seva condició d'estar inclosa en el camp d'aplicació d'un determinat règim de la Seguretat Social, en funció del tipus d'activitat desenvolupada, amb els drets i obligacions corresponents.

Les baixes són actes administratius pels quals s'extingeix la relació jurídica de Seguretat Social.

Las variacions són actes administratius pels quals s'efectuen comunicacions de modificació de dades identificatives, domiciliàries o laborals dels treballadors afiliats al sistema de Seguretat Social.

L'alta és obligatòria i les altes i baixes dels treballadors expressen la situació real dels treballadors segons si desenvolupen o no l'activitat professional que els emmarca en algun règim del sistema.

Mentre que l'afiliació és única, les altes i baixes poder ser múltiples, successives i fins i tot simultànies si es desenvolupa més d'una activitat.

L'alta simultània pot donar lloc a dues situacions:

- Pluriactivitat: quan el treballador desenvolupa activitats que comporten l'alta obligatòria en dos o més règims diferents de la Seguretat Social.
- Pluriocupació: en aquells casos d'un treballador per compte d'altri que presta els seus serveis a dues o més empreses diferents, però dins del mateix règim de la Seguretat Social.

4.5.2 Classes d'alta

Alta real

Es produeix quan després d'iniciar l'activitat laboral, es compleix l'obligació de tramitar l'alta.

Alta assimilada

Té lloc en un seguit de supòsits tipificats expressament per normativa en els quals, una vegada s'ha produït el cessament temporal o definitiu en l'activitat laboral, la Llei considera que s'ha de conservar la situació d'alta real que existia amb anterioritat al cessament.

Cal tenir en compte que l'assimilació a la situació d'alta no és total, sinó que es considera respecte a les contingències que s'assenyalen i amb l'abast i vigor que en cada cas es determina.

Exemples de situacions assimilades a l'alta són: la desocupació involuntària per cessament temporal, definitiu o subsidiat, l'excedència forçosa o per tenir cura dels fills, els períodes d'inactivitat dels treballadors de temporada, o bé la subscripció d'un conveni especial.

Alta presumpta o de ple dret

Té lloc quan l'alta real no existeix, el subjecte està protegit en una situació en què hauria d'estar en situació d'alta i la llei estableix la presumpció de l'existència efectiva de l'alta a efectes de determinades circumstàncies com són ara: accidents de treball i malalties professionals, desocupació i assistència sanitària per malaltia comuna, maternitat, risc durant l'embaràs i accident no laboral. Per tant, en aquests casos s'aplica el principi d'automaticitat de les prestacions.

Alta especial

Es produeix en els casos de vaga i tancament patronal, però en realitat és una situació equiparable a la de l'alta assimilada.

4.5.3 Manera de promoure les altes i les baixes

Són els empresaris i, si escau, els treballadors autònoms, qui tenen l'obligació de comunicar a la Tresoreria General de la Seguretat Social l'inici o el cessament en la prestació del servei, en les formes previstes per a l'afiliació.

També s'ha de promoure la baixa i l'alta en cas de trasllat de província o canvi del codi de compte cotització.

Si l'empresari incompleix la seva obligació, el mateix treballador pot sol·licitar l'alta o la baixa o bé, efectuar-la d'ofici la mateixa Tresoreria General de la Seguretat Social.

La situació d'alta es manté durant la situació d'incapacitat temporal i en aquelles altres assimilades a la de l'alta en què es manté l'obligació de cotitzar per part de l'empresari.

4.5.4 Sol·licituds d'alta i de baixa. Lloc i termini

Es poden tramitar amb la presentació del model oficial o bé a través de mitjans telemàtics en els termes establerts reglamentàriament.

Cal adreçar les sol·licituds a l'òrgan territorial competent de la Tresoreria General de la Seguretat Social segons el domicili de l'empresa o del centre de treball del treballador autònom, però es poden presentar en els llocs indicats per a l'afiliació.

Quan es tracti de treballadors inclosos en el règim especial dels treballadors del mar de la Seguretat Social, les sol·licituds cal adreçar-les a la direcció provincial o local de l'Institut Social de la Marina que correspongui.

Els subjectes obligats han de tramitar les altes abans de l'inici de l'activitat. Per contra, les sol·licituds de baixa i les variacions han de presentar-se en el termini dels sis dies naturals següents. Això és vàlid per al règim general. En el cas dels règims especials, hi han uns altres terminis diferents als assenyalats.

4.5.5 Efectes de les altes

Altes dins de termini

Les altes que es tramiten dins de termini produeixen els seus efectes des de l'inici de l'activitat, però es poden anul·lar si es demostra que no ha tingut lloc l'inici de l'activitat.

Altes fora de termini

Produeixen els seus efectes des del dia de la sol·licitud, com a norma general, però amb l'obligació de cotitzar des que ha tingut lloc l'inici de l'activitat.

Excepcionalment, si s'han efectuat cotitzacions dins del termini reglamentari abans de la sol·licitud d'alta, els efectes es retrotreuen a la data de l'ingrés de les quotes.

En les altes fora de termini que es practiquen d'ofici, els efectes es retrotreuen a la data en què s'ha tingut coneixement de fet.

Així mateix, si l'empresa ingressa les quotes, previ requeriment o acta de la Inspecció de Treball, es poden aplicar efectes retroactius.

Altes indegudes

Si la persona no havia de figurar en situació d'alta en cap règim del sistema, escau l'anul·lació de l'alta. Si escau l'alta en un règim diferent al que es va practicar, l'alta és vàlida fins a la data que indica la Tresoreria General de la Seguretat Social, i es consideren vàlides les cotitzacions fins la data en què es practica el canvi d'enquadrament.

4.5.6 Efectes de les baixes

Si la baixa es tramita dins del termini i en la forma que s'estableix reglamentàriament, l'obligació de cotitzar s'extingeix. Per contra, si la baixa es presenta fora de termini, l'obligació de cotitzar no s'extingeix fins que la Tresoreria General de la Seguretat Social coneix el cessament en la feina. Això no obstant, els interessats poden demostrar per qualsevol mitjà admès en dret, la data real del cessament a efectes de l'extinció de l'obligació de cotitzar.

4.6 Règims

El nivell contributiu del sistema espanyol de la Seguretat Social s'organitza en diversos règims, en els quals s'integren aquelles persones que exerceixen una activitat professional i estan inclosos en el seu camp d'aplicació.

De conformitat amb l'art. 9.1 de la LGSS, el sistema s'integra pels següents:

- 1) El règim general que es compon dels treballadors per compte d'altri de la indústria i els serveis.
- 2) Els règims especials, establerts en aquelles activitats en què per la naturalesa, per les condicions peculiars de temps i de lloc o per l'índole dels processos productius que tenen, sigui necessari per a la deguda aplicació dels beneficis de la Seguretat Social.

El sistema té, per tant, una configuració de caràcter plural, en la que, el règim general esdevé la base fonamental, tant pel nombre de treballadors que aglutina com per l'amplitud de la seva acció protectora.

Existeixen, però, tot un seguit de principis o mitjans legals que són comuns:

- a. Règim jurídic comú per a tot el sistema, com són les normes que tracten temes com l'afiliació, cotització, recaptació o acció protectora.
- b. Afiliació única i vitalícia al sistema, amb independència del règim en què es doni d'alta.
- c. La totalització de les permanències en cada un dels règims sempre que no se superposin, quan els treballadors passin d'uns règims a uns altres.
- d. El còmput recíproc de cotitzacions amb el règim de classes passives de l'Estat, per a prestacions comunes dels règims de què es tracti.
- e. Existència de "serveis comuns" per realitzar funcions que afecten tots els règims que integren el sistema.

4.6.1 Règim general

Aquest règim és el més important del sistema de la Seguretat Social i la LGSS li dedica el títol II i el configura com l'ideal de cobertura pel que fa als règims especials, en què les seves normes actuen com a subsidiàries d'aquests.

Inclusions

Amb caràcter global, el règim general comprèn els treballadors per compte d'altri o assimilats de les distintes branques d'activitat econòmica, majors de 16 anys, sense distinció de sexe, estat civil o professió i tant si són treballadors a domicili, eventuais, de temporada o fixos, incloent-hi els discontinus. També és irrellevant la categoria professional i la forma i quantia de la retribució.

Per a la definició dels treballadors per compte d'altri, acudim a l'art. 1 de l'Estatut dels treballadors, que els defineix com "els treballadors que presten voluntàriament serveis retribuïts per compte d'altri i dins de l'àmbit de l'organització i direcció d'una altra persona física o jurídica, anomenada ocupador o empresari".

I més concretament, la LGSS estableix en el seu art. 97 una enumeració més detallada de col·lectius de treballadors inclosos.

Amb efecte a partir de l'1 de gener de 2012, s'han creat dins del règim general dos sistemes especials:

- Sistema especial agrari, que inclou els treballadors que facin feines agrícoles, forestals i pecuàries, i també feines auxiliars o complementàries d'aquestes, desenvolupades en explotacions agràries, amb caràcter retribuït i per compte d'altri.
- Sistema especial d'empleats de la llar, que inclou els treballadors que es dediquen a prestar serveis o activitats per a la llar familiar, i que poden revestir qualsevol de les modalitats de feines domèstiques, i també la direcció i tenir cura de la llar en el seu conjunt o d'algunes de les seves parts, tenir cura o prestar atenció a membres de la família o persones que formen part del seu àmbit, i també altres feines complementàries com guarderia, jardineria, conducció de vehicles, etc.

Exclusions

La LGSS assenyala les següents exclusions:

- Les feines que s'executin ocasionalment com a serveis anomenats amistosos, benèvols o de bon veïnatge.
- Els treballs que donin lloc a la inclusió en algun dels règims especials de la Seguretat Social.
- Treballs que per raó de la jornada o retribució es puguin considerar marginals i no constitueixin cap mitjà fonamental de vida i el govern ho aprovi d'aquesta manera.

4.6.2 Règims especials

Els règims especials en vigor actualment són els que s'indiquen a continuació:

Règim especial dels treballadors pel seu compte o autònoms (RETA)

Inclou, amb caràcter general, els treballadors majors de 18 anys que, de manera habitual, personal i directa, exerceixen una activitat econòmica a títol lucratiu, sense estar subjectes a un contracte de treball i encara que utilitzin el servei remunerat d'altres persones.

Més concretament, s'inclouen els següents col·lectius, entre d'altres:

- 1) Cònjuge i familiars de l'empresari fins el 2n grau, ocupats en el seu centre de treball i que no tinguin la condició d'assalariats, quan convisquin amb ell i en depenguin econòmicament.
- 2) Els socis de companyies regulars col·lectives i els socis col·lectius de societats comanditàries
- 3) Professionals col·legiats, llevat quan puguin optar a la seva mutualitat alternativa.
- 4) Socis de cooperatives de treball associat si opten pel RETA.
- 5) Socis i administradors de societats mercantils capitalistes amb control directe o indirecte de la societat.
- 6) Com a sistema especial integrat en el RETA, els treballadors pel seu compte agraris, en el termes legalment establerts.

Règim especial dels treballadors del mar

Comprèn tant als treballadors per compte d'altri com als treballadors pel seu compte, que es dediquen a efectuar activitats maritimopesqueres. Com a treballadors per compte d'altri s'inclouen als que es dediquen a les activitats de marina mercant, pesca marítima, extracció d'altres productes del mar, tràfic interior de ports i embarcacions esportives i recreatives i practicatge i estiba portuària. Com a treballadors pel seu compte, els armadors d'embarcacions petites que treballin a bord, els que es dediquen a l'extracció de productes del mar i els xarxaires que no treballin pel compte d'una empresa pesquera.

Règim especial de la mineria del carbó

Establert per als treballadors per compte d'altri que presten serveis en empreses que desenvolupen activitats relacionades amb la mineria del carbó: extracció a cel obert o en mines subterrànies, fabricació d'aglomerats, forns de producció, transport fluvial i d'altres.

Assegurança escolar

Acull a menors de 28 anys matriculats a 3r i 4t d'ESO, batxillerat, formació professional de grau mitjà i superior, estudis universitaris, etc.

Per últim, regulats per lleis específiques, mencionarem el règim especial dels funcionaris civils de l'Estat, el règim especial de les forces armades i el règim especial de funcionaris al servei de l'administració de justícia.

5 Finançament. El pressupost de la Seguretat Social

Objectius

Amb aquesta sessió es pretén:

- Conscienciar els alumnes sobre el cost econòmic de les prestacions de Seguretat Social i la necessitat de garantir el bon funcionament de les fonts de finançament.
- Apropar els alumnes al coneixement dels pressupostos de la Seguretat Social, norma que articula, des del punt de vista econòmic i financer, el seu funcionament.

Continguts

- Finançament
- El pressupost de la Seguretat Social. Introducció. Elaboració del pressupost, contingut, despeses i ingressos + el pressupost de la Seguretat Social 2009.

Recordem que...

- Les prestacions de Seguretat Social tenen un gran cost econòmic ja que afecta a un gran nombre de ciutadans.
- Tant per a la societat com, concretament, per a les prestacions de cada ciutadà, és molt important el control del compliment de l'obligació de cotitzar per part de l'empresari i altres responsables.
- El principi de caixa única garanteix la solidaritat i igualtat de tracte entre els espanyols, independentment de quin sigui el seu lloc de residència.
- El principi de repartiment suposa un sistema de solidaritat entre generacions.

5.1 Finançament

5.1.1 Fonts

La Seguretat Social espanyola es val d'un sistema mixt de finançament ja que es nodreix de diferents mitjans per reunir els recursos necessaris que permetin atendre les seves obligacions.

Els recursos per al finançament de la Seguretat Social espanyola estan constituïts per:

- Les aportacions progressives de l'Estat que es consignen amb caràcter permanent en els seus pressupostos generals i les que s'acordin per a atencions especials o que siguin necessàries per exigència de la conjuntura.
- Les quotes de les persones obligades.
- Les quantitats recaptades en concepte de recàrrecs, sancions o altres de naturalesa anàloga.
- Els fruits, rendes o interessos i qualsevol altre producte dels seus recursos patrimonials.
- Qualsevol altres ingressos, sense perjudici del que es preveu a la disposició addicional vintena segona d'aquesta Llei.

Sobre el contingut i característiques de cada una de les diverses fonts de recursos, es poden efectuar les precisions següents:

El recurs econòmic més important són les cotitzacions o quotes a la Seguretat Social, que consisteixen en una aportació econòmica dels empresaris i dels treballadors, aportació que es defineix sobre un percentatge de les retribucions dels treballadors.

Després de les cotitzacions d'empresaris i treballadors, les segueixen en importància les aportacions de l'Estat per al sosteniment de la Seguretat Social.

Aquestes aportacions de l'Estat representen posar a disposició de la Seguretat Social una part de l'esforç tributari dels ciutadans, de manera que es reproduïxen en aquest sector els efectes que el sistema fiscal produeix amb caràcter general. Així doncs, si els tributs aconseguïen realment, en cada cas i moment, la redistribució de les rendes dels contribuents, la Seguretat Social en rebre aquestes prestacions i en satisfer les prestacions corresponents, també intervé en aquesta funció redistribuïdora.

La segona característica d'aquestes aportacions de l'Estat és el seu caràcter finalista, de manera que no es destinen al pagament del conjunt de les obligacions de la Seguretat Social sinó només al finançament d'algunes d'elles: l'assistència sanitària, els complements per mínims de les pensions i el pressupost de l'Institut de Gent Gran i Serveis Socials, fonamentalment. El volum de recursos que canalitza la Seguretat Social, la converteixen per si mateixa en un factor econòmic important que influeix en la competitivitat, la productivitat, el consum i la inflació.

Pel que fa als recàrrecs, sancions o d'altres de naturalesa anàloga, aquesta font d'ingressos es refereix als que es produeixen en concepte dels recàrrecs previstos d'interessos de demora, per retard des del compliment del termini reglamentari de l'ingrés del deute i són exigibles en el termini de 15 dies des de la notificació de la providència de constrenyiment, si no s'efectua l'ingrés del deute, i també les que s'obtinguin per aplicació de sancions.

Pel que fa als fruits, rendes o interessos i qualsevol altre producte dels seus recursos patrimonials constitueixen els conceptes assenyalats una font de finançament que es pot qualificar de marginal.

Quan en aquest apartat es fa referència a "qualssevol altres ingressos" es refereix al llistat contingut en el Reglament general de recaptació, que no es puguin emmarcar en un dels apartats anteriors (aportacions de l'Estat, quotes de la Seguretat Social, etc.).

La LGSS indica que "no tenen la naturalesa de recursos de la Seguretat Social els que resulten de les següents atencions, prestacions i serveis", i descriu determinats ingressos que són conseqüència de la prestació d'assistència sanitària en determinades circumstàncies, i també de la venda de determinats materials, o que procedeixen de convenis, ajudes o donacions, etc.

L'anàlisi de les normes determinants del finançament del pressupost de despeses del sistema de la Seguretat Social, permet efectuar les següents consideracions:

El **nivell contributiu** de protecció, integrat per les prestacions econòmiques dels diferents règims que integren el sistema de la Seguretat Social i les derivades de les contingències d'accidents de treball i malalties professionals, i també "les despeses derivades de la seva gestió i les del funcionament dels serveis corresponents a les funcions d'afiliació, recaptació i gestió econòmicofinancera i patrimonial", són finançades "bàsicament" amb les quotes, l'import dels recàrrecs i sancions, els fruits, rendes i interessos dels seus recursos patrimonials i el producte

d'altres ingressos, que es completa, si cal, amb les aportacions de l'Estat que s'estableixin de manera específica.

En resum, la tendència actual del nostre sistema de Seguretat Social és que els recursos indicats -sense l'aportació de l'Estat- permeten el finançament del nivell contributiu i de les despeses de gestió i administració d'aquest.

El finançament del "**nivell no contributiu o assistencial**" és a càrrec de l'Estat i són les Lleis de pressupostos respectives de cada any les que fixen el seu finançament, mitjançant aportacions finalistes i, pel que fa als complements a mínims de pensions, també són a càrrec de l'Estat una vegada finalitzi el període transitori assenyalat i, mentrestant, contribueix amb aportacions finalistes fixades cada any a les lleis de pressupostos. El pressupost de la Seguretat Social és el que cobreix la diferència.

El finançament de l'assistència sanitària i els serveis socials la gestió dels quals hagi estat transferit a les comunitats autònomes, s'efectua de conformitat amb el sistema de finançament autonòmic vigent en cada moment.

Per eliminar els dubtes existents sobre la naturalesa "**no contributiva**" d'alguna prestació, la LGSS assenyalava que tenen aquesta naturalesa:

- Les prestacions i serveis d'"assistència sanitària" incloses en l'acció protectora de la Seguretat Social i els corresponents als "serveis socials", llevat que es derivin d'accidents de treball i malalties professionals.
- Les pensions no contributives per invalidesa i jubilació.
- Els complements a mínims de les pensions de la Seguretat Social.
- Les prestacions familiars regulades a la LGSS.

5.1.2 Sistema de finançament

Per sistemes de finançament, es consideren les tècniques financeres utilitzades per planificar la cobertura dels costos de l'acció protectora de la Seguretat Social. Són fonamentalment els següents: capitalització i repartiment

Capitalització

Les tècniques de capitalització impliquen la formació d'un capital integrat per les quotes o primes més els interessos acumulatius, destinat a satisfer les prestacions futures. Tal com es concep, el mètode capitalitzador ha estat el principal vehicle financer dels sistemes de previsió social, en especial mentre aquests han estat vinculats a les tècniques actuàries i als esquemes jurídics de l'assegurança privada. No en va la tècnica capitalitzadora té en l'assegurança privada les seves arrels.

S'ha explicat aquesta tècnica com a compte particular oberta a cada assegurat, en què ingressen les cotitzacions i els seus interessos. Tanmateix, aquest sistema té un gran nombre d'inconvenients (depreciació monetària, llarg període de temps, administració gestora complexa, etc.).

Repartiment

Les tècniques financeres de repartiment suposen la distribució immediata o a curt termini de les cotitzacions i ingressos generals de la Seguretat Social que, sense temps per a ser capitalitzats, es converteixen en prestacions a percebre pels subjectes beneficiaris. Les tècniques de repartiment són les que millor s'adeqüen a un sistema de seguretat social i permeten plasmar el principi de solidaritat financera.

En la mesura en què aconsegueix corregir les deficiències del sistema de capitalització, aquestes correccions apareixen com avantatges del sistema de repartiment.

L'actual sistema de finançament de la Seguretat Social es recolza, pensant-ho bé, en la idea de la solidaritat, solidaritat que, al seu torn, opera en tres eixos diferents:

- solidaritat entre generacions.
- solidaritat dels actius respecte dels passius.
- solidaritat entre els diferents territoris de la nació.

L'article 87 de la Llei general de la Seguretat Social assenyala que el sistema financer de la Seguretat Social és el de repartiment, és a dir, que imposa sacrificis als joves respecte de la gent gran; als sans respecte dels malalts; als ocupats respecte dels desocupats; als vius respecte de les famílies dels difunts; als que tenen càrregues familiars respecte dels que no les tenen i, per últim, als sectors d'activitats econòmiques en auge i prosperitat respecte dels sectors deprimits.

A aquests vincles de solidaritat entre els cotitzants actuals i els receptors, en temps present, de les prestacions, s'uneixen els llaços no menys importants de la solidaritat que es produeixen entre els diferents territoris de la nació.

Un determinat territori pot ser deficitari si només es consideren aïlladament els cotitzants i pensionistes que viuen en aquest territori en un moment determinat. En aquesta ocasió, són les cotitzacions procedents dels residents d'altres territoris qui salven la situació, el que ve a ser el que el Tribunal Constitucional ha denominat solidaritat interterritorial.

També des del punt de vista del finançament cal indicar que l'article 41 de la Constitució preveu "un règim públic de Seguretat Social", i segons la interpretació del Tribunal Constitucional això vol dir "un règim únic i unitari de Seguretat Social per a tots els ciutadans que garanteixi alhora la igualtat de tots els espanyols en l'exercici dels drets i deures en matèria de Seguretat Social".

Perquè aquesta igualtat dels espanyols pel que fa a la Seguretat Social sigui real i efectiva cal assegurar, almenys, el següent:

- Que les cotitzacions efectuades al llarg del temps, en qualsevol lloc del territori espanyol siguin, arribat el moment, transcendents per satisfer les prestacions corresponents, sigui quin sigui el lloc on se sol·licitin.
- Que els requisits exigits per a la inscripció de les empreses, afiliació, altes, baixes, variacions i el règim de les prestacions corresponents siguin uniformes arreu del territori espanyol.
- Que les cotitzacions tinguin el mateix import i que siguin exigides d'igual manera a qualsevol lloc.
- Que, arribat el moment, els beneficiaris puguin gaudir de les seves prestacions a qualsevol lloc del territori nacional.

L'obtenció d'aquests objectius també implica la consecució d'altres beneficis molt importants, que poden suposar el compliment de determinacions legals i constitucionals i també exigides pels diferents Tractats de la Unió Europea.

Efectivament, la transcendència de les cotitzacions realitzades a qualsevol territori permet assegurar la llibertat de residència dels espanyols arreu del territori nacional i contribueix a la lliure circulació de treballadors dins l'espai de la Unió Europea.

La identitat del cost de la Seguretat Social, independentment del lloc on es prestin els serveis ajuda a impedir el fraccionament del mercat de treball.

La importància de l'assoliment d'aquests objectius no tan sols es manifesta durant la vida laboral dels treballadors, sinó que es perllonga una vegada s'ha produït la jubilació. L'efecte Florida, és a dir, el fet que molts jubilats triïn durant la vellesa una residència diferent no seria possible sense el principi de la possibilitat d'exportació de les prestacions exigint per les normes comunitàries en la matèria.

5.2 El pressupost de la Seguretat Social

5.2.1 Introducció

La gestió del sector públic està sotmesa al règim d'un pressupost anual aprovat per les Corts Generals i basat en els principis d'estabilitat pressupostària, plurianualitat, transparència i eficiència. Plurianualitat per reforçar la previsió pressupostària i normalitzar el procediment de totes les administracions públiques amb els programes d'estabilitat i creixement; transparència que permeti verificar el compliment de l'estabilitat pressupostària i, per últim, l'eficiència en l'assignació i ús dels recursos públics que han d'orientar les polítiques de la despesa.

Podem definir el pressupost com el conjunt de drets (ingressos) i obligacions (despeses) que cal liquidar durant l'exercici per cada un dels òrgans i entitats que formen part del sector públic estatal.

La Seguretat Social d'acord amb l'art. 2 de la Llei 47/2003, de 26 novembre, general pressupostària, forma part del sector públic i, per tant, ha de dotar-se d'un pressupost anual regit per aquests principis, que s'integra en els pressupostos generals de l'Estat i s'aprova per la Llei.

Per a aquest any 2011, la Llei 39/2010, de 22 de desembre, de pressupostos generals de l'Estat fixa un pressupost de 124.408,06 milions d'euros, amb uns resultats favorables que permeten destinar al fons de reserva 3.456,90 milions d'euros, la dotació del qual representarà el 6,5% del PIB per tal de garantir l'estabilitat futura del sistema. Això és possible gràcies a les reformes financeres i a les del sistema de pensions realitzades, que han permès incrementar la contributivitat i alhora millorar les prestacions, ajudant de manera eficaç a la cohesió social i a la redistribució de la renda.

En l'àmbit específic de la Seguretat Social, podem definir el pressupost com el conjunt de les obligacions que els agents que integren l'administració institucional del sistema han d'atendre en un exercici, en el desenvolupament de les activitats que tenen encomanades i dels drets que es preveu que es liquidaran en aquest per a la cobertura financera de les prestacions i serveis que en execució de la seva acció protectora, han de ser atorgats.

5.2.2 Elaboració del pressupost

Tots els anys, al final de maig o a començament de juny es publica una ordre ministerial per la qual es dicten les normes per a l'elaboració dels avantprojectes de pressupostos de la Seguretat Social que han de ser tramesos a la Direcció General d'Ordenació Econòmica de la Seguretat Social en el termini màxim de vint dies des de la seva publicació en el Butlletí Oficial de l'Estat.

El Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social integra l'avantprojecte de pressupost de la Tresoreria General de la Seguretat Social amb els que elaboren les entitats gestores, mútues d'accidents de treball i malalties professionals, els avantprojectes de pressupostos d'altres institucions per elaborar l'avantprojecte de pressupost de la Seguretat Social, que es trameta al Ministeri d'Economia i Competitivitat per sotmetre'l conjuntament al govern per a la seva aprovació i inclusió en el projecte de pressupostos generals de l'Estat.

El projecte de Llei de pressupostos generals de l'Estat, una vegada ha estat aprovat pel Consell de Ministres, s'envia a les Corts Generals abans del dia 1 d'octubre de l'any anterior. Juntament amb el projecte de Llei cal adjuntar un seguit de memòries explicatives de la despesa que es proposa i, entre d'altres, documents dels comptes i balanços de la Seguretat Social de l'any anterior.

Aquesta documentació està justificada pel fet que aquesta Llei té una naturalesa mixta, ja que aglutina una funció legislativa amb una altra de control de l'actuació del govern.

A les Corts es tramita com qualsevol altra llei. En primer lloc, el ple del Congrés dels Diputats vota la seva admissió genèrica o les esmenes a la totalitat presentades pels grups parlamentaris, que, en cas de prosperar, suposen la devolució del text íntegre al govern. Un cop superat aquest tràmit s'estudien les esmenes parcials la capacitat de modificació del text de les quals està subjecta a la no alteració de l'equilibri pressupostari, en primer lloc per les comissions existents i després sotmeses al ple del Congrés. Una vegada s'ha aprovat el text en aquesta Cambra s'envia al Senat, on es fa una segona lectura, que s'aprofita pels grups parlamentaris per introduir-hi modificacions que no es van poder plantejar a la fase anterior, però tenint en compte que les possibilitats d'alteració són molt limitades. Una vegada aprovat en el Senat torna al Congrés per a una darrera votació i aprovació del text definitiu.

Aquest procés ha de finalitzar, incloent-hi la publicació del text en el Butlletí Oficial de l'Estat abans del 31 de desembre. Si això no ha estat possible, la Llei general de pressupostos estableix la pròrroga automàtica dels pressupostos inicials de l'exercici anterior.

5.2.3 Contingut

Los pressupostos generals de l'Estat s'estructuraran separant, d'una banda, les despeses i, de l'altra, els ingressos amb què es farà front a aquestes.

5.2.4 El pressupost de la Seguretat Social 2012

Els estats de despeses i ingressos que apareixen en els pressupostos de la Seguretat Social poden experimentar modificacions en alguna partida d'un exercici a un altre.

Del seu estudi detallat es pot obtenir una visió de les finalitats que persegueix la Seguretat Social i de l'estat en què es troba el sistema de previsió social existent en el nostre país. Així doncs, el pressupost de la Seguretat Social registrarà aquest any 2011 un superàvit del 0,4 % del PIB, per raó de la diferència entre els ingressos no financers (cotitzacions socials, taxes, transferències de l'Estat i d'altres) i les despeses no financeres (personal, compra de béns i serveis, prestacions socials, transferències i inversions), tal com succeïa en els darrers exercicis.

S'incrementen les cotitzacions socials i es manté l'aportació de l'Estat al pressupost de la Seguretat Social per tal de fer front al finançament dels complements de les pensions mínimes, les pensions no contributives, prestacions familiars, els serveis socials de l'IMSERSO i de l'ISM i l'assistència sanitària per INGESA.

En el capítol de les despeses, aquest pressupost combina la moderació en les despeses de funcionament dels serveis gestors, amb el manteniment efectiu del nivell de protecció i millores sensibles per a les persones i col·lectius més necessitats, a qui es destina el 91,86 % del pressupost. D'aquesta manera creixen les pensions contributives en un 3,95 % que supera el creixement econòmic i s'amplia l'acció protectora tot reconeixent la prestació per cessament d'activitat als treballadors autònoms i les contingències professionals en el sistema especial d'empleats de la llar.

6 Cotització

Objectius

Amb aquesta unitat es pretén:

- Establir la relació entre la cotització i les prestacions.
- Definir qui, com i quan es cotitza i quines situacions de risc són objecte de protecció a través de la seva cotització respectiva.
- Desenvolupar els diferents conceptes que formen la dinàmica de la cotització: Base de cotització, contingències comunes i professionals, tipus de cotització, quotes, deduccions, període de liquidació i ingressos.
- Mostrar les característiques especials de cotització de cada règim.

Continguts

- Cotització en el règim general de la Seguretat Social i sistemes especials
- Cotització en els règims especials de la Seguretat Social

Recordem que...

- La Seguretat Social és l'encarregada de gestionar el sistema públic de pensions.
- A la Tresoreria General de la Seguretat Social (com a caixa única del sistema) se li encomana la recaptació de les quotes i la gestió de tots els recursos del sistema, entre d'altres competències.
- Sistema de repartiment, com a solidaritat intergeneracional i entre territoris.
- La font bàsica i principal de finançament del sistema públic de pensions són les quotes que aporten els empresaris i treballadors.
- La cotització a la Seguretat Social és obligatòria.
- L'obligació de cotitzar neix des de l'inici de l'activitat.

6.1 Introducció

La Constitució espanyola estableix en el seu article 41 que, *"Els poders públics mantindran un règim públic de seguretat social per a tots els ciutadans, que garanteixi l'assistència i prestacions socials suficients en les situacions de necessitat."*. **La Seguretat Social**, a través de les entitats gestores (Institut Nacional de la Seguretat Social, Institut Social de la Marina, Institut de Migració i Serveis Socials, Institut Nacional de Gestió Sanitària), les entitats col·laboradores (mútues d'accidents de treball i malalties professionals), serveis comuns (Tresoreria General de la Seguretat Social i la Gerència d'Informàtica) i els organismes autònoms com el Servei Públic d'Ocupació Estatal i el Fons de Garantia Salarial, entre d'altres, **és l'encarregada de gestionar el sistema públic de protecció** que garanteix als ciutadans la subsistència en situacions de necessitat. Aquesta garantia se sustenta principalment a través dels ingressos que per les cotitzacions socials abonen els empresaris i treballadors. Per aquest motiu, un dels reptes més importants del sistema públic de pensions és compaginar que siguin suficients per a la subsistència dels seus titulars i sostenible, és a dir, amb garantia de futur.

La Tresoreria General de la Seguretat Social (com a caixa única del sistema) és l'encarregada de recaptar prèviament i mes a mes les cotitzacions socials dels subjectes obligats a cotitzar, amb l'única finalitat d'atendre els riscos o situacions de necessitat i garantint a qui cotitza que en un

futur obtindrà les mateixes prestacions que està pagant a qui li van precedir (sistema denominat de repartiment, en què cada generació suporta els seus riscos actuals i els actuals de generacions passades, a canvi que els seus en el futur se suportin per generacions futures).

La font bàsica i principal de finançament del sistema públic de pensions és la cotització en forma de **quota a pagar** pels empresaris i treballadors dels diferents règims que componen el sistema. Segons el règim en què estan inclosos per l'activitat que desenvolupen, d'aquesta manera és com variarà la forma, el mode i la quantia que cal pagar de les seves quotes obligatòries. Una constant i conseqüència de tot això és que com més gran sigui el salari, més quota i millor pensió; en definitiva, **com més gran sigui l'esforç, més retribució en el futur**.

L'obligació de cotitzar implica la realització de les activitats necessàries mitjançant les quals els subjectes obligats aporten recursos econòmics al sistema de la Seguretat Social. Els seus elements bàsics són: la base de cotització, el tipus de cotització i la quota.

La fórmula és: $\text{Quota} = \text{Base} \times \text{Tipus} / 100 - \text{Deduccions}$

La liquidació de les quotes de la Seguretat Social que s'hagin meritat durant el període a què es refereix la liquidació i, si escau, de les deduccions i dels recàrrecs que pertocuin, s'efectua mitjançant l'emplenament, per part del subjectes responsables de l'obligació de cotitzar, dels documents de cotització que determini el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

Tot seguit, desenvolupem els diferents conceptes que formen la dinàmica de la cotització.

6.2 Cotització al règim general de la Seguretat Social

La cotització a la Seguretat Social és obligatòria. L'obligació de cotitzar neix en començar l'activitat, es manté durant tot el període en què el treballador desenvolupa la seva activitat i només s'extingeix quan es deixen de prestar els serveis, sempre que es comuniqui la baixa en el temps i forma establerts.

Aquesta obligació s'estén també a diverses situacions laborals en què el contracte de treball queda en suspens i mentre no s'extingeixi la relació laboral, com és ara: La incapacitat laboral temporal (IT), les situacions de maternitat i paternitat, risc durant l'embaràs i durant la lactància natural, períodes de permisos i llicències que no donin lloc a excedència, vacances anuals no gaudides i abonades en extingir-se el contracte de treball, etc.

De la mateixa manera, una vegada s'hagi extingit la relació laboral i mentre siguin beneficiaris de les prestacions per desocupació, subsisteix l'obligació de cotitzar (el Servei Públic d'Ocupació Estatal és qui assumeix l'aportació empresarial).

6.2.1 Subjectes i conceptes de la cotització

En aquest apartat s'exposa QUI, COM I QUAN es cotitza i QUINES situacions de risc són objecte de protecció a través de la seva cotització respectiva. Situacions de risc derivades de la malaltia comuna i l'accident no laboral (contingències comunes) i les situacions de risc derivades de l'accident de treball i la malaltia professional (contingències professionals).

Tenen l'obligació de cotitzar en el règim general de la Seguretat Social els treballadors que, per raó de la seva activitat, estiguin inclosos en el seu camp d'aplicació, mitjançant l'abonament de la quota obrera i els empresaris (quota patronal) per a qui prestin els seus serveis. És nul tot pacte individual o col·lectiu pel qual un dels subjectes obligats a cotitzar assumeix al seu càrrec l'obligació de pagar totalment o parcial la quota o part de quota a càrrec de l'altre.

L'empresari descompta als seus treballadors, en el moment d'abonar-los les retribucions (si no les efectua en aquest moment ja no ho pot fer amb posterioritat), l'aportació que correspon a cada un d'ells (quota obrera), i està obligat a ingressar la totalitat de les quotes (quota obrera i quota patronal) a càrrec seu exclusivament. És a dir, el subjecte responsable del pagament o compliment de l'obligació de cotitzar és l'empresari, que ha d'ingressar en la seva totalitat tant les seves aportacions com les dels seus treballadors. L'empresari que hagi descomptat als seus treballadors les quotes que els corresponen i no les ingressi dins del termini, incorre en responsabilitat envers ells i envers les entitats gestores afectades, sense perjudici de les responsabilitats penal i administrativa que pertoquin.

Les situacions de risc que mitjançant la cotització estan protegides són:

- **CONTINGÈNCIES COMUNES:** Al finançament de les quals contribueixen tant els empresaris com els treballadors per donar cobertura a les situacions de necessitat que se'n puguin derivar de: **Incapacitat laboral temporal** per malaltia comuna o accident no laboral, les prestacions de **jubilació, incapacitat i mort i supervivència** (prestacions de viduïtat, orfandat, auxili per defunció, pensió i subsidi en favor de familiars) per malaltia comuna o accident no laboral, **protecció a la família, prestacions farmacèutiques, assistència sanitària**, i també les situacions de **maternitat, paternitat, risc durant l'embaràs i durant la lactància natural**.
- **CONTINGÈNCIES PROFESSIONALS:** Amb la finalitat de **donar cobertura a les situacions de necessitat derivades d'accidents de treball i malalties professionals**. La cotització completa és a càrrec exclusivament dels empresaris. Aquesta cotització inclou el pagament de dues primes, una per a la situació d'incapacitat temporal i una altra per a la invalidesa, mort i supervivència (prestacions de viduïtat, orfandat, auxili per defunció, pensió i subsidi en favor de familiars).
- **HORES EXTRAORDINÀRIES:** La remuneració que obtenen els treballadors en concepte d'hores extraordinàries, independentment de la seva cotització a efectes de les contingències per accident de treball i malaltia professional, desocupació, Fons de Garantia Salarial i formació professional (no es tenen en compte per a la base de cotització per contingències comunes), està subjecta a una cotització addicional, destinada a incrementar els recursos generals del sistema de la Seguretat Social. Aquesta cotització addicional inclou dues aportacions: l'empresarial i l'obra.
- Juntament amb les quotes pròpiament dites, es recaptin "Altres cotitzacions" que responen a conceptes específics:
 - a) Desocupació: Per a la cobertura d'aquest risc. Empresari i treballador són els subjectes obligats al seu pagament.
 - b) Fons de Garantia Salarial (FOGASA): És un organisme que garanteix als treballadors la percepció de salaris, indemnitzacions per acomiadaments o extinció de la relació laboral, pendents de pagament per insolvència, suspensió de pagaments, fallida o concurs de creditors de l'empresari, el que beneficia a qualsevol treballador amb un contracte laboral. Aquesta quota és a càrrec exclusiu de l'empresari.
 - c) Formació professional: La quota patronal i l'obra recaptada per aquest concepte es destinen a formació, reciclatge, requalificació i reclassificacions professionals.

6.2.2 Bases de cotització

La base de cotització és la quantitat establerta d'acord amb les normes aplicables sobre la qual s'aplica el percentatge (tipus de cotització) que correspongui per quantificar l'obligació de cotitzar (quota).

6.2.2.1 Composició de la base de cotització

La Llei general de la Seguretat Social estableix que: *"La base de cotització per a totes les contingències i situacions emparades per l'acció protectora del règim general, incloent-hi les d'accident de treball i malaltia professional, està constituïda per la remuneració total, sigui quina sigui la seva forma o denominació, que amb caràcter mensual tingui dret a percebre el treballador, o la que percebi efectivament en cas de ser superior, per raó del treball que realitzi per compte d'altri". "Les percepcions amb venciment superior al mensual (pagues extraordinàries entre d'altres) es prorrategen al llarg dels 12 mesos de l'any.*

Cal tenir en compte dues circumstàncies:

- **L'establiment de límits** mínims i màxims en les bases de cotització.
- **I l'exclusió total o parcial d'algunes percepcions salarials**, sia perquè retribueixen conceptes extrasalarials (indemnitzacions per trasllats, suspensions, acomiadaments i cessaments, percepcions per matrimoni, indemnitzacions per traspàs o millores voluntàries en les prestacions que atorga la Seguretat Social) els quals s'exclouen de la base de cotització, sia perquè aquestes prestacions salarials compensen despeses relacionades amb la feina (dietes, desgast d'eines, peça de vestir de treball o menyscapse de diners, plus de distància i plus de transport urbà, despeses de locomoció, etc.) que estan supeditades al reglament de l'impost de la renda de les persones físiques, de manera que l'excés sobre els límits assenyalats en aquest es computen en la base de cotització, excloent-hi per tant, una quantitat predeterminada.

6.2.2.2 Determinació de la base de cotització per contingències comunes

Una vegada fixats els conceptes computables a efectes de cotització, exceptuant-ne les hores extraordinàries (que sí que es computen per a la base de cotització per contingències professionals, desocupació, Fons de Garantia Salarial i formació professional), cal tenir en compte les següents normes reglamentàries:

- a) Es computa la **remuneració meritada en el mes** al qual es refereix la cotització.
- b) A la remuneració computada d'acord amb la norma anterior, **s'afegeix la part proporcional de les gratificacions extraordinàries establertes i dels altres conceptes retributius que tenen una periodicitat en la seva meritació superior a la mensual** o que no tenen caràcter periòdic i se satisfan dins de l'exercici econòmic de l'any en curs. Amb aquesta finalitat, l'import anual estimat d'aquestes gratificacions extraordinàries i altres conceptes retributius es divideix per 365 i el quocient que resulta es multiplica pel nombre de dies que comprèn el període de cotització de cada mes. En cas que la remuneració que correspon al treballador tingui caràcter mensual, l'import anual esmentat es divideix per 12.
- c) Si la base de cotització que resulta d'acord amb les normes anteriors no està compresa entre la quantia de la **base mínima i de la màxima** que correspon al grup de cotització de la categoria professional del treballador, es cotitza per la base mínima o màxima, segons que el resultat sigui inferior o superior a aquesta. La base mínima assenyalada és d'aplicació sigui quin sigui el nombre d'hores treballades diàriament, llevat dels supòsits en què, per disposició legal, s'estableix el contrari (p. ex., contractes a temps parcial).

Bases màximes i mínimes.

De conformitat amb allò que s'estableix a la Llei de pressupostos generals de l'Estat, pel que fa a les bases màximes i a la Llei general de la Seguretat Social, respecte a la base mínima (salari mínim interprofessional vigent, incrementat en un sisè), les bases de cotització es limiten per a cada grup de categories professionals a les quanties que figuren a l'ordre ministerial que es publica cada any:

GRUP	CATEGORIA PROFESSIONAL
1	Enginyers i llicenciats
2	Eng. tècnics, pèrits i aj. titulats
3	Caps administratius i de taller
4	Ajudants no titulats
5	Oficials administratius
6	Subalterns
7	Auxiliars administratius
8	Oficials de 1a i 2a
9	Oficials de 3a i especialistes
10	Majors de 18 anys no qualificats
11	Treballadors menors de 18 anys

Tipus de cotització.

El tipus de cotització és el **percentatge que s'aplica a la base de cotització**, i el resultat és la quota o l'import que cal pagar. Els tipus de cotització són els que estableix cada any la Llei de pressupostos generals de l'Estat corresponent per a cada exercici econòmic.

6.2.2.3 Determinació de la base de cotització per contingències professionals

La base de cotització per a aquestes contingències es calcula de la mateixa manera que en contingències comunes, però amb la particularitat que **s'afegeixen les quantitats abonades en concepte d'hores extraordinàries**. L'Ordre ministerial sobre cotització indica que "Per determinar la base de cotització corresponent a cada mes per les contingències d'accident de treball i malalties professionals, s'apliquen les normes a) i b) de l'apartat anterior (base de cotització per contingències comunes) amb la inclusió dels imports percebuts per les hores extraordinàries. La quantitat resultant no pot ser superior al límit màxim ni inferior al límit mínim corresponent, sigui quin sigui el nombre d'hores treballades diàriament, llevat dels supòsits en què per disposició legal s'estableixi el contrari (p. ex., contractes a temps parcial)".

Bases màximes i mínimes.

El límit màxim d'aquesta base de cotització es fixa cada any. Pel que fa al límit mínim aquest equival al salari mínim interprofessional vigent en cada moment i incrementat pel prorrateig de les percepcions de venciment superior al mensual que percebi el treballador, sense que pugui ser inferior a una quantitat fixada anualment.

Tipus de cotització.

Per a les contingències d'accidents de treball i malalties professionals s'apliquen els percentatges de la tarifa de primes establerts a la legislació vigent. El tipus de cotització aplicable és el que correspon a l'activitat econòmica principal desenvolupada per l'empresa, d'acord amb la Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques i als codis que s'hi contenen amb relació a cada activitat.

Aquestes primes no són iguals, d'una banda, tenen una cotització específica segons l'activitat econòmica de l'empresa i, de l'altra, es poden reduir en el supòsit d'empreses que es distingeixin en l'adopció de mesures eficaces de prevenció i, si escau, es poden augmentar per a empreses que incompleixin les seves obligacions en matèria de seguretat i higiene en el treball, tot això en els supòsits i condicions que determini el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

6.2.2.4 Cotització addicional per hores extraordinàries

Per hora extraordinària s'entén cada hora de treball efectiu que es realitzi sobre la durada màxima de la jornada ordinària de treball establerta legalment, o pactada en un conveni col·lectiu o contracte de treball. La cotització addicional per hores extraordinàries es determina per l'aplicació del tipus (%) corresponent, segons la naturalesa d'aquestes hores (per força major i la resta d'hores extraordinàries que es consideren que no són de força major), per la remuneració total percebuda pel treballador per aquest concepte i sense que estigui subjecta als límits màxim o mínim.

6.2.2.5 Base de cotització a desocupació, fons de garantia salarial i formació professional

La base de cotització per a aquestes situacions és la que correspon a **la base de cotització calculada per a les contingències professionals**

Els tipus de cotització per desocupació, Fons de Garantia Salarial i formació professional es determinen amb caràcter anual.

6.2.3 Deduccions de les quotes

Són minoracions en la quota que resulten de l'aplicació de determinats percentatges o quantitats fixes en aquesta i que tenen com a finalitat la reducció dels costos de Seguretat Social de les empreses i la potenciació de l'accés de determinats col·lectius al mercat laboral, com a mesura de foment de l'ocupació.

Les formules utilitzades són **reduccions i bonificacions** en la cotització. Malgrat que totes dues coincideixen en la forma, és a dir, disminuir la quota patronal, difereixen en què les reduccions són a càrrec del pressupost de la Seguretat Social mentre que les bonificacions és el pressupost del Servei Públic d'Ocupació Estatal que les suporta.

A tall d'exemple, cal destacar alguns dels col·lectius la contractació dels quals s'ha bonificat en els programes de foment de l'ocupació successius: dones, joves, persones grans, persones amb discapacitat, aturats de llarga durada, persones en situació d'exclusió social, i també, amb caràcter general, en activitats econòmiques i zones geogràfiques concretes.

6.2.4 Període de liquidació i ingress de les quotes

És el termini que es pren com a referència per a les bases i tipus de liquidació que serveixen per determinar la quota objecte de l'obligació de cotitzar a efectes del seu pagament o compliment. Llevat que s'estableixin o s'autoritzin expressament liquidacions per períodes superiors o inferiors en els termes i condicions que determinin el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, els períodes de liquidació de quotes són per **mensualitats naturals completes**, encara que la seva meritació i/o pagament s'efectuï per períodes diferents a mesos.

Les liquidacions de quotes relatives a conceptes retributius, inclosos en la base de cotització, però que es meriten per períodes superiors al mensual o que no tenen caràcter periòdic i que se satisfan en l'exercici econòmic corresponent, s'han de prorratejar en les liquidacions mensuals de l'exercici en qüestió (p. ex., pagues extraordinàries). D'igual manera, es liquiden, si escau, les gratificacions que no es puguin quantificar anticipadament, totalment o parcial, a efectes de prorrateig.

Els conceptes retributius que es perceben amb caràcter retroactiu, són objecte de liquidacions complementàries i s'han d'indicar en pàgines separades les bases de cotització per a cada mes, tenint en compte les bases, els tipus i la resta de condicions vigents en els mesos als quals corresponen els salaris.

Les quotes de la Seguretat Social i els altres conceptes, que es recapten juntament amb les primeres, **s'ingressen dins del mes següent** al que correspon la seva meritació.

6.2.5 Situacions i supòsits especials de cotització

Tot el que s'ha assenyalat fins ara sobre cotització en el règim general constitueix els seus principis generals; no obstant això, es poden adequar en funció de determinades situacions:

- Cotització durant les situacions d'**incapacitat temporal (IT), risc durant l'embaràs, risc durant la lactància natural, maternitat i paternitat**.

Durant aquestes situacions continua l'obligació de cotitzar. El contracte es troba suspès (no es perceben salaris i les prestacions substitutives són incompatibles amb aquests); tanmateix no subsisteix l'obligació de cotitzar durant els períodes assenyalats respecte dels treballadors la relació laboral dels quals s'hagi extingit (finalització del contracte de treball) durant aquestes situacions amb independència del manteniment, si escau, del dret al subsidi corresponent fins a la seva extinció legal.

En les situacions d'incapacitat temporal, risc durant l'embaràs, risc durant la lactància natural, maternitat i paternitat, la base de cotització aplicable, a efectes de les contingències comunes i professionals, és la que correspon al mes anterior al de la data en què s'inicien aquestes prestacions amb l'excepció que les hores extraordinàries que cal tenir en compte per a la base de cotització per contingències professionals són les realitzades i cotitzades efectivament durant l'any immediatament anterior a la data de l'inici d'aquesta situació. Amb aquesta finalitat, l'import total d'aquestes hores es divideix entre 12 o 365, segons siguin retribucions mensuals o diàries.

- **Permisos i llicències sense sou** (sense que doni lloc a l'excedència).

En aquestes situacions i mentre el treballador roman en situació d'alta i es manté l'obligació de cotitzar, sense que rebi retribucions computables, es pren com a base de cotització, pel que fa a les contingències comunes, la mínima que correspon al grup de la seva categoria professional. Pel que fa a la cotització per les contingències d'accident de treball i malaltia professional s'aplica el límit màxim de cotització establert.

- **Contractes per a la formació.**

La seva finalitat és la qualificació professional dels treballadors, majors de 16 anys i menors de 25 anys, en un règim d'alternança d'activitat laboral retribuïda en una empresa amb activitat formativa, rebuda en el marc del sistema de formació professional per a l'ocupació o del sistema educatiu.

La cotització consisteix en una quota única mensual, sigui quin sigui el nombre de dies en situació d'alta del treballador en el mes en qüestió i del salari percebut.

L'acció protectora de la Seguretat Social comprèn totes les contingències, situacions susceptibles de ser protegides i prestacions, incloent-hi la desocupació. Així mateix, es té dret a la cobertura del Fogasa.

6.3 Integració dels règims especials d'empleats de la llar i de treballadors agraris per compte d'altri dins del règim general de la Seguretat Social

6.3.1 Sistema especial per a empleats de la llar

- A partir de l'1 de gener de 2012, el titular de la llar familiar per a qui el treballador faci feines domèstiques, ha d'inscriure's com a ocupador a la Seguretat Social i donar d'alta a la persona que presta serveis, sigui quin sigui el nombre d'hores, i declarant, entre d'altres aspectes, la retribució mensual que li abona.
- La cotització es fa en funció de les retribucions percebudes. En tots els casos el responsable de l'ingrés, tant de les aportacions de l'ocupador com les del treballador, és sempre l'ocupador.
- El procediment d'ingrés s'efectua de manera obligatòria mitjançant domiciliació bancària o càrrec en compte.
- L'acció protectora que atorga aquest sistema, dins del règim general al qual pertany, no inclou la que correspon a desocupació.

6.3.2 Sistema especial de treballadors agraris per compte d'altri

- En aquest règim s'inclouen els treballadors per compte d'altri que figurin inclosos en el règim especial agrari el dia 31 de desembre de 2011, i també els empresaris a qui prestin serveis. Així mateix, s'integren en el règim general de la Seguretat Social els treballadors per compte d'altri que, d'ara endavant, facin feines agràries, tant si són pròpiament agrícoles, forestals o pecuàries com si són complementàries o auxiliars en explotacions agràries, i també els empresaris a qui prestin serveis.

- La cotització es regeix per la normativa vigent en el règim general i es distingeix entre períodes d'activitat i d'inactivitat i amb les particularitats següents:
 - o Durant els períodes d'activitat la cotització es pot efectuar per bases diàries, en funció de les jornades reals efectuades o per bases mensuals, la qual és obligatòria per als treballadors agraris amb contracte indefinit. L'empresari és el subjecte responsable del compliment de l'obligació de cotitzar i de comunicar les jornades reals realitzades. La liquidació i ingrés de les quotes per contingències professionals són a càrrec exclusiu de l'empresari.
 - o Durant els períodes d'inactivitat, la cotització té caràcter mensual o és a càrrec exclusiu del treballador.
 - o Durant les situacions d'incapacitat temporal, risc durant l'embaràs i risc durant la lactància natural, i també de maternitat i paternitat a què tinguin dret durant els períodes d'activitat, l'empresari ha d'ingressar únicament les aportacions a càrrec seu. Les aportacions a càrrec del treballador s'ingressen per l'entitat que efectui el pagament directe de les prestacions que corresponguin a les situacions assenyalades.
- Els treballadors inclosos en el sistema especial tenen dret a les prestacions de la Seguretat Social en els mateixos termes i condicions que en el règim general, amb les particularitats concretes que s'assenyalen en els apartats següents:
 - o Durant els períodes d'activitat, tenen dret a totes les prestacions establertes en el règim general.
 - o Això no obstant, durant els períodes d'inactivitat, l'acció protectora inclou exclusivament les prestacions econòmiques per maternitat, paternitat, incapacitat permanent i mort i supervivència derivades de contingències comunes, i també per jubilació.

6.4 Cotització en els règims especials de la Seguretat Social

En aquest apartat veurem aquells aspectes de la cotització dels règims especials que li són propis.

6.4.1 Règim especial dels treballadors pel seu compte o autònoms (RETA)

Es pot triar la base mensual de cotització (amb determinades limitacions) pel mateix treballador dins d'una escala fixada per la Llei de pressupostos generals de l'Estat, entre una base mínima i una base màxima que coincideix amb el límit màxim de la base de cotització del règim general. Aquesta base es pot modificar a voluntat del treballador i et pot triar-ne una altra dins dels límits mínim i màxim aplicables en cada exercici, sempre que així ho sol·liciti a la Tresoreria General de la Seguretat Social. Això no obstant, l'autònom amb 50 anys o més d'edat té un límit màxim de cotització minorat per evitar una elevació dràstica de la base de cotització en els anys que formen la base reguladora pel que fa a la prestació de jubilació.

El **tipus de cotització general** aplicable a la base de cotització per la qual ha optat el treballador es fixa cada any. Això no obstant, quan l'interessat no s'hagi acollit a la protecció per incapacitat temporal (contingència obligatòria exceptuant-ne els casos en què aquest treballador estigui donat d'alta en un altre règim de la Seguretat Social que tingui aquesta cobertura), el tipus de cotització varia. Les contingències per accidents de treball i malaltia professional es

contemplen com una millora voluntària a la que només poden optar els treballadors del RETA que hagin optat per la prestació econòmica per incapacitat temporal i en què és d'aplicació, a la base de cotització elegida, la tarifa de primes establertes per a aquest règim. Els treballadors que no hagin optat per la cobertura de les contingències d'accidents de treball i malalties professionals cal que efectuïn una cotització addicional sobre la base de cotització elegida, per al finançament de les prestacions per risc durant l'embaràs i risc durant la lactància natural en el cas de treballadors inclosos en el sistema especial de treballadors pel seu compte agraris.

Per beneficiar a alguns col·lectius a l'hora d'emprendre una activitat laboral, sia per la seva joventut (fins als 30 anys i per a les dones, fins als 35 anys), sia per reincorporació després de la maternitat, discapacitat, i també amb caràcter general, en activitats econòmiques i zones geogràfiques concretes o per haver complert els 65 anys d'edat i continuar en l'activitat laboral, s'estableixen **beneficis en la cotització** (bonificacions, reduccions i exoneracions de quotes).

En aquest règim especial, la liquidació de les quotes s'ha d'efectuar per períodes mensuals complets que coincideixen amb els mesos naturals i el seu import s'ingressa **dins del mateix mes** al que corresponguin les primeres.

Des del 6 de novembre de 2010, aquest règim especial gaudeix de la prestació per "cessament d'activitat" per a les persones que tenen cobertes les contingències professionals i cessin en l'activitat que desenvolupaven fins ara. La prestació és econòmica i la seva durada està en funció dels períodes de cotització efectuats.

6.4.2 Règim especial del mar

Tres grups de cotització: A efectes de cotització, els treballadors inclosos en aquest règim especial es classifiquen en tres grups, segons el nombre de tones de registre brut (TRB) de les embarcacions en què presten serveis. En el primer grup s'inclouen els treballadors per compte d'altri retribuïts amb salari o per la part en què presten serveis en embarcacions de més de 150 TRB, és a dir, tots els treballadors de la marina mercant i dels grans vaixells pesquers. En el segon grup s'inclouen els treballadors per compte d'altri retribuïts per la part en què presten serveis tant en embarcacions pesqueres de més de 10 TRB i fins a 50 TRB (Grup II-A) com els que presten serveis en embarcacions de més de 50 TRB i fins a 150 TRB (Grup II-B). I per últim, en el tercer grup s'integren els treballadors per compte d'altri retribuïts per la part en què presten serveis en embarcacions de fins a 10 TRB i els treballadors pel seu compte.

Coefficients correctors. Per als grups segon i tercer s'aplica un coeficient corrector sobre la seva base de cotització per contingències comunes i per desocupació, amb la qual cosa la quota que cal ingressar és menor. Aquests coeficients correctors són de 2/3 per al grup II A, 1/2 per al grup II B i de 1/3 per al grup III. No obstant això, a efectes del càlcul de les prestacions de la Seguretat Social es considera la base completa, sense aplicar-hi el coeficient corrector.

Bases de cotització úniques: Les bases de cotització dels treballadors inclosos en els grups II i III són úniques i es determinen amb caràcter anual per províncies, modalitats de pesca i categories professionals, sobre la base dels valors mitjans de remuneració percebuda l'any anterior. Aquestes bases no poden ser inferiors a les bases mínimes que s'estableixin cada any per a les diferents categories professionals.

7 Serveis i mitjans per relacionar-se amb l'administració de la Seguretat Social

Objectius

Amb aquesta unitat es pretén:

- Donar a conèixer els serveis d'atenció de l'administració de la Seguretat Social, la manera de contactar i les gestions que es poden efectuar a través d'aquests, de manera clara i didàctica.
- Descriure breument els serveis oferts, els mitjans utilitzats i els compromisos de qualitat assumits en l'atenció presencial als ciutadans.

Continguts

- Catàleg de serveis que es presten.
- Els mitjans de relació amb l'administració de la Seguretat Social.
- La qualitat en els serveis i la participació dels ciutadans en la seva millora.

Recordem que...

- El servei als ciutadans és el principi bàsic que justifica l'existència de l'administració pública i, per tant, de la Seguretat Social. Principi que ha de presidir tota la seva activitat, les bases de la qual són els principis de transparència i participació.
- La Seguretat Social té una gran experiència en els serveis d'atenció al ciutadà que es presten a través de 3 canals, el telemàtic, el telefònic i el presencial, tots ells plenament consolidats.
- L'ús d'aquests serveis és a l'abast de tots els ciutadans, ja que són accessibles i de fàcil maneig.
- La Seguretat Social és una administració propera i moderna, on es potencien la innovació i les darreres tecnologies per donar un millor servei al ciutadà.
- És una administració proactiva, que intenta anticipar-se a les necessitats de la societat.
- Hi ha un tràmit telemàtic, el sistema RED que s'ha consolidat com el millor exponent de serveis telemàtics a empreses.
- L'administració de la Seguretat Social estableix compromisos de qualitat dels seus serveis a través de les cartes de serveis i avalua el grau de satisfacció dels seus clients a través dels qüestionaris d'avaluació i les queixes i suggeriments.

7.1 Catàleg de serveis

El ciutadà es pot adreçar a l'administració de la Seguretat Social per obtenir els serveis següents:

- Serveis específics de la TGSS.
- Serveis específics de l'INSS.
- Serveis específics de l'ISM.

7.1.1 Serveis específics de la Tresoreria General de la Seguretat Social

- Inscripció d'empreses i assignació de codi(s) de compte de cotització principal i secundaris.
- Obertura, variació i baixa de codis de compte de cotització.
- Variacions de dades i baixa d'empresaris.
- Opció de la cobertura d'accidents de treball i malalties professionals, si aquesta s'efectua per l'Institut Nacional de la Seguretat Social, i també, si escau, l'opció de cobertura d'incapacitat temporal amb la mateixa entitat.
- Gestió de la col·laboració en la prestació econòmica de la incapacitat temporal.
- Assignació de número de la Seguretat Social.
- Altes, baixes i variació de dades de treballadors en els diferents règims que componen el sistema de la Seguretat Social.
- Opció de la cobertura d'incapacitat temporal i/o d'accidents de treball i malaltia professional per als treballadors pel seu compte en què es permet aquesta possibilitat.
- Anotació del telèfon i correu electrònic de l'empresari.
- Gestió de treballadors desplaçats per realitzar una activitat en un altre país.
- Tramitació i resolució de convenis especials de diferents classes, per mantenir la cobertura de Seguretat Social segons les distintes prestacions que cobreixen.
- Informes de vida laboral i de situació als treballadors, pel mitjà establert.
- Informes de vida laboral d'empresa a qui ho sol·liciti, pel mitjà establert.
- Confecció de butlletins de cotització d'aquestes empreses, amb menys de 10 treballadors, que així ho sol·licitin.
- Gestió de liquidacions que tinguin un saldo creditor a favor del subjecte responsable, per haver realitzat les compensacions o deduccions a les que tinguin dret, i que poden presentar-se a través del canal telemàtic o presencialment a les administracions de la Seguretat Social.
- Devolució d'ingressos indeguts: Informació a empreses i treballadors sobre l'emplenament de sol·licituds i documentació que cal aportar, comprovació de l'ingrés indegut i resolució.
- Tramitació de les sol·licituds d'ajornament de pagament dels deutes contrets amb la Tresoreria General de la Seguretat Social, quan els subjectes responsables no poden fer front a l'ingrés corresponent, i també el seguiment del compliment dels ajornaments concedits.
- Generació, emissió i notificació de reclamacions de deute i de les providències de constrenyiment que inicien la via executiva, i també el seguiment d'aquestes fins al seu cobrament, anul·lació o data.
- Actes de gestió recaptatòria d'actes de liquidació i actes d'infracció.
- Expedició d'informes de bases de cotització de caràcter anual als treballadors del règim general i especial del mar amb les bases de cotització declarades per les empreses en què presten serveis durant l'exercici anterior.
- Tramesa anual de les bases de cotització dels darrers 15 anys als treballadors amb 60 anys o més.
- Expedició d'informes i certificats sobre situació de cotització.
- Expedició de certificats d'ingressos de quotes en l'exercici econòmic.
- Canvis de dades de cotització de treballadors.
- Sol·licituds de distribució de límits de cotització per pluriocupació.
- Resolució d'al·legacions i recursos sobre reclamacions de deute i providències de constrenyiment.

7.1.2 Serveis específics de l'Institut Nacional de la Seguretat Social

- Gestió, tramitació, resolució i ordenació del pagament de pensions: Jubilació, incapacitat permanent, viduitat, orfandat i en favor de familiars.
- Gestió, tramitació, resolució i ordenació del pagament de pensions en aplicació de la normativa internacional.
- Gestió, tramitació, resolució i ordenació del pagament de subsidis: Incapacitat temporal per malaltia comuna o professional, accident no laboral, maternitat, incloent-hi el subsidi especial per part o adopcions múltiples, paternitat, risc durant l'embaràs i durant la lactància natural, prestacions familiars per fill menor acollit a càrrec, auxili per defunció.
- Tramitació d'indemnitzacions: Lesions permanents no invalidants per accident de treball i malaltia professional. Incapacitat permanent parcial. Mort per accident de treball o malaltia professional.
- Gestió, tramitació, resolució i ordenació del pagament de l'assegurança escolar:
- Gestió, tràmit i ordenació del pagament de les prestacions derivades de la síndrome tòxica.
- Recepció de comunicats d'alta i de baixa quan els treballadors es troben en situació d'IT i la cobertura del risc correspon a l'INSS.
- Valoracions mèdiques per decidir la pròrroga d'incapacitat temporal, les determinacions de contingència, el risc durant l'embaràs...
- Tràmit dels recàrrecs per manca de mesures de seguretat i higiene en el treball.
- Resolució de reclamacions en matèria de pensions i subsidis.
- Tràmit d'expedients informatius previs a la jubilació.
- Expedició de targetes sanitàries europees.
- Recepció i comprovació de les peticions, modificacions i incidències que afecten els pensionistes i perceptors de subsidis.
- Emissió de certificats de pensions i subsidis.
- Emissió i revocació de certificats digitals
- Informació general sobre les prestacions de la Seguretat Social i els seus tràmits.
- Gestió de peticions, modificacions i incidències de tota mena que afectin els pensionistes.
- Gestió de peticions, modificacions i incidències que afectin els perceptors de prestacions.
- Gestió i emissió de formularis de dret per desplaçar-se als països amb què Espanya tingui subscrit un conveni bilateral en matèria d'assistència sanitària.
- Recepció i tràmit de queixes i suggeriments.
- Tramitació automatitzada de les pensions d'acord amb la revaloració anual d'acord amb l'IPC previst.
- Enviament domiciliari de les notificacions de la revaloració de pensions, l'extinció o modificació de l'import d'assignacions per fill menor acollit a càrrec.
- Expedició de les certificacions de les retencions efectuades a compte de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF).
- Facturació internacional de la despesa sanitària originada pels assegurats d'altres Estats en estada temporal a Espanya.
- Participació i negociació en els convenis bilaterals que en matèria de Seguretat Social subscriu Espanya.

7.1.3 Serveis específics de l'Institut Social de la Marina

- Gestió del règim especial dels treballadors del mar.
- Assistència sanitària a bord i a l'estranger mitjançant: Centre Radiomèdic, banc de dades, centres a l'estranger i vaixells sanitaris.
- Formació sanitària mitjançant la Guia sanitària a bord; reconeixements mèdics d'embarcament marítim; inspecció i control dels mitjans sanitaris a bord, etc.
- Formació i promoció professional impartides als seus dos Centres Nacionals de Formació Marítima i a les direccions provincials.
- Programes formatius i de cooperació tècnica internacional.
- Assistència als treballadors a bord o en els ports (nacionals i estrangers) en compliment del Conveni 163 i de les Recomanacions 138 i 173 de l'Organització Internacional del Treball (OIT).
- En compliment del Conveni 9 de l'OIT, les accions competents al Servei Públic d'Ocupació respecte del sector del mar.

7.1.3.1 Altres serveis de l'ISM

L'Institut Social de la Marina és una entitat de dret públic, amb personalitat jurídica pròpia, d'àmbit nacional, emmarcat dins la Secretaria d'Estat de la Seguretat Social del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, amb la doble missió d'atendre la protecció i la problemàtica social del sector maritimopesquer i de gestionar el règim especial de la Seguretat Social dels treballadors del mar.

El col·lectiu dels treballadors del mar es distingeix dels altres sectors de la producció per les seves condicions d'aïllament, perillositat i mobilitat, que deriven, fonamentalment, de la naturalesa del treball en el mar i de la del mateix vaixell, on la vida laboral del treballador transcorre íntegrament durant períodes dilatats de temps, llevat de la major part de la flota costanera.

Aïllament: en el vaixell el treballador desenvolupa totes les activitats personals, laborals i socials. El vaixell delimita un espai aïllat i reduït on les persones desconnectades del seu entorn social i aïllades del seu medi familiar per períodes de temps prolongats, estan immerses en una convivència imposada, no elegida lliurement, sense horari de treball definit i subjectes a un règim disciplinari durant les vint-i-quatre hores del dia.

Perillositat: durant el període laboral els treballadors estan sotmesos a un alt risc derivat de l'exposició permanent als perills del mar i a la duresa de les condicions en què es desenvolupa la vida a bord: horaris de treball prolongats, estats de la mar, guàrdies, inclemències del temps, exposició a sorolls elevats...

Mobilitat: la condició de centre de treball mòbil del vaixell, que varia en funció de la seva envergadura i de les necessitats de l'explotació, exposa la gent del mar a alteracions contínues dels sincronitzadors biològics pels canvis continus de latitud i longitud (son/vigília i hàbits alimentaris); a trobar en els ports, sobretot a l'estranger, perills o dificultats especials; i, en cas extrem, al risc d'abandonament per qualsevol motiu: fi del contracte, malaltia, abandonament del vaixell, naufragi, etc.

Aquestes contingències i situacions específiques en què es pot trobar el treballador del mar determinen que, independentment de la gestió del règim especial de la Seguretat Social dels treballadors del mar, l'Institut Social de la Marina posi en marxa un seguit

d'actuacions que garanteixin la protecció del treballador del mar i que s'emmarquen en els següents àmbits:

Sanitat marítima

Té com a finalitat garantir la salut i prestar atenció sanitària als treballadors del mar embarcats i a l'estranger. La singularitat pròpia del sector determina les diferències que caracteritzen la prestació del servei de sanitat marítima, que s'assenta sobre dos pilars bàsics d'actuació: el nivell preventiu i el nivell assistencial.

El nivell preventiu comprèn quatre accions bàsiques: el reconeixement mèdic previ a l'embarcament, la formació sanitària, les campanyes de prevenció i el suport tècnic pel que fa al control de les condicions higienicosanitàries dels vaixells i de les farmacioles.

El reconeixement mèdic abans de l'embarcament mereix una atenció especial ja que és obligatori superar-lo per treballar a bord del vaixell.

Aquests reconeixements gratuïts els realitza l'Institut Social de la Marina segons el lloc de treball, la periodicitat i continuïtat. Han de garantir que el treballador no pateixi cap malaltia que es pugui agreujar en el mar, que l'incapaciti per al servei i que representi un perill per a la salut de la resta de la tripulació. A través de terminals informàtiques, connectades amb un únic banc de dades, ubicat en el serveis centrals de l'Institut Social de la Marina, s'introdueix la informació dels historials mèdics, que es poden consultar a les unitats assistencials.

La formació sanitària és una altra activitat fonamental per al desenvolupament del programa, ja que forma en primers auxilis a tots els tripulants i capacita els oficials responsables sanitaris dels vaixells en la utilització correcta de la farmaciola, i en el bon ús de la "Guia sanitària a bord", instrument imprescindible per a fer la consulta amb el centre Radiomèdic de manera clara i eficaç.

El nivell assistencial es desenvolupa mitjançant les unitats operatives següents:

El Centre Radiomèdic, que presta un servei assistencial a través de radioconsulta. Un facultatiu, especialment format en aquesta matèria i amb un coneixement ampli del món marítim, emet un diagnòstic mèdic en resposta a la consulta realitzada des de qualsevol part del món. Atén consultes les 24 hores del dia, tots els dies de l'any i té accés directe al banc de dades on estan enregistrats els historials mèdics dels treballadors, amb la qual cosa disposa dels antecedents sanitaris per a l'atenció adequada al tripulant que motiva la consulta. La seva labor no finalitza fins que el pacient és donat d'alta o ingressat en un centre hospitalari. En cas que l'hospital estigui fora del territori nacional, es manté el seguiment fins a la seva repatriació.

Com a centre de possible emergència està connectat amb el Centre Nacional de Coordinació de Salvament Marítim de la Societat Estatal de Salvament Marítim, per si de cas en un moment determinat cal evacuar a malalts o accidentats.

Els vaixells sanitaris i de suport logístic ESPERANZA DEL MAR, i "JUAN DE LA COSA", han estat dissenyats com a vaixells assistencials en torn d'un hospital, que ocupa una coberta completa des de proa i amb accés directe a l'heliport, per facilitar el transport de malalts. Estan equipats amb els darrers avenços tècnics, disposen de quiròfan, laboratori, sala d'exploracions per Rx, cures intensives, sala d'aïllament i zona per a naufragats.

El suport sanitari que presten aquests dos vaixells -un per la zona marítima corresponent a la costa occidental d'Àfrica fins les aigües de Mauritània i Senegal, i l'altre a l'Atlàntic Nord entre les Illes Açores i el Golf de Biscaia- té diferents modalitats d'atenció, quant a la patologia que en cada moment hi hagi. En aquest sentit, es poden fer consultes mèdiques per ràdio, consultes ambulatories a bord, desplaçament de l'equip sanitari als vaixells sol·licitants, hospitalitzacions a la clínica de bord i evacuacions sanitàries quan la situació ho requereixi.

Independentment d'aquestes activitats sanitàries, ambdós vaixells realitzen assistències de suport logístic als vaixells que ho necessitin quan està afectada la seva seguretat, com serveis de remolc i subministraments, suport a bussejadors i reparacions d'emergència.

Els centres assistencials a l'estranger, ubicats en els llocs geogràfics de major confluència de les flotes són: NOUADHIBOU (Mauritània), DAKAR (Senegal), WALVIS BAY (Sud-àfrica) i el centre de l'ÍNDIC amb seus temporals a PORT VICTÒRIA (Illes Seychelles), MOMBASA (Kenia), DIEGO SUÁREZ (Madagascar), i compleixen les funcions d'assistència sanitària i social amb professionals i facultatius nacionals.

Serveis socials

Un cop s'han produït i a punt de culminar a totes les comunitats autònomes els traspassos de les funcions i serveis socials que acomplia l'Institut Social de la Marina, el seu àmbit d'actuació es delimita a l'atenció dels treballadors del mar que, en l'acompliment del seu exercici professional es troben apartats del seu medi sociofamiliar, mitjançant la contribució al seu desenvolupament personal, amb instruments que pal·liïn l'allunyament de les xarxes culturals i dels àmbits educatius, formatius, de promoció professional i de participació en la vida política, social i comunitària.

Per complir els objectius socials en el nou marc, s'està treballant en l'actualització dels serveis socials existents i en la definició de noves actuacions, tenint en compte les condicions particulars del sector i, en especial, pel que fa a l'aïllament i a la mobilitat.

En aquesta línia, s'han actualitzat els serveis de:

- Assistència a l'estranger als treballadors del mar en casos d'abandonament per empreses insolvents, per captura, naufragis i d'altres anàlegs, i es procedeix al seu sosteniment i retorn al seu lloc de residència.
- Assistència en el territori nacional als treballadors del mar nacionals o estrangers transeünts que, a conseqüència de naufragi, accident o qualsevol altra causa justificada, poden requerir atencions urgents.

Es continua promocionant la creació de les "juntres de benestar en port" i es col·labora amb les que ja existeixen. Periòdicament es publiquen "Guies del port" amb informació sobre el port i la ciutat per als treballadors d'arribada.

Es treballa en la posada en marxa de nous serveis, entre els que cal destacar el centre de radioassistència social.

Com a complement de l'acció protectora de la Seguretat Social, l'Institut Social de la Marina concedeix prestacions assistencials per atendre les següents situacions específiques del treball en el mar:

- Pèrdua d'equipatge individual per naufragi o accident de mar.
- Mort a bord o desaparició.
- Trasllat de cadàvers.

Formació

L'Institut Social de la Marina ofereix al treballador del mar les accions formatives necessàries per assegurar el seu nivell de competència, per reforçar l'estabilitat en l'ocupació i per dotar els vaixells amb tripulacions competents. Aquesta formació s'imparteix de conformitat amb els Convenis i Normes Internacionals relatius a la seguretat marítima i a la prevenció de la contaminació, com a mitjà eficaç per evitar sinistres marítims i contaminar el mar.

La formació prioritària en la posada al dia dels treballadors se centra en la seguretat de la vida a la mar i la salut laboral en el treball marítim; en la prevenció i lluita contra la contaminació i el medi ambient marí; en les tecnologies dels vaixells, el fred, la climatització, l'electricitat i l'electrònica; en el manteniment del vaixells i les màquines; en les tecnologies de la informació i en les titulacions professionals.

La característica assenyalada d'aïllament en el treball marítim obliga a una formació pràctica per a l'adquisició de destresa en activitats que, en altres sectors productius a terra, compten amb professionals específics, com la lluita contra incendis.

Els Centres Nacionals de Formació Marítima de Bamio (Direcció Provincial de Villagarcía) i Illa Cristina (Direcció Provincial de Huelva) disposen de residència d'alumnes i compten amb tecnologies, simuladors, instal·lacions i recursos formatius per atendre la demanda nacional que, per complexitat o necessitat de recursos i instal·lacions, no pot ser impartida a les direccions provincials.

Tenen una projecció especial els programes formatius i de cooperació tècnica internacional, entre els que destaquen els que es refereixen a Àfrica i Hispanoamèrica en col·laboració amb l'Organització Internacional del Treball i l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional.

Desocupació

L'Institut Social de la Marina, una vegada transferides a les comunitats autònomes les polítiques actives d'ocupació en el sector marítim, gestiona, en col·laboració amb el Servei Públic d'Ocupació Estatal, les prestacions per desocupació dels treballadors del mar.

En col·laboració amb el Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, gestiona i tramita les ajudes per aturada biològica o per suspensió de les campanyes de captures de determinades espècies.

7.2 Mitjans de relació amb el ciutadà

7.2.1 Atenció telemàtica

7.2.1.1 El portal de la Seguretat Social

En els darrers anys, la Seguretat Social s'ha adaptat a l'aparició de les noves tecnologies i a l'auge dels serveis per via telemàtica, amb el naixement, el març de 2012, i el seu desenvolupament posterior, de la seva pàgina web www.seg-social.es, i la incorporació i optimització constants de serveis via Internet, per la qual cosa ha rebut diversos reconeixements i premis internacionals.

La pàgina web s'estructura sobre tres eixos fonamentals: treballadors, pensionistes i empresaris.

Compta també amb una secció anomenada "Formularis i models" necessaris per a les relacions dels ciutadans amb la Seguretat Social i, entre d'altres, una secció on es presenta de manera senzilla i organitzada tota la informació rellevant sobre "Tràmits i gestions".

Els ciutadans poden formular sol·licituds d'informació general a l'entrada "Consultes / Bústia de consultes".

Accessibilitat

La pàgina web es pot consultar en totes les llengües oficials de l'Estat, i també en anglès i francès i, a més a més, té tots els requisits d'accessibilitat tal com han certificat tant l'Observatori d'infoaccessibilitat Discapnet, com el premi TAW a l'accessibilitat web que es va concedir l'any 2005 per l'esforç realitzat per garantir l'accés de tots els ciutadans, independentment de si pateixen algun tipus de discapacitat física o psíquica.

Seu electrònica

Dins de la pàgina web s'inclouen accessos directes a la "SEU ELECTRÒNICA", www.sede.seg-social.gob.es punt d'accés a tràmits personals per als ciutadans, i també d'atenció a l'usuari a través de la que els ciutadans, empreses i col·laboradors de la Seguretat Social poden obtenir informació i accedir a serveis en línia que fins ara feien de manera presencial. S'ha incorporat també l'accés al registre electrònic que permet al ciutadà la presentació per via telemàtica de sol·licituds, escrits i comunicacions relatius als tràmits disponibles actualment a la Seu. A més a més, s'ha publicat el Tauler d'anuncis i edictes i s'ha habilitat el Servei de notificacions telemàtiques segures per a la gestió de les notificacions telemàtiques entre els organismes o entitats de la Seguretat Social i les empreses i ciutadans. D'altra banda, l'accés als serveis del sistema RED i la cessió de dades per a administracions públiques es manté des de la pàgina web.

Per utilitzar aquests serveis cal, en alguns casos, disposar d'un certificat digital o DNI electrònic, i en d'altres es pot fer la sol·licitud sense certificat digital per a la qual cosa cal emplenar un formulari de sol·licitud de l'informe desitjat i que les dades que s'hi incorporin coincideixin amb la base de dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social.

Els informes sol·licitats sense certificat digital s'envien al domicili que figura a la base de dades de la Seguretat Social.

Si el ciutadà utilitza un certificat digital, accedeix directament a la informació en pantalla i se la pot imprimir amb la seva impressora domèstica.

El certificat digital permet autenticar i garantir la confidencialitat de les comunicacions entre ciutadans, empreses i altres institucions públiques a través de les xarxes obertes de comunicació. Aquest sistema garanteix que únicament el ciutadà pot accedir a la informació, amb la qual cosa s'evita tot risc de suplantació.

Tota la informació per obtenir un certificat digital es troba a la pàgina web de la Seguretat Social i a la seva Seu electrònica, a la secció anomenada "Certificats digitals".

A mesura que s'emeti el DNI electrònic, aquests certificats digitals ja no seran necessaris, ja que el DNI-e incorpora un certificat digital. El document nacional d'identitat electrònic és el document que acredita físicament i digital la identitat personal del seu titular.

L'avantatge principal és que, a més d'identificar l'usuari davant tercers, permet la signatura electrònica. El nou DNI aporta seguretat, rapidesa, comoditat i la gestió immediata de tràmits administratius i comercials a través de mitjans telemàtics.

Els serveis personals sense certificat digital disponibles actualment per a ciutadans a la Seu electrònica són els següents:

- Autocàlcul de convenis especials
- Cita prèvia
- Consulta d'estat de sol·licitud d'informes
- Informe sobre les bases de cotització
- Informe de bases i quotes ingressades
- Informe de situació de cotització/deute de treballadors
- Informe de vida laboral
- Reclamacions a mútues d'accidents de treball i MP
- Sol·licitud de jubilació nacional (TESOL Jubilació)
- Sol·licitud de prestacions nacionals de viduïtat, orfandat i auxili per defunció (TESOL Mort i supervivència)
- Sol·licitud Targeta Sanitària Europea (TSE)
- Vostè mateix: programa d'autocàlcul de pensió de jubilació

Els serveis personals amb certificat digital disponibles actualment per a ciutadans a la Seu electrònica són els següents:

- Acreditació activitat agrària compte propi
- Assignació de número de la Seguretat Social
- Certificat Provisional Substitutori (CPS)
- Cita prèvia
- Com està la meva prestació?
- Comunicació de telèfon i correu electrònic
- Devolució de quotes
- Duplicat de document d'afiliació
- Informació de retencions i ingressos a compte de l'IRPF
- Informació Venda d'immobles
- Informe d'alta laboral en data concreta
- Informe sobre les bases de cotització
- Informe de bases i quotes ingressades en l'exercici seleccionat
- Informe de dades identificatives i de domicili
- Informe de situació actual del treballador
- Informe de situació de cotització/deute de treballadors
- Informe de situació d'empresari individual
- Informe de vida laboral
- Informe de vida laboral delimitat
- Jubilació nacional: sol·licitud electrònica de jubilació nacional (TESOL Jubilació)
- Maternitat i paternitat (TESOL)
- Mort i supervivència nacional: sol·licitud electrònica de viduïtat, orfandat i auxili per defunció nacionals (TESOL Mort i supervivència)
- Percepció de pensions públiques

- Revaloració de pensions
- Seguiment d'impugnacions presentades a la TGSS
- Sol·licitud de canvi de base de cotització - Autònoms
- Sol·licitud canvi de domicili
- Sol·licitud d'alta en el règim especial de treballadors pel seu compte o autònoms
- Sol·licitud de baixa en el règim especial de treballadors pel seu compte o autònoms
- Sol·licitud de canvi de base de cotització - convenis especials
- Sol·licitud de domiciliació en compte
- Sol·licitud d'inscripció i assignació de CCC per a empresari individual
- Sol·licitud de rectificació de l'informe de vida laboral
- Sol·licitud de rectificació d'informe de bases de cotització

A més d'aquests serveis n'hi ha d'altres d'específics per a empreses i professionals, mútues i administracions públiques. En aquest últim cas, la finalitat és l'intercanvi entre administracions, de manera que no es demani al ciutadà cap documentació que aquestes ja tinguin.

La Llei 11/2007, de 22 de juny, d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics, estableix com un dret dels ciutadans la relació amb les administracions públiques per mitjans electrònics i com una obligació correlativa per a les administracions, que les obliga a adaptar els seus procediments.

Les tecnologies de la informació i les comunicacions fan que sigui possible apropar l'administració fins el saló de casa dels ciutadans o fins les oficines i despatxos d'empreses i professionals. Els permeten relacionar-se amb elles sense haver de fer cua ni d'esperes, valorant el seu temps.

A més a més, faciliten l'accés a les persones que tenen dificultats per motius de localització geogràfica, de condicions físiques de mobilitat o d'altres condicionants i fa un pas per facilitar, en igualtat de condicions, la plena integració d'aquestes persones en la vida pública, social, laboral i cultural.

Es continua treballant tant en els continguts com en l'accessibilitat per arribar cada dia a un major nombre de ciutadans. La Seguretat Social ha estat capdavantera en l'ús de l'administració electrònica i s'ha intentat estar a l'altura de la nostra època per poder oferir als ciutadans els avantatges i possibilitats que té la societat de la informació.

7.2.1.2 El sistema RED

El sistema RED és un servei que ofereix la TGSS a empreses, agrupacions d'empreses i professionals per facilitar l'intercanvi d'informació i documents entre la TGSS i els usuaris a través d'Internet.

Mitjançant aquest procediment, els usuaris poden entrar en contracte directe amb la TGSS i tenir accés a les dades d'empresa i de treballadors, i trametre-li, per via telemàtica, els documents de cotització i afiliació i els comunicats de baixa mèdica, sense que calgui desplaçar-se físicament a les oficines, sense límit horari i sense haver d'utilitzar paper.

Els àmbits d'actuació són els següents:

- Afiliació: altes, baixes i variacions de dades dels treballadors, i també consultes i petició d'informes sobre treballadors i empreses.
- Cotització: presentació de documents (relació nominal de treballadors), tramitació de saldos creditors, i ingrés de les quotes mitjançant la domiciliació en compte o el pagament electrònic.
- Tramitació dels comunicats d'alta i baixa mèdica d'accidents de treball i malalties professionals, i també els comunicats de confirmació, a l'Institut Nacional de Seguretat.

El sistema ofereix informació general i particular per a la incorporació en el sistema RED, i també suport i formació teoricopràctica.

Es posa a disposició dels usuaris un sistema d'atenció i gestió telefònica mitjançant un únic número de telèfon a nivell nacional, amb atenció personalitzada de les 8 a les 20 hores, i també la possibilitat de la tramesa electrònica de documents les 24 hores del dia, tots els dies de l'any i la connexió en línia a la base de dades de la Seguretat Social, en horari de 8 a 20 hores, en dies feiners.

RED Directe és un servei que ofereix la Tresoreria General de la Seguretat Social a petites empreses amb 15 treballadors o menys, a través d'Internet, a la pàgina web de la Seguretat Social.

- La finalitat que es pretén amb el Sistema RED Directe és similar a la del Sistema RED normal: eliminar la gestió administrativa en paper, aconseguint facilitar i agilitzar la relació de les empreses amb la TGSS, sense haver de desplaçar-se a les oficines i administracions d'aquest organisme. RED Directe té, a més a més, un altre avantatge: la presentació dels documents de cotització s'efectua fent servir per al seu emplenament, les dades d'afiliació de les quals la TGSS ja disposa, amb la qual cosa s'eviten errors i es manté una revisió i control permanents d'aquests.

S'accedeix al Sistema RED Directe de manera diferent segons el certificat digital amb què es treballarà:

- Amb Certificat Silcon, s'accedeix a RED Directe a través de la pàgina web www.seg-social.es, des de "Accés Sistema RED en línia" a "A un clic".
- Amb DNI electrònic, s'accedeix a RED Directe a través de l'adreça següent: <https://w2.seg-social.es/fs/indexframes7w.html>.

La TGSS i l'usuari es comuniquen en aquest sistema a través de missatges que li envien a una bústia personal a la que l'usuari es connecta directament a través d'Internet.

A través del Sistema RED Directe es poden utilitzar les mateixes funcionalitat que amb el Sistema RED ordinari, en matèria d'afiliació i cotització, però sempre de manera directa o en línia. RED Directe permet la tramesa dels comunicats de baixes mèdiques, altes i confirmació, derivades de contingències comunes i de contingències professionals, tant si les contingències les tenen cobertes amb l'INSS o amb una mútua.

D'aquesta manera, els comunicats tramesos mitjançant RED Directe i validats i acceptats per l'INSS, dispensen les empreses del tràmit de presentació amb paper d'aquest document a qualsevol CAISS (Centre d'atenció i informació de la Seguretat Social) o direcció provincial de l'INSS.

7.2.2 Atenció telefònica

7.2.2.1 Els serveis de gestió i atenció telefònica

Els serveis de gestió i atenció telefònica tenen com a objectiu apropar al ciutadà la informació i gestió de la Seguretat Social, el que evita desplaçaments i esperes innecessàries, a través de la comunicació telefònica.

El seu disseny pretén respondre a les necessitats i requeriments de qualsevol gestió i informació d'empreses, treballadors pel seu compte o autònoms i a les demandes d'informació o documentació dels treballadors per compte d'altri.

Tresoreria General de la Seguretat Social

En el cas de la TGSS, l'accés telefònic es fa a través d'un únic número, el **901 50 20 50**, que ofereix després de la trucada la possibilitat de triar entre 4 opcions, que es poden ampliar segons les noves necessitats que sorgeixin:

- Opció 1: Sol·licitud de l'informe de vida laboral.
- Opció 2: Sistema Red (tramesa electrònica de documents).
 - o 2.1 Incidència certificat digital, instal·lació de programari i comunicacions.
 - o 2.2 Incidències comunicats d'incapacitat temporal.
 - o 2.3 Consultes o informació.
- Opció 3: Informació general de la TGSS.
- Opció 4: Informació o consultes sobre campanyes de vida laboral i bases de cotització.

L'horari d'atenció és de dilluns a divendres, de les 9 a les 14 hores i de les 16 a les 18 hores, de dilluns a dijous i de les 9 a les 14 hores el divendres. Les trucades fora de l'horari o que no s'atenen per saturació dels agents, es recullen en una bústia de veu per a la seva posterior devolució i solució. Per tant, els ciutadans poden trucar les 24 hores del dia, tots els dies de l'any.

A continuació, es relacionen els serveis que s'ofereixen a través del 901 50 20 50 en cada una de les àrees temàtiques en què es divideix l'atenció telefònica:

Campanyes de vides laborals i bases de cotització

- Amb caràcter anual, la Tresoreria General de la Seguretat Social envia la informació laboral dels treballadors (vida laboral i bases de cotització) a tots els ciutadans que, en algun moment de l'any anterior, hagin tingut una situació d'alta en algun dels règims del sistema de Seguretat Social.
- Mitjançant aquest servei d'atenció telefònica, els ciutadans poden, a més a més de rebre informació de caràcter general sobre aquesta campanya, plantejar incidències i resoldre els dubtes pel que fa a la informació laboral enviada.

Sol·licitud d'informes de vida laboral

- Qualsevol ciutadà pot sol·licitar el seu informe de vida laboral, que s'envia per correu ordinari al seu domicili. Si les dades personals del ciutadà no estan actualitzades, s'envia un formulari d'actualització de dades perquè s'empleni i s'envii a la TGSS. Per últim, una vegada s'hagin actualitzat les dades, la TGSS envia l'informe de vida laboral corresponent.

Sistema RED

- Dóna suport als usuaris del sistema RED, en els temes referents a autoritzacions, funcionalitats i ús del sistema.
- Se solucionen les incidències tecnicoinformàtiques que aquests usuaris plantegen.
- Resolució de dubtes i incidències relacionats amb la tramitació de comunicats d'incapacitat temporal i malaltia professional a través del sistema RED.

Altra informació

- Informació general sobre les matèries que la TGSS té atribuïdes.
- Emissió i tramesa de certificats i informes.
- Facilitar el tràmit de diverses gestions.

Institut Nacional de la Seguretat Social

El servei d'atenció telefònica s'ofereix a través del telèfon gratuït **900 16 65 65**, mitjançant el qual els ciutadans poden obtenir informació de caràcter general i personal (prèvia superació del protocol corresponent de comprovació d'identitat) sobre el reconeixement i tràmit de les prestacions sotmeses tant a la legislació nacional com a l'empara de la normativa internacional: Reglaments comunitaris i convenis bilaterals en matèria de Seguretat Social. Requisits per a l'obtenció de la targeta sanitària europea. Dades per a l'emissió de certificats. Cita prèvia...

Es pot contactar amb la línia 900 16 65 65 de franc des de qualsevol lloc del territori. L'horari d'atenció és de les 9 a les 20 hores, de dilluns a divendres.

7.2.2.2 Confidencialitat

Atès que es tracta d'una atenció i gestió efectuades a través del telèfon, es té especial cura en assegurar la confidencialitat de les dades personals i del dret a la intimitat dels ciutadans.

La responsabilitat de mantenir la confidencialitat de les dades condiona que tots els informes i documents s'envien únicament a nom i al domicili dels titulars que consten en els registres de la Seguretat Social. Si les dades indicades no coincideixen amb les que hi ha a les nostres bases de dades, s'envia un imprès sense cap cost per als interessats, en què, de manera senzilla, les poden actualitzar.

Una vegada s'ha assegurat la identitat del sol·licitant, s'atén la seva sol·licitud i es trameta al seu domicili la documentació corresponent.

7.2.3 Atenció presencial

7.2.3.1 Introducció

L'administració de la Seguretat Social considera que és fonamental el tracte que s'ofereix al ciutadà. Aquesta importància ha fet que s'hagi plantejat la necessitat de desenvolupar, amb l'objectiu de millorar-la, una estratègia global en el canal d'atenció presencial de manera que, quan el ciutadà visiti les oficines, la percepció que tingui sigui la més positiva possible. Per aquest motiu, cal potenciar tots els elements que ajuden que els centres d'atenció al públic incrementin la seva imatge favorable i establir principis de qualitat que informin l'atenció presencial.

D'altra banda, l'atenció presencial que presta la Seguretat Social al ciutadà és molt diversa segons l'àmbit competencial de cada entitat. Té unes peculiaritats molt ben definides:

- el nombre de persones que s'atén és elevat;
- s'efectuen actes de gestió (com és ara, reclamar deutes) que no afavoreixen immediatament els interessats;
- la informació que maneja el personal que atén al públic és molt complexa per la qual cosa es tendeix a la polivalència de les persones; i, per últim,
- l'amplitud i indeterminació dels termes amb els que s'identifica la competència de la Seguretat Social fa que s'atengui a persones que venen a resoldre tràmits que no són gestionats per aquesta.

En el context actual d'adaptació de l'administració pública als nous reptes que se li plantegen, els conceptes de qualitat, millora dels serveis, modernització i proximitat als ciutadans són de gran importància. L'administració pública i, dins d'aquesta, la Seguretat Social té el compromís d'afrontar el repte de millorar els canals d'atenció al ciutadà.

En aquest sentit, l'experiència acumulada en l'atenció presencial demostra que les principals demandes dels ciutadans són:

- l'atenció immediata;
- l'agilitat en el moment de l'atenció;
- la resolució en un termini de temps breu, i
- el tracte personalitzat.

L'atenció presencial a la Seguretat Social s'estructura en una xarxa d'oficines d'àmbit local o comarcal que cobreix tot el territori espanyol. Aquesta xarxa la componen, a 1 de gener de 2011, més de 1.000 centres d'atenció al públic que es reparteixen de la manera següent:

- 438 centres d'atenció i informació de l'INSS (CAISS); dels quals 111 són urbans i 327 comarcals.
- 104 direccions locals de l'ISM.
- 255 administracions TGSS i 277 unitats de recaptació executiva no integrades en una administració TGSS.

Aquesta xarxa àmplia representa complir el principi de proximitat i immediatesa en la prestació dels serveis com a requisit de l'excel·lència (en el sentit de gestió de la qualitat) en l'atenció al públic en què es fonamentava l'existència de les direccions provincials de cada organisme de la Seguretat Social.

7.2.3.2 Els serveis presencials

A la xarxa local de la Seguretat Social es presten, resumidament, els serveis següents als ciutadans:

TGSS

- Inscripció i afiliació:
 - Obtenció del número de la Seguretat Social / Afiliació.
 - Inscripció d'empresaris a la Seguretat Social.
 - Alta, baixa i variació de dades dels treballadors.

- Convenis especials.
- Cotització / Recaptació:
 - Recaptació en via voluntària i en via executiva.
 - Ajornament del deute.
- Certificats digitals (SILCON/2-CA)

INSS

- Prestacions / Pensions:
 - D'incapacitat temporal o permanent per al treball.
 - De maternitat o paternitat.
 - De risc durant l'embaràs o la lactància.
 - De jubilació, viduitat i supervivència.
 - Familiars.
 - Assegurança escolar; SOVI i assistència sanitària.

ISM

- Gestió del règim especial dels treballadors del mar:
 - Prestacions.
 - Inscripció.
 - Afiliació.
 - Cotitzacions, etc.
- Serveis específics prestats al sector maritimopesquer:
 - Sanitat marítima.
 - Formació.
 - Programes socials.
 - Ocupació i desocupació.

7.2.3.3 Les oficines d'atenció presencial

En els darrers anys la Seguretat Social ha estat fent un esforç important per modernitzar les seves oficines, tant a nivell de les direccions provincials com de la xarxa local. Aquest esforç es finança a través de l'amortització del patrimoni immobiliari de la mateixa Seguretat Social.

Fruit d'aquesta renovació és la creació d'oficines integrals de la Seguretat Social que responen als estàndards establerts de qualitat relatius a l'atenció presencial com és ara:

- Senyalització homogènia i imatge corporativa.
- Organització de l'oficina de cara a les necessitats del públic (accessibilitat).
- Millora dels mitjans i suports materials d'informació.
- Creació de zones d'espera d'atenció adequades.
- Millora dels estàndards de seguretat i prevenció laboral.

7.2.3.4 Els recursos tecnològics

Per a la millora de la qualitat de l'atenció presencial es contemplen tres eines de suport: els sistemes dinàmics d'ordenació i gestió de l'atenció presencial, la cita prèvia i les pantalles informatives (actualment, cada un amb diferents nivells d'implantació i distribució). El més estès de tots a la xarxa local, amb força diferència, és el primer.

Aquest sistema dinàmic de gestió d'atenció presencial consisteix en què els funcionaris atenguin (sense haver de moure's de la seva taula) a qualsevol client dels diferents grups de demanda de servei i permeten lliurar un número a l'entrada a cada ciutadà, independentment del tràmit que vulgui fer i de la ubicació on sigui, a diferents llocs d'atenció.

El sistema també permet:

- Presentar dades estadístiques consolidades de tota la xarxa i informar sobre volums de gestió i el grau de compliment dels objectius compromesos a les cartes de serveis.
- Visualitzar en temps real des de qualsevol lloc de la xarxa tota la gestió de l'atenció presencial: volum de clients que esperen per a ser atesos; temps mitjans i màxims d'espera i d'atenció; quins estàndards realitza cada funcionari que atén el públic o cada servei.
- Elaborar informes mensuals de seguiment de l'atenció presencial.

Des del punt de vista de l'oficina d'atenció presencial i la seva organització, el sistema distingeix entre demandes de serveis que es poden atendre relativament ràpid (p. ex., menys de 5 minuts de temps d'espera) i demandes que requereixen, per la seva naturalesa i contingut, emprar un major temps per a ser ateses.

Per aquest motiu, aquest sistema s'ha anat constituint progressivament en l'indicador fonamental en el control, seguiment i establiment d'estàndards i compromisos de qualitat en l'atenció presencial a la Seguretat Social. Està implantat majoritàriament a les oficines locals de la TGSS i de l'INSS.

Un dels objectius fonamentals per aconseguir una bona atenció presencial és garantir al ciutadà/client, tant com es pugui, que el seu temps és també molt important per a la Seguretat Social (com a administració àgil i moderna que aspira a ser un referent dins de l'administració pública), ja que, dins dels índexs de percepció pel ciutadà de la qualitat en l'atenció presencial, té una gran importància l'avaluació dels temps d'espera.

Ara bé, no n'hi ha prou amb aquest compromís en el món actual, sinó que l'anomenat canal d'atenció presencial o personalitzada ha de ser completat mitjançant l'establiment de canals alternatius i complementaris d'atenció al públic: Servei d'atenció telefònica integral o la Seu electrònica a través d'Internet.

7.3 El factor humà

Un aspecte essencial en la qualitat de la prestació del servei d'atenció al ciutadà el constitueixen les persones que treballen en aquest àmbit.

Prestar un servei d'informació amb qualitat representa un gran esforç des del punt de vista dels coneixements específics de les matèries objecte del treball i també pel que fa a les habilitats emocionals i socials que han de desenvolupar. Des d'aquest punt de vista destaca la creixent importància del treball en equip i de la formació professional contínua.

7.4 La qualitat en els serveis

La Seguretat Social està desenvolupant en els últims anys una política de gestió de la qualitat i desplega accions concretes, com les Cartes de Servei en què les entitats desenvolupen tant els compromisos de qualitat que assumeixen pel que fa a la prestació dels seus serveis com els indicadors per a l'avaluació de la qualitat i el seu seguiment.

Així mateix, es promou la qualitat del servei que es presta i la millora contínua en totes les àrees d'actuació. Això s'afronta mitjançant la implantació de polítiques de qualitat i l'aplicació, desenvolupament i desplegament del model europeu de gestió de la qualitat (EFQM) a través de la realització d'autoavaluacions en cada una de les entitats, d'acord amb el model EVAM, i també la implementació de normes ISO, amb l'objectiu de la posada en marxa d'accions de millora que resulten d'aquests processos.

Tot això implica desenvolupar una estratègia d'adaptació i anticipació als canvis i demandes socials mitjançant la innovació tecnològica i la millora del servei, juntament amb el foment de la participació i col·laboració amb altres organismes públics i privats, i també implantar serveis basats en procediments senzills i fàcilment comprensibles.

7.5 La participació dels ciutadans en la millora dels serveis

Els ciutadans poden col·laborar en la millora dels serveis que ofereix l'administració de la Seguretat Social a través de:

- Les enquestes i qüestionaris que es fan periòdicament.
- Les bústies de suggeriments i consultes.
- Les queixes i suggeriments.

Per concretar els principis de transparència i participació i per conèixer l'opinió dels ciutadans sobre l'atenció rebuda, s'han implantat qüestionaris d'avaluació que estan situats en l'atenció presencial en la zona d'atenció al públic en lloc visible i accessible o que s'envien al domicili del ciutadà. Els comentaris dels ciutadans representen una font de coneixement de la seva opinió pel que fa a l'atenció que els presta la Seguretat Social per aconseguir que els serveis s'ofereixin de manera genèrica d'acord amb els compromisos de qualitat fixats a les Cartes de Serveis.

Mitjançant la presentació d'opinions i suggeriments que es poden dipositar a les bústies que hi ha a la seu de la direcció provincial i en cada una de les oficines d'atenció presencial, o bé mitjançant sol·licituds d'informació general que s'efectuen a l'entrada "Consultes / Bústia de consultes" de la pàgina www.seg-social.es, tot i que les respostes facilitades a través de la bústia, tenen caràcter merament informatiu i no tenen efectes vinculants per a l'administració. Per motius de confidencialitat, no es faciliten dades personals des d'aquesta bústia.

El sistema de queixes i suggeriments s'utilitza per recollir les manifestacions d'insatisfacció dels usuaris amb els serveis rebuts i les iniciatives per a la millora de la seva qualitat.

- Les queixes i suggeriments es poden fer de forma presencial, per correu postal o per mitjà del formulari electrònic ubicat a la secció "Queixes i suggeriments" a la pàgina web i a la Seu electrònica de la Seguretat Social.

Si les queixes i suggeriments es fan de manera presencial, l'usuari ha d'emplenar i signar el formulari establert i pot sol·licitar l'ajuda dels funcionaris.

- A les dependències i oficines de les entitats, hi ha un lloc on els usuaris poden presentar les queixes i suggeriments i que se senyalitza de manera visible i és de fàcil accés.
- Una vegada s'ha formulat la queixa o el suggeriment, l'usuari rep constància de la seva presentació.
- La unitat responsable de la tramitació ha d'informar l'interessat de les actuacions efectuades i, si escau, de les mesures adoptades, en el termini màxim de 20 dies hàbils següents a la data de la presentació. Aquest termini es pot suspendre quan calgui sol·licitar a l'interessat els aclariments necessaris per resoldre qualsevol qüestió que es plantegi.
- Si l'interessat no obté una resposta una vegada s'ha exhaurit aquest termini, es pot adreçar a la Inspecció de Serveis del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, per conèixer els motius d'aquesta manca de resposta.

La presentació de qualsevol queixa o suggeriment no té la qualificació de recurs administratiu, no interromp els terminis establerts en el procediment de què es tracti, ni condiciona l'exercici d'altres accions o drets dels interessats.

7.6 Mesures que garanteixen la igualtat de gènere, faciliten l'accés i milloren les condicions de la prestació del servei de la Seguretat Social

La Seguretat Social adopta contínuament mesures per assegurar la igualtat de gènere entre homes i dones. Per assolir aquest objectiu, analitza i corregeix les actuacions i conductes que impedeixen o dificulten el respecte del principi d'igualtat de tracte entre homes i dones. Redacta les comunicacions escrites amb un llenguatge clar, directe, comprensible i no sexista.

Per facilitar l'accés als serveis de les persones amb limitacions de mobilitat, elimina les barreres arquitectòniques. El disseny de les seves oficines és funcional, senzill i còmode.

Les seves oficines compleixen les condicions ambientals, materials i espacials que faciliten un entorn adient per a la comunicació amb el ciutadà.